

Programma begroting 2020

Gemeente Westerkwartier

15 oktober 2019

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Inleiding	4
Programma's.....	10
Programma 0 – Bestuur en ondersteuning	11
Programma 1 – Veiligheid	16
Programma 2 – Verkeer, vervoer en waterstaat.....	18
Programma 3 – Economie	21
Programma 4 – Onderwijs.....	24
Programma 5 – Sport, cultuur en recreatie	28
Programma 6 – Sociaal domein.....	33
Programma 7 – Volksgezondheid en milieu	40
Programma 8 – Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing.....	44
Financiële overzichten bij programma's	49
a. Algemene dekkingsmiddelen.....	49
b. Overhead.....	50
c. Vennootschapsbelasting.....	51
Paragrafen	52
Paragraaf A – Onderhoud kapitaalgoederen	53
Paragraaf B – Financiering.....	57
Paragraaf C – Bedrijfsvoering	62
Paragraaf D – Verbonden partijen	65
Paragraaf E – Grondbeleid.....	74
Paragraaf F – Weerstandsvermogen en risicobeheersing.....	78
Paragraaf G – Lokale heffingen	84
Paragraaf H – Novatec	88
Financiële begroting.....	96
Incidentele baten en lasten	97
(Geprognoseerde) balans.....	98
Bijlagen	99
Overzicht Reserves en Voorzieningen	100
Beleidsindicatoren	102
Investeringsoverzicht	103

Voorwoord

Het is nazomer in ons mooie Westerkwartier en het weer is wisselvallig en bij tijden onstuimig. Dat geldt ook voor de wereld om ons heen. Er zijn grote maatschappelijke thema's die onze samenleving bezighouden en soms strijden om voorrang. De verandering van ons klimaat vraagt om een transitie van ongekeerde omvang, van een samenleving die gebaseerd is op ondergrondse fossiele brandstoffen naar een samenleving die uitgaat van hernieuwbare, vaak bovengrondse energiebronnen. Ook worden er tal van andere maatregelen getroffen die ervoor moeten zorgen dat we onze aarde op een verantwoorde wijze aan de nieuwe generatie kunnen doorgeven. Het Nederlandse Klimaatakkoord is mooi en uitdagend maar de implementatie daarvan gaat veel vragen van onze inwoners, boeren en andere ondernemers en maatschappelijke instellingen.

En er zijn meer onderwerpen die veel van hen vragen. We zien een verscherping van tegenstellingen in onze samenleving ontstaan. Die wordt aangevoerd door grote mogendheden die wat ons betreft niet het voorbeeldgedrag vertonen dat je van hen zou mogen verwachten. De effecten van er daarbuiten gebeurt zien we terug in onder andere de ontwikkeling van de economie maar ook in de manier waarop mensen met elkaar omgaan. In het Westerkwartier zien we een andere trend, die zich met name kenmerkt door samenwerking en nieuwe vormen daarvan. Dat zien we versterkt door de invloed van digitalisering, wat onze wereld enerzijds groter maakt en anderzijds het risico in zich draagt dat we de menselijke maat en het onderlinge contact uit het oog verliezen.

Een onderwerp dat daarmee verbonden is, is de kwetsbaarheid in de samenleving. Er zijn in ons land heel veel inwoners die niet mee kunnen komen. Armoede in Nederland mag dan volgens het CPB zijn afgenomen, er blijven nog meer dan 1 miljoen Nederlanders over die elke dag de eindjes aan elkaar proberen te knopen. En dat in een steeds complexer wordende samenleving. Analoge en digitale laaggeletterdheid vragen om een stevige en samenhangende aanpak op het gebied van beleid en de wijze van dienstverlening, willen we iedereen een plek kunnen bieden in een inclusieve samenleving.

In het Sociaal Domein worden de gevolgen van die complexere samenleving steeds meer zichtbaar. Door de decentralisatie komen we steeds meer in contact met inwoners met een ondersteuningsvraag. Een beter bereik van voorzieningen zorgt voor een toename van de vraag en daarmee een stijging van de kosten. Dit vraagt het uiterste van gemeenten, zo ook de onze. Dat maakt het des te meer noodzakelijk dat we investeren in preventie, in een samenleving waarin we kinderen een goede en gezonde basis geven, waarin burens en familieleden naar elkaar omzien en waarin we elkaar vasthouden in tijden dat het wat minder gaat.

Tegen deze achtergrond presenteren we u de tweede begroting van deze gemeente. Het is echter de eerste begroting van de gemeente Westerkwartier die beleidsvoornemens en -keuzes bevat. We doen dat met de wetenschap dat we als nieuwe gemeente nog maar een kleine tien maanden onderweg zijn, de organisatie zich nog moet zetten en onder andere de dienstverlening onze aandacht vraagt. Onze focus lag in het eerste jaar op de basis op orde brengen, en voor die basis blijven we ook de komende jaren aandacht houden.

In het jaar 2019 werkten we met een basisbegroting, samengesteld uit de begrotingen van de vier fusiegemeenten Leek, Marum, Zuidhorn en Grootegast. We presenteren u de begroting 2020 nog gedurende dat eerste jaar, wat betekent dat we evenals voor de begroting 2019 niet beschikken over eigen ervaringscijfers. Dat referentiekader zal de komende jaren gaan ontstaan. Dit betekent voor onze budgetcyclus concreet dat we een lerende organisatie zijn, die geleidelijk aan steeds meer grip op onze cijfers en achterliggende beleidsinformatie krijgt. Wij besteden de komende jaren daarom extra aandacht aan onze budgetcyclus met tijdelijk een aantal tussentijdse ijkmomenten.

Dat gezegd hebbende, zijn wij trots op het resultaat dat we u hier voorleggen. Een begroting met ambitie, waarmee we de gemeente Westerkwartier een goede start geven, zowel voor onze eigen inwoners alsook in de regio.

Inleiding

Onder de naam 'Samen Westerkwartier maken' hebben de coalitiepartijen VZ Westerkwartier, de ChristenUnie, het CDA en de PvdA een ambitieprogramma gemaakt voor de eerste vier jaren van de gemeente Westerkwartier. Dit programma hebben wij uitgewerkt in de Perspectiefnota 2020 – 2023 en het bijbehorende Collegeuitvoeringsprogramma. We willen met de gemeente Westerkwartier een goede start maken en daarom investeren we de komende jaren zowel in onze samenleving als in onze eigen organisatie. Een kwestie van Gewoon Dón.

Werkwijze

In de zomer van 2019 heeft uw gemeenteraad de Perspectiefnota en het Collegeuitvoeringsprogramma besproken en ingestemd met de richting die hierin is verwoord op het gebied van ambities en dekking daarvan en deze als uitgangspunt te nemen bij het opstellen van de begroting 2020. Voor de financiering van onze ambities heeft u het groene licht gegeven voor het eerste jaar en gevraagd om in maart 2020 met een uitgewerkt overzicht te komen van efficiency- en schaalvergrotingsvoordelen en deze met u te bespreken. Op basis van de uitkomsten van deze bespreking doen wij u voor de bespreking van de Perspectiefnota 2021 een voorstel over de OZB in 2021 en verder.

Voor deze begroting hebben we ambities uit het Collegeuitvoeringsprogramma verder uitgewerkt. Wij hebben ook het dekkingsplan uit scenario 2 overgenomen in deze begroting en de meerjarenraming. Dit betekent dat we uitgaan van het realiseren van ombuigingen, oplopend van € 300.000 in 2020 naar € 600.000 in 2023, externe financiering die oploopt van € 300.000 in 2020 naar € 800.000 in 2023 en een verhoging van OZB met € 1.200.000 in 2020 tot € 2,4 miljoen in 2022. Zoals gezegd komen we begin volgend jaar hierover bij u terug. Daarnaast hebben we de structurele effecten van de tweede bestuursrapportage 2019 in de begroting verwerkt. Dat betekent onder andere dat de meircirculaire is verwerkt. Dat geldt ook voor de septembercirculaire, waarvan we de effecten inmiddels hebben laten doorrekenen. Dat laatste doen we vooreerst alleen voor de begroting 2020 omdat we u in deze fase graag het meest actuele financiële perspectief willen schetsen. De peildatum die we hiervoor hanteren is september 2019. Bij het opstellen van een begroting moet immers op een gegeven moment een streep worden getrokken. Informatie die daarna bekend wordt kan dan niet meer worden meegenomen. Ook deze begroting is vastgeklikt. Nieuwe feiten komen in de eerste rapportage 2020 aan de orde.

Uitgangspunten

Bij het opstellen van de begroting 2020 hebben wij de volgende uitgangspunten gehanteerd.

- ◆ Zowel aan de lasten- als aan de batenkant verwerken we alleen de indexatie voor het komend jaar. Bij de baten betekent dat, dat we de algemene uitkering hebben berekend met constante prijzen dus exclusief inflatiecorrectie voor de jaren na 2020, en bij de OZB-opbrengst begroten we geen meeropbrengst door indexatie na 2020. Bij de lasten betekent het dat we loonkosten, subsidies, bijdragen na 2020 niet laten stijgen als gevolg van verwachte loon/prijsaanpassing.
- ◆ Voor de loonkosten is rekening gehouden met een stijging van 2% in 2020 ten opzichte van 2019. De uitkomst van het principeakkoord CAO en de hogere pensioenbijdrage aan het ABP leiden tot een stijging van de loonkosten in 2019 en 2020 van in totaal 5%. In de begroting 2019 hebben we rekening gehouden met een stijging van 3% zodat we voor 2020 nog 2% moeten verwerken.

- ◆ Gemeenten ontvangen in 2019, 2020 en 2021 extra middelen jeugdzorg via het gemeentefonds. Provinciaal toezichthouders, het ministerie van Binnenlandse Zaken en de VNG hebben afgesproken dat gemeenten deze middelen ook voor 2022 en 2023 mogen opnemen. We maken hiervan gebruik door in 2022 en 2023 een bedrag van € 1.162.000 aan extra middelen te begroten.
- ◆ Voor de externe rente hanteren we een percentage van 0%.

Financieel Beeld

Bij iedere stap die we in de budgetcyclus zetten brengen we het actuele Financiële Beeld in kaart. Daarmee kunnen we uw en onze besluitvorming baseren op de meest actuele financiële gegevens.

	2020	2021	2022	2023
Saldo Perspectiefnota (pag.22)	-1247	-810	277	449
Gemeentefonds (meicirculaire)	3243	2802	2740	3899
Inzet GF Rijksuitkering Jeugd	-1162	-1162		
Sociaal Domein (Jeugd/WMO BG/WMO HH)	-2274	-2274	-2274	-2274
WMO Vervoer en hulpmiddelen	-725	-725	-725	-725
Overige posten	-249	191	81	132
Inzet stelpost Middag	500	500	500	500
Salarissen	-950	-950	-950	-950
Rente	811	1023	1400	1750
Gemeentefonds (septembercirculaire)	107	1124	1617	1566
Saldo Begroting 2020	-1946	-281	2666	4347
ABR (inzet en aanvulling)	2000	500	-1250	-1250
Saldo Begroting 2020 na mutaties ABR	54	219	1416	3097

Ten opzichte van de Perspectiefnota zien we voor het jaar 2020 een geringe verslechtering, voor het jaar 2021 een lichte verbetering en vanaf 2022 een forse verbetering van het financiële beeld. De belangrijkste verslechteringen zijn de oplopende kosten van het Sociaal Domein, de belangrijkste verbeteringen zijn de toevoeging voor het gebied Middag en herfinanciering van leningen tegen een lagere rentevoet. We lichten de posten hieronder kort toe.

Gemeentefonds (meicirculaire) en Inzet GF Rijksuitkering Jeugd

Gemeenten ontvangen een algemene uitkering van het rijk. In de meicirculaire worden deze baten geactualiseerd. We zien hier verschillende mutaties die per saldo een gunstig effect hebben. Een deel van de bedragen is echter bestemd voor het opvangen van de tekorten in het Sociaal Domein, zoals eerder aangekondigd in de Perspectiefnota.

Sociaal Domein

De lasten voor Jeugd en WMO zijn hoger uitgevallen dan de bedragen opgenomen in de Perspectiefnota. Met name bij Jeugd Zorg in Natura verwachten we fors hogere structurele lasten.

WMO Vervoer en Hulpmiddelen

De nieuwe contracten die sinds 1 januari van kracht zijn, brengen hogere kosten met zich mee, het materieel is duurder geworden en de vraag naar ondersteuning is toegenomen.

Overige posten

Het betreft een samengesteld bedrag van een groot aantal voor- en nadelen. De grootste nadelen zijn de volgende: De Schans € 160.000 (incidenteel), actualisatie schoonmaak € 88.500 (structureel), Leerlingenvervoer € 165.000 (in 2020, daarna € 45.000). Structurele voordelen treden onder meer op bij openbare verlichting (€ 47.200) en schoolbegeleiding (€ 30.100).

Inzet stelpost Middag

Voor het gebied Middag ontvangen we extra baten uit het gemeentefonds. Tegenover deze baten hebben we een even grote stelpost aan de lastenkant. We verwachten dat hiervan € 500.000 kan vrijvallen.

Salarissen

De nieuwe cao betekent in 2020 2% hogere salarislasten ten opzichte van de begroting 2019. Deze indexatie leidt tot € 650.000 aan meerkosten. Voorgesteld wordt om de formatie met 5 fte uit te breiden: 4 fte bij jeugd, en 1 bij WMO. Geschatte meerkosten bedragen € 300.000. Deze meerkosten zijn ook in het actuele saldo verwerkt.

Rente

De looptermijn van een aantal geldleningen loopt in 2020 af en herfinanciering kan plaatsvinden tegen lagere rente.

Gemeentefonds (septembercirculaire)

In de septembercirculaire 2019 is de door ons te ontvangen algemene uitkering geactualiseerd. Door een hoger accres verbetert het beeld met name na 2020.

De nadelen in het Sociaal Domein kunnen we binnen de begroting opvangen. Daarmee beperken we echter onze mogelijkheden om te investeren in andere onderdelen van onze samenleving. Bij de Perspectiefnota hebben we uitgesproken de meerkosten in het Sociaal Domein in een periode van drie jaar met een bedrag van structureel € 1,4 miljoen te willen reduceren. Daar staan wij nog steeds voor. De meerkosten die daar bovenop zijn gekomen gaan onze besparingsmogelijkheden in het Sociaal Domein te boven. Daarom sluiten we ons aan in de dialoog van de Groninger gemeenten met het Rijk over extra middelen Sociaal Domein.

We zien in het financiële beeld voldoende ruimte voor de komende jaren om onze ambities te gaan uitvoeren. In de Perspectiefnota hebben we voorgesteld hiervoor scenario 2 te volgen. Dit betekent dat we onze bestedingen gaan intensiveren met bijna € 3,2 miljoen in 2020, oplopend tot ruim € 4 miljoen in 2023. De dekking vindt plaats door een combinatie van ombuigingen, het aantrekken van externe financiering en OZB-verhoging. We hebben dit scenario in het meerjarenbeeld verwerkt en komen in maart 2020 zoals gezegd bij u terug met een tussenstand, zodat u volgend jaar een besluit kan nemen over de dekking voor de jaren 2021 en verder.

Het incidentele tekort in 2020 en 2021 vangen we op vanuit de Algemene Bedrijfsreserve. Daarmee komt de stand van de reserve onder ons gewenste weerstandvermogen uit. Om deze reden vullen we de Algemene Bedrijfsreserve in de jaren daarna weer aan tot het niveau van het nodige weerstandvermogen. Het aanwezige weerstandsvermogen (Algemene Reserve) wordt in 2019 tijdelijk negatief beïnvloed door een onttrekking van € 4,5 miljoen voor verwachte frictiekosten bovenop de vergoeding in 2019. In meerjarenperspectief (2020-2022) worden deze "voorgesloten" frictiekosten weer teruggestort in de Algemene Reserve. Over de looptijd van de Rijksvergoeding voor frictiekosten worden de lasten volledig gedekt door de daarvoor bestemde baten.

Het is tot slot goed te beseffen dat een aantal ontwikkelingen nog niet in de begroting is opgenomen en de effecten daarvan ook niet in het meerjarenbeeld zijn verwerkt. Het gaat om ontwikkelingen die op dit moment nog onvoldoende concreet of uitgewerkt zijn.

Het gaat daarbij om onder andere de uitkomsten van het MJOP Sport, onderhoud gemeentelijke gebouwen, uitbreiding begraafplaatsen, afvalinzameling, beschermd wonen, wijziging financieringsystematiek BBZ, Novatec en de effecten van het op orde brengen van de formatie. We concretiseren deze ontwikkelingen en de effecten daarvan op de geijkte momenten in de budgetcyclus 2020 en verder.

Moties, amendement en toezeggingen

Bij de behandeling van de Perspectiefnota hebben de raadsfracties in totaal 11 moties en 1 amendement ingediend. Het amendement is aangehouden, vijf van de elf moties zijn aangenomen. Daarnaast hebben we u een aantal toezeggingen gedaan. We geven de aangenomen moties en het amendement hieronder kort weer, evenals ons standpunt daarover. Ook gaan wij in op de stand van zaken met betrekking tot de toezeggingen die we u hebben gedaan.

Amendement nr. 1 (toevoeging collegeuitvoeringsprogramma, thema Sociaal Westerkwartier, ingediend door de fracties van PvdA, CDA, VZ Westerkwartier en ChristenUnie), met als strekking een onderzoek naar de aanpassing inkomensgrens minimavoorzieningen voor eind 2019 te bespreken, wordt aangehouden na een toezegging van het college hierin. Dit onderzoek loopt en wordt uitgevoerd door bureau KWIZ. We verwachten de resultaten hiervan begin 2020 aan u te kunnen presenteren. We adviseren u het amendement aan te houden tot de behandeling in uw raad.

Motie nr. 1 (revolverend fonds armoede aanpak, ingediend door de fractie van ChristenUnie), met als strekking het college te verzoeken het revolverend fonds armoede aanpak onderdeel te maken van het uitvoeringsprogramma van het college-onderdeel Sociaal Westerkwartier, versterking vangnet inclusief armoedepact, wordt met stemverklaring van de fractie van GroenLinks, unaniem aangenomen. We voeren de motie uit. We gaan hierover in gesprek met de kredietbanken om de haalbaarheid te onderzoeken en zetten de resultaten daarvan af tegen andere mogelijkheden die wij in den lande zien. We komen hierop in de eerste helft van 2020 terug.

Motie nr. 3 (natuurbegraafplaats in het Westerkwartier, ingediend door de fractie van ChristenUnie), met als strekking het college op te dragen in overleg te gaan met terreinbeherende organisaties om de inventarisatie, inrichting en exploitatie van natuurbegraafplaatsen te onderzoeken, wordt unaniem aangenomen. We voeren de motie uit. Begin 2020 starten we met de herijking van het begraafplaatsenbeleid, waar het onderwerp natuurbegraafplaats in wordt meegenomen.

Motie nr. 4 (niet vastzetten verhoging OZB-jaarschijven 2021 en 2022, ingediend door de fracties van CDA, VZ Westerkwartier, ChristenUnie en PvdA), met als strekking het college op te dragen uiterlijk in maart 2020 met een uitgewerkt overzicht te komen van efficiency en schaalvergrotingsvoordelen en deze te bespreken met de raad. Op basis van de uitkomsten van bovenstaande bespreking, voorafgaand aan de voorbespreking Perspectiefnota met een voorstel te komen van OZB-verhogingen in de jaarschijf 2021 en verder. We voeren deze motie uit. We hebben de effecten van verhoging van de OZB, ombuigingen en het aantrekken van externe financiering wel in de begroting/het meerjarenbeeld verwerkt.

Motie nr. 5 ('die ballon gaat niet op', ingediend door de fractie van het CDA), met als strekking het college te verzoeken geen ballonnen meer op te laten bij evenementen die door de gemeente worden georganiseerd en dit bij de eerstvolgende wijziging van de APV op te nemen, wordt unaniem aangenomen. We voeren de motie uit en nemen hierover een artikel op in de APV. De geactualiseerde APV verwachten we medio 2020 aan u voor te kunnen leggen.

Motie nr. 10 (informele zorg, ingediend door de fracties van PvdA en GroenLinks), met als strekking het college op te dragen een visie te ontwikkelen ten aanzien van de inzet informele zorg met als doel heldere keuzes te kunnen maken m.b.t. gewenst inzet vrijwilligers en beroepskrachten op het gebied van het sociaal domein en daarbij binnen afzienbare termijn een plan te presenteren, wordt met 17 stemmen vóór (leden fracties PvdA, GroenLinks, VVD, VZ Westerkwartier, Sterk Westerkwartier) en 10 stemmen tegen (leden overige fracties), aangenomen. We voeren de motie uit en nemen dit mee in het Programma Innovatief en Resultaatgericht werken in het Sociaal Domein. Hierover informeren wij u in het eerste kwartaal van 2020.

Daarnaast hebben we een aantal toezeggingen gedaan:

- ◆ de mogelijkheden van schaalvergroting en efficiency inzichtelijk te brengen. We zien deze toezegging als een uitvoering van motie 4;
- ◆ inzicht te bieden aan de gevolgen van het wegvallen van de OZB-inkomsten van de NAM-locaties. Dit is sterk afhankelijk van de nieuwe invulling van deze locaties. We houden u hiervan op de hoogte en verwerken eventuele risico's in de risicoparagraaf;
- ◆ Hoge Heem; het jaarverslag mee te zullen nemen in de risicoparagraaf. We hebben dit risico verwerkt;
- ◆ een onderzoek in te zullen stellen naar armoedeval en de mogelijkheden om de verschillende armoederegelingen gedifferentieerd aan te bieden (moties 1 en 11). We zien deze toezegging in samenhang met het amendement;
- ◆ uiterlijk in april 2020 de RES (Regionale Energie Strategie) aan te bieden. De RES is in ontwikkeling, we bieden u deze conform planning aan;
- ◆ bij de begroting terug te komen op de effecten van 'school in beweging'. We werken momenteel aan een plan van aanpak dat we uiterlijk begin 2020 aan u voorleggen. Daarin komen we ook op dit onderwerp terug.;
- ◆ uw raad periodiek te informeren over de kosten van energietransitie. Dit is onderdeel van het duurzaamheidsbeleid en de uitvoering daarvan. Het beleidsplan bieden we tegelijk met de RES aan in april volgend jaar;
- ◆ uw raad periodiek (halfjaarlijks) te informeren over ontwikkelingen van het Scholingsbudget. Hierover vindt u een passage in de paragraaf Bedrijfsvoering;
- ◆ vóór de behandeling van de begroting met een overzicht te zullen komen die de strekking van motie 12 in zich heeft (een aangepast bekostigingsvoorstel vanuit de OZB-inkomsten waarbij inwoners worden ontzien door een andere verhouding te kiezen in de hoogte van tarieven voor woningen en niet-woningen). Hierover hebben we een reactie opgenomen in de paragraaf Lokale heffingen en informeren wij u in een raadsbrief.

Ambities 2020

Onze ambities hebben we opgenomen in het Collegeuitvoeringsprogramma. Dat vormt de basis voor onze ambities en de jaarlijkse invulling van het nieuwe beleid. Wij zien het amendement en de aangenomen moties als een ondersteuning van onze koers en de keuzes die we daarin maken. De concrete uitwerking daarvan vindt u zoals gezegd terug in de programma's van deze begroting.

Wij vinden het belangrijk om tastbare resultaten te bereiken in onze, relatief korte, bestuursperiode van drie jaar. Daarom hebben we accenten aangebracht in ons ambitiepakket: onze speerpunten. Hieronder geven we kort weer hoe deze speerpunten in 2020 vorm krijgen.

- ◆ **Duurzaamheid en Klimaat:** het in kaart brengen van de effecten van klimaatverandering voor onze gemeente en inwoners ondersteunen bij de energietransitie. We bieden u in april ons duurzaamheidsbeleid voor de komende jaren aan, wat het kader is voor onze inbreng in de Regionale Energiestrategie.

Daarin zetten we in op het ruimte geven aan hernieuwbare energieopwekking, het ondersteunen van inwoners bij het realiseren van de energietransitie en het opvangen van de effecten van de klimaatverandering. Daarnaast gaan we de ontwikkelingen op het gebied van Voedsel in kaart brengen en kansrijke ontwikkelingen ondersteunen;

- ◆ Preventie Sociaal Domein: ervoor zorgen dat de ondersteuning geboden wordt die nodig is en versterken van onze samenleving. We zetten in op sturing op en verbetering van processen, verbetering van het inzicht in cijfers en ontwikkelingen en versterking van het voorliggend veld;
- ◆ Leefbaarheid en Vitaliteit van Dorpen: zorgen voor woningbouw en behoud van (de kwaliteit van) voorzieningen in de dorpen. We willen weten wat dorpen beweegt en waar zij behoefte aan hebben. Daarom bieden we dorpen de gelegenheid een dorpsvisie te maken. We versterken de dialoog met onze inwoners door nieuwe manieren van samenwerken te onderzoeken en uit te proberen. We continueren de woningbouw in de kernen en betrekken daarbij de uitkomsten van onze woonvisie. Voor de openbare ruimte maken we een kwaliteitsvisie;
- ◆ Goede en Veilige Infrastructuur: verbetering van weg- en vervoersverbindingen naar en binnen onze gemeente. We beginnen met een gemeentebrede Verkeersvisie en onderzoek naar innovatief regionaal vervoer. De uitkomsten daarvan verwerken in een uitvoeringsprogramma dat we in de loop van 2020 aan u aanbieden;
- ◆ Omgevingswet: invoering van deze wet die in 2021 van kracht wordt. We hebben hiervoor een Programma ingericht, dat ertoe zal leiden dat we in 2021 de wet kunnen uitvoeren. Ook maken we het komend jaar een begin met de Omgevingsvisie Westerkwartier. We hebben daarnaast ook de ambitie om een toekomstvisie voor het Westerkwartier te maken. We onderzoeken de mogelijkheden hiervoor en de samenhang daarvan met de onderwerpen als de omgevingsvisie, de organisatieontwikkeling en het programma Dichtbij. Vanaf 2021 gaan we, in samenhang met andere ontwikkelingen (Dienstverlening Dichtbij, Organiseatieontwikkeling), de wet verder geleidelijk aan invullen, zodat we komen tot een eenduidige en stevig samenhangend aanbod aan onze inwoners;
- ◆ Organiseatieontwikkeling: bouwen van een organisatie die onze inwoners uitstekend kan bedienen. We brengen de basisdienstverlening op orde en houden daar de komende jaren aandacht voor. Daarnaast hebben we een Programma Dienstverlening Dichtbij ingericht, waarmee we in nauwe samenwerking met inwoners, ondernemers en maatschappelijke partijen invulling gaan geven aan de term "Dichtbij". Daar passen we de komende jaren, in overeenstemming met andere ontwikkelingen zoals de Omgevingswet en de Organiseatieontwikkeling, onze dienstverlening op aan.

Programma's

Programma o – Bestuur en ondersteuning

Omschrijving

Onder dit programma vallen diverse taken. In de eerste plaats het besturen van de gemeente door de gemeenteraad, de burgemeester en het college van burgemeester en wethouders. De raad wordt hierbij ondersteund door de griffie. Ook het uitvoeren van de taken van het bestuur van de gemeente en de ondersteuning hiervoor door de gemeentesecretaris met haar staf valt hieronder, evenals verkiezingen en burgerzaken. Wat betreft organisatie valt onder dit programma: het leveren van professionele dienstverlening op het gebied van HRM, ICT, financiën, facilitaire zaken, communicatie en bestuurs- en managementondersteuning.

Actuele beleidscontext

We zijn een nieuwe gemeente die zich opnieuw moet uitvinden voor wat betreft haar eigen positie en de positie in de regio. De raad en het college staan in de gemeente Westerkwartier midden in de samenleving. Handelen vindt plaats vanuit de kernwaarden Dichtbij, Nuchter en Ambitieuus. Het lokaal bestuur en de gemeentelijke organisatie worden ervaren als betrouwbare partners met een strategische koers. We willen onze ambities waarmaken die passen bij een gemeente met ruim 60.000 inwoners.

Dit willen we bereiken in 2020

We willen meer resultaten bereiken in samenwerking met onze omgeving, zoals het onderwijs, ondernemers en overheid om gezamenlijk het hoofd te bieden aan de uitdagingen waar we als samenleving voor staan. Samen bereiken we meer. Daarom nemen we deel aan P10, het landelijke samenwerkingsverband van grote plattelandsgemeenten. Wij willen een moderne gemeente en wendbare gemeente zijn. Een gemeente waarin mensen in verbinding staan met elkaar. De dienstverlening willen we daarom dichtbij onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties organiseren. Dat willen we zo effectief en efficiënt mogelijk doen, waarbij we gebruik maken van een goede informatiehuishouding. Ook kijken we daarbij naar de laatste technische mogelijkheden en willen we innovatie stimuleren.

Dit gaan we nieuw doen in 2020

Het komende jaar gaan wij extra inzetten op de volgende onderdelen.

	Begroting 2020
Het nieuwe samenwerken	€ 35.000 S
Vriendschapsbanden Kingborough/Tasman	
District	€ 5.000 S
Deelname P10	€ 10.000 S
Organisatieontwikkeling	€ 100.000 S
Dienstverlening Dichtbij	€ 100.000 I
Digitalisering	€ 100.000 S
Innovatiefonds	€ 50.000 S
Lets Gro	€ 25.000 S
Themafondsen	<u>€ 250.000 S</u>
	€ 675.000

Taakvelden

- 0.1 Bestuur
- 0.2 Burgerzaken
- 0.3 Beheer gebouwen / gronden
- 0.4 Overhead
- 0.5 Treasury
- 0.6 Belastingen (OZB)
- 0.7 Algemene uitkering

Paragrafen

- D. Verbonden partijen
- G. Lokale heffingen

Verbonden partijen

Het nieuwe samenwerken (€ 35.000 structureel)

Samenwerking is een belangrijk onderdeel van onze ambities. In 2020 vertalen we dat langs twee sporen. We gaan als eerste in gesprek met de Gebiedscoöperatie Westerkwartier over deelname. De Gebiedscoöperatie is een organisatie waarin onderzoek, onderwijs, omgeving, ondernemers en overheid samenwerken aan uitdagingen waar we als samenleving voor staan. We werken al geruime tijd met de Gebiedscoöperatie samen en onderzoeken nu dus de volgende stap. De Gebiedscoöperatie is landelijk en internationaal een toonaangevend voorbeeld van crosssectorale, privaat-publieke samenwerking voor regionale ontwikkeling: overheden, onderwijs en onderzoek, ondernemers en de omgeving. We zetten ons het komend jaar in om hiervan een proeftuin te maken voor Nederland.

Het tweede spoor betreft de samenwerking met onze inwoners en het ondersteunen van hun initiatieven. We hebben hiervoor de eerste stappen gezet door het aanstellen van leefbaarheidsadviseurs en het instellen en vergroten van dorpsbudgetten. Om die samenwerking te faciliteren (besteding van budgetten, dorpsdemocratie) gaan we ons oriënteren op en zo mogelijk overgaan tot aanschaf van ondersteunende systemen.

Vriendschapsbanden Kingborough / Tasman District (€ 5.000 structureel)

De gemeenteraad heeft bij besluit van 27 maart 2019 unaniem besloten om de vriendschapsbanden met Kingborough (Australië) en Tasman District (Nieuw-Zeeland) voort te zetten. In 2020 gaan we verder uitvoering geven aan activiteiten op het gebied van cultuur, historie en economie.

Deelname P10 (€ 10.000 structureel)

Door deelname aan het samenwerkingsverband P10-gemeenten wordt uitvoering gegeven aan de vastgestelde Strategische Agenda 2018-2022. Daarin zijn drie programmalijnen opgenomen: aantrekkelijk platteland, maatwerk platteland en samenspel met de stad.

Organisatieontwikkeling (€ 100.000 structureel)

We werken voor onze samenleving met een daarbij passende dienstverlening en bestuursstijl. Dat vraagt om een ontwikkeling van onze organisatie en onze dienstverlening.

We ontwikkelen ons naar een organisatie die werkt waar en wanneer onze inwoners dat van ons vragen, met zelforganiserende professionals en die verbonden is met het gebied en haar inwoners. In een tijd waarin veranderingen elkaar in een hoog tempo opvolgen bewegen we mee en zijn we wendbaar. Dit vraagt onder meer om taakvolwassenheid en persoonlijk leiderschap. Op individueel en teamniveau gaan we hierin investeren. Dit doen we door coaching (on the job) en training op basis van maatwerk (individueel, per team, organisatiebreed).

Dienstverlening Dichtbij (€ 100.000 incidenteel)

Om onze dienstverlening dichtbij onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties te organiseren, is het programma Dichtbij gestart. Vanuit een brede scope (de verschillende domeinen) wordt "Dichtbij" in verbinding gebracht met o.a. dienstverlening, huisvesting en organisatieontwikkeling.

Wij stemmen onze dienstverlening af op de wensen van inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties. We zetten in op een betrouwbare dienstverlening en gaan onze dienstverlening efficiënt inrichten met de middelen die we hebben. Het uitgangspunt is dat de inwoner met zijn vraag via elk kanaal de gemeente kan benaderen. Wanneer inwoners fysiek contact willen, maken wij een afspraak op een voor hen passend tijdstip en passende locatie. Het onlinekanaal is gericht op selfservice van de inwoners. We bieden maatwerk voor inwoners die niet digitaal vaardig zijn.

Dichtbij zijn betekent ook dat we zichtbaar zijn in onze samenleving en ons daarmee verbinden, dat we toegankelijk en wendbaar zijn. Dit is niet in 2020 klaar, maar we gaan wel op weg naar een organisatie die dichtbij onze inwoners staat. Het gevraagde budget is bestemd voor activiteiten in het kader van dit programma en voor vervangende inhuur van de werkzaamheden die de intern benoemde programmanager achterlaat.

Digitalisering (€ 100.000 structureel)

We hebben de ambitie om ons werk steeds efficiënter en effectiever te doen en onze dienstverlening aan inwoners en ondernemers te verbeteren. Informatievoorziening speelt daarbij een belangrijke rol om ons werk te kunnen doen. We moeten hier goed mee leren omgaan en de mogelijkheden van goede informatiehuishouding benutten. Hiervoor hebben we een informatiebeleidsplan gemaakt met als titel "De (I)nformatie is van (I)edereen", immers iedereen heeft informatie nodig om zijn of haar werk te doen. Het plan kent vier ontwikkelsporen, die gekoppeld zijn aan een aantal opgaven waar we als organisatie voor staan:

1. Dienstverlening Dichtbij: we werken waar en wanneer dat nodig is en leveren excellente dienstverlening;
2. Openbare Opgaven: we zorgen voor een goede invoering van nieuwe wetten, zoals de Omgevingswet;
3. Vertrouwen in Verandering: we werken aan een wendbare organisatie met zelforganiserende professionals;
4. Daadkracht door Data: we maken gebruik van de kracht van data voor sturing en rapportage en om toekomstige beleidsbeslissingen mee te onderbouwen.

Onze ambities bouwen we geleidelijk uit, waarbij we in 2020 een basis leggen. Een onderdeel daarvan is het vergroten van de digitale geletterdheid van onze medewerkers. Willen we verregaand kunnen digitaliseren en sneller nieuwe ontwikkelingen kunnen adopteren, dan is een basiskennis van informatiesystemen en digitaal werken een vereiste. Daarnaast brengen we onze gegevens op orde, zodat we in de jaren daarna geleidelijk aan kunnen groeien naar een datavolwassen organisatie. En gaan we stappen zetten om management- en sturingsinformatie vereenvoudigd te genereren en meer real-time te presenteren. Ook willen we een onderzoek doen naar de mogelijkheden van het gebruik van satellietdata voor toezicht en handhaving. Satellietdata kunnen informatie leveren welke normaliter door handmatige inspecties wordt ingewonnen. Door het combineren van satellietdata en kunstmatige intelligentie kunnen grote oppervlaktes automatisch worden gemonitord. Tot slot ontwikkelen we beleid op het gebied van plaats- en tijdonafhankelijk werken en zorgen we voor de nodige randvoorwaarden voor een dienstverlening die past bij de wensen van onze inwoners.

Innovatiefonds (€ 50.000 structureel)

We willen innovatie stimuleren, zowel in onze samenleving als in onze organisatie. Dat zijn namelijk twee kanten van dezelfde medaille. Om innovatie in onze samenleving te stimuleren stellen we een innovatiefonds in, zodat vernieuwende initiatieven laagdrempelig gestimuleerd en gesteund kunnen worden. Daarnaast jagen we interne innovatie aan, wat kan gaan om nieuwe manieren van werken, procesautomatisering, training en scholing.

Let's Gro (€ 25.000 structureel)

We nemen deel aan het Let's Gro festival 2020. Dit is een laagdrempelige manier om rondom een specifiek thema inwoners, bedrijven en maatschappelijke instanties te verzamelen, met elkaar in verbinding te brengen en te komen tot toekomstgerichte, innovatieve oplossingen. Het thema voor 2020 wordt begin 2020 duidelijk, voor de zomer van 2020 volgt de specifieke invulling voor het Westerkwartier en het festival vindt naar verwachting plaats in de laatste week van oktober 2020 en valt het samen met het klimaatcongres dat tegelijkertijd al plaatsvindt.

Themafondsen (€ 250.000 structureel)

Om snel te kunnen inspelen op ontwikkelingen en initiatieven binnen de thema's van ons collegeprogramma, die nog geen plek hebben gekregen in de Perspectiefnota en het Collegeuitvoeringsprogramma, willen we themafondsen instellen. Dit zijn regelluwe budgetten waarmee we snel kunnen inspelen op de actualiteit. Dit betekent dat we op voorhand nog geen concrete invulling hiervan hebben. We stellen daarom voor de besteding hiervan op te nemen in de bestuursrapportages en de jaarrekening.

Voor het volgende onderdeel worden geen extra middelen begroot in 2020 maar we hechten er waarde aan u hierover nu al te informeren. De activiteiten worden uit de reguliere begrotingsgelden gefinancierd. Mochten extra middelen nodig zijn dan zal dit via de reguliere weg worden gevraagd.

Internationale samenwerking

In aanvulling op bestaande contacten en de vriendschapsbanden met Australië/Nieuw Zeeland, gaan we het komende jaar vanuit een aantal projecten/ontwikkelingen contacten leggen met partners in andere landen. Daarbij denken we onder andere aan contacten met EDR-partners vanuit het project Westerkwartier Paardenkwartier, met deelnemers aan Interreg Northsea Region in verband met het vormgeven van het nieuwe programma 2021 – 2026 en met partners uit andere EU-lidstaten in verband met een mogelijke Horizon2020-aanvraag op het gebied van decentrale technologie / blockchain.

Extra dekking

Komend jaar hebben we de volgende extra dekkingsmaatregelen.

	Perspectiefnota	Begroting
Externe Financiering	-€ 300.000	-€ 300.000
Ombuigingen	-€ 300.000	-€ 300.000
OZB	-€ 1.200.000	-€ 1.200.000
	<u>-€ 1.800.000</u>	<u>-€ 1.800.000</u>

Externe financiering

Als grote gemeente willen we op structurele wijze externe financiering aantrekken voor de projecten die we doen. Daarvoor hebben we een subsidieadviseur aangesteld die jaarlijks aan de hand van onze ambities externe fondsen gaat aantrekken. Wij voorzien hiervoor een ontwikkeltraject. Dat begint met het koppelen van onze ambities aan subsidies die er al zijn en het verder in kaart brengen van het subsidielandschap. Op de wat langere termijn stelt deze professionalisering ons in staat steeds proactiever op de ontvangst van subsidies te sturen en door middel van meedenken en lobby invloed te kunnen uitoefenen op de samenstelling van de subsidieprogramma's. Daarom ramen we voor het eerste jaar een beperkte opbrengst van € 300.000.

Ombuigingen

In de begroting zijn bezuinigingen opgenomen: € 300.000 in 2020, € 400.000 in 2021, € 500.000 in 2022 en € 600.000 vanaf 2023. We zijn een organisatie in opbouw die steeds meer grip krijgt. Maar we hebben nog geen hele financiële cyclus doorlopen en ons inzicht in de financiële ruimte en in de knelpunten moet zich verder ontwikkelen. We vinden het nu te vroeg om gerichte en uitgewerkte ombuigingen te presenteren. Dit willen we volgend jaar doen in de perspectiefnota en de begroting 2021. We geven in deze begroting invulling aan de ombuigingen door een integrale korting op de posten Overige goederen en diensten. In totaal bedragen deze posten in de begroting € 28 miljoen. Hiervan is ongeveer € 7 miljoen beïnvloedbaar. Een ombuiging van € 300.000 betekent een korting van 4,3% op de beïnvloedbare posten overige goederen en diensten.

OZB

De OZB-tarieven worden in 2020 verhoogd zodat we een 10% hogere opbrengst realiseren. Dit betekent extra structurele baten van € 1.200.000.

Voor 2021 en 2022 hebben we een opbrengststijging met 5% verwerkt. Zoals in de inleiding aangegeven komen we uiterlijk in maart 2020 met een uitgewerkt overzicht van efficiency- en schaalvergrotingsvoordelen. Op basis van de uitkomsten hiervan komen we met een nader voorstel OZB-verhogingen in de jaarschijf 2021 en verder.

Wat gaat het kosten

Taakveld o	Begroting 2019	Begroting 2020	Meerjarenraming		
			2021	2022	2023
Baten	118.183.021	119.769.820	120.886.828	121.881.556	122.564.195
Lasten	35.309.725	31.217.606	30.364.436	28.281.546	27.307.125
Totaal saldo van baten en lasten	-82.873.296	-88.552.214	-90.522.392	-93.600.010	-95.257.070
Toevoeging reserve	232.178	-325.416	-1.619.487	-2.061.487	235.608
Onttrekking reserve	150.080	151.312	164.342	164.342	164.342
Geraamd resultaat	-82.791.198	-89.028.942	-92.306.221	-95.825.839	-95.185.804

Programma 1 – Veiligheid

Omschrijving

Iedereen wil zich veilig voelen in de eigen leefomgeving. Kleine irritaties, zoals foutparkeren en zwerfvuil, maar ook grotere vraagstukken, zoals overlast van verwarde personen, criminaliteit en illegale wietplantages, geven een onveilig gevoel. Het is belangrijk dat de gemeente, als regisseur op veiligheid, dit in een vroegtijdig stadium signaleert en hierop acteert. Dit doen we door onder andere voor vier jaar een Integraal Veiligheidsplan op te stellen met daaraan gekoppeld een jaarlijks uitvoeringsplan, maar ook door de inzet van buitengewoon opsporingsambtenaren (Boa's) op klachten en meldingen in de openbare ruimte.

Vanuit dit programma leveren we een actieve bijdrage aan de Veiligheidsregio Groningen en daarmee aan de integrale hulpverlening bij branden, rampen en crisisbeheersing. Voor een effectieve aanpak van veiligheidsvraagstukken is verbinding en samenwerking met tal van partijen essentieel.

Actuele beleidscontext

Eind 2019/begin 2020 wordt een integraal Veiligheidsplan aan de raad voorgelegd. Het hierop gebaseerde uitvoeringsplan voor 2020-2023 is nog niet gereed maar zal zeker de volgende aandachtsgebieden bevatten: ondermijning, jeugdoverlast, drugsgebruik, woninginbraken en personen met verward gedrag. In het uitvoeringsplan worden ook de kosten meegenomen ter uitvoering van het plan. Extra kosten zijn nu niet in de begroting opgenomen. Eventuele extra kosten worden in beeld gebracht bij het aanbieden van het integraal Veiligheidsplan of bij het jaarlijkse uitvoeringsplan.

De activiteiten van de Veiligheidsregio (VRG) richten zich op het vergroten van de veiligheid in de regio. Van de VRG maken de Brandweer Groningen, de Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie (GHOR) en de gemeentelijke kolom (gemeenten) deel uit. De VRG helpt onze gemeente bij een adequate brandweezorg, bevolkingszorg, crisiscommunicatie, maar bijvoorbeeld ook op preventief advies in alle onderdelen van de veiligheidsketen: pro-actie, preventie, preparatie, repressie en nazorg. We leveren een financiële, bestuurlijke en operationele bijdrage aan de Veiligheidsregio

Dit willen we bereiken in 2020

Openbare orde en veiligheid

Na vaststelling van het integraal Veiligheidsplan maken we een jaarlijks uitvoeringsplan met aandachtspunten uit het integraal Veiligheidsplan gericht op het behalen van de beleidsdoelen waardoor onze inwoners veilig zijn en zich veilig blijven voelen.

Crisisbeheersing en brandweer

We geven verdere aandacht voor opleiding en verdere invulling van lokale en regionale crisisfuncties om zo nog beter voorbereid te zijn op een eventuele crisis.

Taakvelden

- 1.1 Brandweer
- 1.2 Openbare orde en veiligheid

Paragrafen

- D. Verbonden partijen
- G. Lokale heffingen

Verbonden partijen

Dit gaan we nieuw doen in 2020

Het komende jaar gaan wij extra inzetten op de volgende onderdelen.

	Begroting 2020
Uitbreiding BOA's	<u>€ 50.000 S</u> € 50.000

Uitbreiding BOA's (€ 50.000 structureel)

De vraag om de inzet van een buitengewoon opsporingsambtenaar (BOA) ten behoeve van taken in de openbare ruimte neemt steeds meer toe. De inzet van de Boa's in de openbare ruimte is vooralsnog berust op ad hoc inzet bij klachten en meldingen. Voor overige inzet van de Boa was er geen ruimte. Het is echter wenselijk om de boa-capaciteit uit te breiden om zichtbaar aanwezig te zijn op straat. Ook kunnen zij dan gericht, projectmatiger en thematisch ingezet worden op bijvoorbeeld het gebied van afval en overlast jeugd.

Voor het volgende onderdeel worden geen extra middelen begroot in 2020 maar we hechten er waarde aan u hierover nu al te informeren. De activiteiten zullen uit de reguliere begrotingsgelden worden gefinancierd. Mochten extra middelen nodig zijn dan zal dit via de reguliere weg worden gevraagd.

Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (Wvggz)

Uitvoering geven aan de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (Wvggz) die per 1 januari 2020 wordt ingevoerd. De Wvggz gaat de Wet bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen (Bopz) vervangen. De nieuwe wet biedt handvatten om meer ambulante en preventieve hulp te bieden aan mensen met geestelijke problemen die niet vrijwillig in zorg gaan. De wet heeft beleidsmatig en organisatorisch gevolgen voor gemeenten. De inbewaringstelling (IBS) wordt straks een 'crisismaatregel', waar andere regels aan verbonden zijn. De burgemeester krijgt meer bevoegdheid maar ook de hoorplicht wordt ingevoerd. Verder moeten gemeenten verkennend onderzoek gaan doen naar aanleiding van meldingen van familie of betrokkenen over een personen om te beoordelen of (verplichte) ggz nodig is. De crisismaatregel wordt een taak van het team Openbare Orde en Veiligheid. Hoe invulling wordt gegeven aan de uitvoering van de hoorplicht is nog in voorbereiding. Over dit onderwerp bieden we u te zijner tijd een raadsvoorstel aan.

Wat gaat het kosten

Taakveld 1	Begroting		Meerjarenraming		
	Begroting 2019	2020	2021	2022	2023
Baten	36.953	37.398	37.851	37.851	37.851
Lasten	4.607.029	4.982.322	4.970.597	5.017.507	5.017.507
Totaal saldo van baten en lasten	4.570.076	4.944.924	4.932.746	4.979.656	4.979.656
Toevoeging reserve					
Onttrekking reserve					
Geraamd resultaat	4.570.076	4.944.924	4.932.746	4.979.656	4.979.656

Programma 2 – Verkeer, vervoer en waterstaat

Omschrijving

Dit programma omvat het onderhoud en verbetering van de openbare ruimte. Het gaat verder over het uitvoeren van maatregelen voor een betere bereikbaarheid en verkeersmobiliteit, parkeren en de realisatie van nieuwe fysieke infrastructuur. De belangrijkste taken van dit programma zijn het uitvoeren van beheertaken, het veiligheidsonderhoud, het dagelijks - en regulier onderhoud, het groot onderhoud en de (her-) inrichtingen in de openbare ruimte. De gladheidsbestrijding in de wintermaanden hoort hier ook bij.

Actuele beleidscontext

Wij regisseren de uitvoering van onze kerntaken. Tegelijkertijd transformeren wij naar een stimulerende, faciliterende en loslatende gemeente, die ruimte biedt aan burgerinitiatief en zelfbeheer.

Wij onderhouden wegen, fietspaden, straatmeubilair, openbare verlichting en bruggen op basis van de jaarlijkse onderhoudsplanning. Er is een technisch beheersysteem wegen en een technisch beheersysteem bruggen en civiele kustwerken operationeel (GBI). In GBI is het mogelijk om administratieve gegevens van percelen, wegvakken, gebouwen en andere objecten te koppelen aan de geografie. Het beheer en onderhoud van de openbare verlichting is in Westerkwartierverband in 2017 aanbesteed. Het contract loopt tot september 2020 en kan tweemaal met een jaar worden verlengd.

Dit willen we bereiken in 2020

- ◆ Het realiseren van een duurzaam en veilig functionerende infrastructuur en verkeersvoorzieningen.
- ◆ Een doelmatige, duurzame en veilige wijze van aanleggen, beheren en onderhouden van de openbare ruimte.
- ◆ Het duurzaam in stand houden van de verharding van de openbare wegen, bruggen en kunstwerken, pleinen, voet- en fietspaden conform vastgestelde normen.
- ◆ Zorgen voor een schone en nette leefomgeving.
- ◆ Zorgen voor goede en veilige begaanbaarheid van de openbare wegen, voet- en fietspaden in geval van gladheid door sneeuwval of vorst.
- ◆ Het duurzaam in stand houden van de openbare verlichting ten behoeve van de verkeersveiligheid evenals de sociale veiligheid van inwoners na het invallen van de duisternis.

Taakvelden

- 2.1 Onderhoud wegen
Gladheidsbestrijding
Openb.verlichting
- 2.2 Parkeren
- 2.3/2.4 Havens/ waterwegen
- 2.5 Openbaar vervoer

Paragrafen

- B. Onderhoud
kapitaalgoederen
- D. Verbonden partijen
- G. Lokale heffingen

Verbonden partijen

Dit gaan we nieuw doen in 2020

Het komende jaar gaan wij extra inzetten op de volgende onderdelen.

	Begroting 2020
Aanbrengen vangrail Van Starckenborghkanaal	€ 20.000 S
Onderzoek innovatief regionaal vervoer	€ 10.000 I
Verkeersmaatregelen dorpschouw	€ 15.000 S
Verkeersvisie Westerkwartier	€ 100.000 I
Aanvullende maatregelen infra Poiesz Tolbert	€ 30.000 I
Entree Grijskerk	€ 25.000 I
Gaveborg Oostwold	€ 30.000 I
Marktplaats Zuidhorn	€ 30.000 I
Aduard: opengraven Lindt en brug	€ 25.000 I
	<hr/>
	€ 285.000

Aanbrengen vangrail van Starckenborghkanaal (€ 20.000 structureel)

In de perspectiefnota is structureel € 20.000 opgenomen voor het aanbrengen van een vangrail. Dit bedrag betreft de jaarlijkse kapitaallasten van de investering. Voor het realiseren van een vangrail tussen de Friese grens en Gaarkeuken is medewerking van Rijkswaterstaat noodzakelijk. Hiermee vinden gesprekken plaats. Rijkswaterstaat heeft in de planning om onderhoudswerkzaamheden uit te voeren waarbij gekeken gaat worden of er meekoppelkansen zijn voor dit project. Over dit onderwerp bieden we u te zijner tijd een raadsvoorstel aan.

Onderzoek innovatief regionaal vervoer (€ 10.000 incidenteel)

We kunnen onze lokale verbindingen verbeteren door bestaande vervoersstromen beter te benutten en mogelijk door het realiseren van nieuwe verbindingen. Dit start met een onderzoek, waarbij de reeds bekende resultaten, waaronder het onderzoek van de Gebiedscoöperatie Westerkwartier over de bereikbaarheid van Enumatil, worden meegenomen. Benodigde investeringen nemen we op in begrotingen van volgende jaren.

Verkeersmaatregelen dorpschouw (€ 15.000 structureel)

Uit de kennismakingsronde van het college langs diverse dorpen blijkt dat het gewenst is een budget beschikbaar te hebben voor kleinschalige verkeersmaatregelen.

Verkeersvisie Westerkwartier (€ 100.000 incidenteel)

Op basis van een in de voormalige gemeente Leek gestarte verkeersvisie met een daarbij behorend uitvoeringsprogramma wordt aandacht geschonken aan verdere uitvoering ervan. Het belangrijkste onderwerp is een studie naar de hoofdwegstructuur in de nieuwe gemeente. Een uitgebreide netwerkanalyse biedt de mogelijkheid om een brede verkeersveiligheidsvisie met een investeringsprogramma voor het Westerkwartier op te stellen. Hier maken onder meer de rondweg Leek en nieuwe noord-zuidverbindingen deel van uit. Verder wordt invulling gegeven aan een veilige schoolomgeving waarbij nagegaan wordt bij welke scholen nog basismaatregelen nodig zijn. Ook de verdere uitwerking van een fietsvoetpad langs de Kokswijk in Zevenhuizen komt in beeld. Hiervoor heeft de provincie inmiddels een subsidie toegekend.

Aanvullende maatregelen infra Poiesz (€ 30.000 incidenteel)

In het tweede deel van 2019 worden de werkzaamheden gestart voor de bouw van een nieuwe winkellocatie van supermarkt Poiesz in Tolbert. De omgeving van de Poiesz willen we ook mooier gaan maken. Hiervoor werken we samen met de ondernemer, waarbij we de benodigde investering willen delen.

Plan Entree Grijpskerk (€ 25.000 incidenteel)

We willen overgaan tot herinrichting van de entree aan de Kievitsweg in Grijpskerk. Met de beschikbare € 25.000 werken we een plan uit. Op basis hiervan kan bepaald worden welke middelen nodig zijn voor de herinrichting.

Gaveborg Oostwold (€ 30.000 incidenteel)

Er is onderzoek gaande naar de parkeerdruk rondom de Gaveborg in Oostwold. Aanvullende voorzieningen zijn noodzakelijk om de parkeerverlast op te lossen.

Marktplein Zuidhorn (€ 30.000 incidenteel)

We gaan het Marktplein in Zuidhorn aantrekkelijker maken en zo efficiënt mogelijk inrichten. Behalve de € 30.000 uit nieuw beleid onttrekken we hiervoor een bedrag aan de reserve Kom Zuidhorn.

Plan De Lindt Aduard (€ 25.000 incidenteel)

We laten een aantal vooronderzoeken uitvoeren voor het in ere herstellen van de oude watergang De Lindt door Aduard. Er zijn mogelijkheden voor subsidie voor de uitvoering vanuit het 380KV landschap compensatiefonds. Om echter tot een goed projectplan, ontwerp en raming te kunnen komen, tevens benodigd voor de subsidie aanvraag, is een aantal vooronderzoeken nodig.

Voor het volgende onderdeel worden geen extra middelen begroot in 2020 maar we hechten er waarde aan u hierover nu al te informeren. De activiteiten worden uit de reguliere begrotingsgelden gefinancierd. Mochten extra middelen nodig zijn dan zal dit via de reguliere weg worden gevraagd.

Herinrichting gebied tussen centrum Leek-Nietap

Er is een sterke wens de vindbaarheid en bereikbaarheid van het overdekte winkelcentrum "De Liekeblom" te vergroten, de ruimtelijke kwaliteit en de verkeersveiligheid van de bijbehorende centrumring met parkeren te verbeteren. Daarnaast is in Nietap de huidige basisschool De Flint aan vervanging toe. De locatie driehoek Leek-Nietap-Terheijl is daarbij aangewezen als een mogelijke locatie. Samen met de gemeente Noordenveld wordt hier onderzoek naar gedaan. Over dit onderwerp bieden we u te zijner tijd een raadsvoorstel aan.

Wat gaat het kosten

Taakveld 2	Begroting 2019	Begroting 2020	Meerjarenraming		
			2021	2022	2023
Baten	79.552	79.552	79.552	79.552	79.552
Lasten	9.148.612	9.433.727	9.358.161	9.201.271	9.181.084
Totaal saldo van baten en lasten	9.069.060	9.354.175	9.278.609	9.121.719	9.101.532
Toevoeging reserve	39.480	39.480	39.480	39.480	39.480
Onttrekking reserve	29.800	29.800	29.800	29.800	29.800
Geraamd resultaat	9.078.740	9.363.855	9.288.289	9.131.399	9.111.212

Programma 3 – Economie

Omschrijving

Wij zetten ons binnen het programma Economie samen met bedrijfsleven, (beroeps-)onderwijs, culturele organisaties en andere partners in voor een economisch en cultureel vitale samenleving. De focus is erop gericht om het economisch klimaat in brede zin te versterken. Recreatie en Toerisme en Evenementen zijn nauw verbonden met dit programma.

Actuele beleidscontext

Binnen dit programma werken we sterk marktgericht ten behoeve van de lokale en regionale economie en potentiële economische en recreatieve ontwikkelingen.

We leveren inspanningen ter versterking van het imago van het Westerkwartier, we bieden ruimte voor ondernemen en dragen eraan bij dat de beroepsbevolking aansluit op de vraag vanuit het bedrijfsleven. We faciliteren een levendige cultuursector, die in samenwerking met het bedrijfsleven bijdraagt aan het versterken van het innovatief vermogen en het cultureel en creatief ondernemerschap. Hierbij zoeken we aansluiting bij onderwijsinstellingen. Kortom, we realiseren een omgeving waarin bedrijven, organisaties, (kennis)instellingen en inwoners optimaal kunnen gedijen. We geven nieuw elan aan de samenwerkingsverbanden met ondernemers in de gemeente, op de bedrijventerreinen en in het buitengebied.

Dit willen we bereiken in 2020

- ◆ Een duurzame ontwikkeling van bedrijvigheid en werkgelegenheid
- ◆ Een gunstig vestigings- en ondernemingsklimaat.
- ◆ Een goede digitale infrastructuur voor bedrijven en inwoners
- ◆ Een evenwichtige arbeidsmarkt met een passende plek voor zo veel mogelijk inwoners

Dit gaan we nieuw doen in 2020

Het komende jaar gaan wij extra inzetten op de volgende onderdelen.

	Begroting 2020
Westerkwartier Paardenkwartier	€ 10.000
	€10.000

Westerkwartier Paardenkwartier_(€ 10.000 incidenteel)

Het initiatief om het Westerkwartier op de kaart te zetten als paardensportregio gaan we faciliteren en ondersteunen. Dit initiatief kan bijdragen aan zowel economische als recreatieve ontwikkelingen.

Voor het volgende onderdeel worden geen extra middelen begroot in 2020 maar we hechten er waarde aan u hierover nu al te informeren. De activiteiten worden uit de reguliere begrotingsgelden gefinancierd. Mochten extra middelen nodig zijn dan zal dit via de reguliere weg worden gevraagd.

Taakvelden

- 3.1 Economische ontw.
- 3.2 Fysieke structuur
- 3.3 Bedrijvenloket
Markten
- 3.4 Promotie

Paragrafen

Verbonden partijen

Detailhandelsvisie

We gaan een detailhandelsvisie opstellen in samenspraak met ondernemersverenigingen en andere stakeholders. Deze visie biedt het kader voor beleid en handelen van de gemeente op het gebied van detailhandel en winkelcentra. We willen centra aantrekkelijk maken en houden en leegstand beperken. De detailhandelsvisie zal worden vertaald in een actieprogramma inclusief bijbehorende financiële middelen. Over dit onderwerp bieden we u te zijner tijd een raadsvoorstel aan.

Snel internet

We streven naar verbetering van de digitale infrastructuur voor bewoners en ondernemers. De gemeente heeft hierbij een faciliterende rol. De aanleg van glasvezel is aan marktpartijen. Er loopt overleg met meerdere partijen om de digitale infrastructuur te verbeteren. De verwachting is dat in 2020 met name in het buitengebied de situatie sterk zal verbeteren.

Social impact Day Noord

In het Westerkwartier gaan we aandacht besteden aan de ontwikkeling van sociaal ondernemerschap, dat uitstekend samengaat met economisch succes. Onderdeel daarvan is onze deelname aan het evenement Social Impact Day Noord-Nederland 2020.

Actieprogramma Economie

We gaan in 2020 een Actieprogramma economie opstellen. Hierin zal het economisch beleid op hoofdlijnen worden vormgegeven en vertaald naar maatregelen en benodigde middelen. Over dit onderwerp bieden we u te zijner tijd een raadsvoorstel aan.

Herontwikkeling Netam-locatie Leek

De Netam locatie is een rotte kies op industriepark Leek. Enkele ondernemers hebben het initiatief genomen deze locatie te herontwikkelen. We willen deze ontwikkeling faciliteren. Over dit onderwerp bieden we u te zijner tijd een raadsvoorstel aan.

Vestigingsmogelijkheden bedrijventerreinen

We willen goede vestigingsmogelijkheden bieden aan verschillende soorten ondernemers en hierbij inspelen op de markt. Bedrijvenpark Leeksterveld is de bedrijfslocatie in het Westerkwartier die bestemd is voor regionale bedrijven. De uitgifte op Leeksterveld wordt gemonitord en indien nodig zal tijdig een volgende fase bouwrijp gemaakt gaan worden. Daarnaast zijn er diverse bedrijventerreinen die met name voorzien in de lokale behoefte. Deze bedrijventerreinen zijn vrijwel allemaal volledig uitgegeven. Daar waar er voldoende behoefte is, zal de mogelijkheid worden onderzocht om tot een uitbreiding te komen. In 2020 speelt dit in elk geval in Marum (uitbreiding bedrijventerrein De Poort) en in Grijskerk (Rietlanden).

Herontwikkeling Borghterrein Zuidhorn

We zijn in gesprek met Wold & Waard over de ontwikkeling van deze locatie ten behoeve van ca. 20 sociale huurwoningen. Wold & Waard heeft inmiddels een aan verkennende onderzoeken en studies laten uitvoeren. Het terrein kenmerkt zich door een groot hoogteverschil hetgeen de ontwikkeling kostbaarder maakt. Wold & Waard en gemeente gaan in onderling overleg bepalen op welke wijze het terrein kan worden ingericht en op welke wijze de kosten voor het aanleggen van infra en openbaar ruimte kunnen worden verdeeld. Over dit onderwerp bieden we u te zijner tijd een raadsvoorstel aan.

Wat gaat het kosten

Taakveld 3			Meerjarenraming		
	Begroting 2019	Begroting 2020	2021	2022	2023
Baten	1.762.812	966.314	41.846	41.846	41.846
Lasten	1.883.760	1.940.702	372.793	361.319	361.319
Totaal saldo van baten en lasten	120.948	974.388	330.947	319.473	319.473
Toevoeging reserve					
Onttrekking reserve					
Geraamd resultaat	120.948	974.388	330.947	319.473	319.473

Programma 4 – Onderwijs

Omschrijving

Dit programma omvat het beleid en de maatregelen gericht op gelijke kansen voor jeugdigen en jongeren om middels het volgen van onderwijs en voorschoolse voorzieningen een passende plek in de samenleving te krijgen. Onderdeel van dit beleid is het organiseren van voldoende openbaar primair onderwijs en een adequate huisvesting van het primair en voortgezet onderwijs. Binnen het lokaal onderwijsbeleid wordt samengewerkt aan andere gemeentelijke doelen, zoals duurzaamheid, bewegen en veilig verkeer. De gemeente bekostigt en organiseert het noodzakelijke leerlingenvervoer.

Actuele beleidscontext

De Wet passend onderwijs en de Jeugdwet hebben hun invoeringsperiode achter de rug. Gemeenten en schoolbesturen hebben afspraken gemaakt over de afstemming van ondersteuningsplannen van de samenwerkingsverbanden Passend onderwijs en de jeugdplannen van de gemeenten. In het Regionaal Overleg Gemeenten Onderwijs (ROGO) zijn zorgroutes afgesproken en vindt afstemming plaats tussen onderwijs, voorschoolse voorzieningen, leerplicht en jeugdhulp op regionaal niveau. In Groningen zijn meerdere bestuurlijke overleggen over jeugd en onderwijs.

Samen met de schoolbesturen voor voortgezet onderwijs (VO) en primair onderwijs (PO) is een Regionaal Integraal Huisvestingsplan Onderwijs 2020-2023 opgesteld. Het college stelt jaarlijks het programma voorzieningen huisvesting onderwijs vast op basis van aanvragen van het onderwijs. De raad stelt bij de begrotingsvergadering het budgetplafond vast.

In het kader van onderwijsachterstandenbeleid ontvangen we (geoormerkt) budget van het Rijk. Per 2019 geldt landelijk een nieuwe verdeling van het budget. De gemeente Westerkwartier ontvangt fors meer middelen voor achterstanden. Landelijk zijn er verschillende ontwikkelingen op het terrein van onderwijsachterstanden beleid. In het concept besluit tot wijziging van de basisvoorwaarden kwaliteit voorschoolse educatie wordt voorgesteld om per 1 augustus 2020 het aanbod Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE) voor doelgroep peuters uit te breiden van 10 naar 16 uur per week in de leeftijd van 2,5 tot 4 jaar. Insteek van de gemeente is vooral om in te zetten op de voorschoolse educatie en het uitbreiden van het VVE-aanbod aan doelgroep peuters (en eventueel alle peuters).

De gemeente voert de wettelijke taken uit in het kader van leerplicht en Regionale Meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten (RMC). Naast het toezicht houden op de naleving van de Leerplichtwet, zowel reactief als preventief, gaat het om het om signaleren en eventueel doorverwijzen van zorg. Het geheel aan interventies, zowel leerplicht als RMC, is gericht op het voorkomen van schooluitval en het behalen van een startkwalificatie. Doel hiervan is dat de jongeren hiermee een zo goed mogelijke startpositie op de arbeidsmarkt behalen.

Op basis van de verordening voor leerlingenvervoer wordt het aangepast vervoer, veelal per taxi(bus), door de gemeente geregeld. Hiervoor is per schooljaar 2018-2019 een nieuw vervoerscontract afgesloten door het Westerkwartier met Taxi Nuis. In het kader van Publiek Vervoer wordt samenwerking gezocht op vervoersgebied.

Taakvelden

- 4.1 Openbaar basisonderwijs
- 4.2 Onderwijs huisvesting
- 4.3 Onderwijsbeleid Peuterspeelzaal Leerlingenvervoer

Paragrafen

- B. Onderhoud kapitaalgoederen

Verbonden partijen

Dit willen we bereiken in 2020

We willen voldoende primair onderwijs in het Westerkwartier en streven naar inclusief en thuisnabij onderwijs. Vanuit onze wettelijke plicht zorgen we voor voldoende en adequate huisvesting voor zover dat binnen onze bevoegdheden en mogelijkheden ligt. We stimuleren duurzaamheid in nieuwe en bestaande schoolgebouwen. Ook stimuleren we de samenwerking tussen scholen en andere gemeentelijke beleidsdoelen. Daarnaast dragen we bij aan burgerschapsvorming (voorheen: maatschappelijke stages) in het voortgezet onderwijs.

Dit gaan we nieuw doen in 2020

Het komende jaar gaan wij extra inzetten op de volgende onderdelen.

	Begroting 2020
Eerste inrichting extra groepen	€ 35.000
Innovatie in het basisonderwijs	€ 50.000
	<hr/>
	€ 85.000

Eerste inrichting extra groepen (€ 35.000 incidenteel)

CBS Van Panhuys in Leek en GBS De Brug in Zuidhorn, hebben op basis van de toegenomen leerlingenaantallen recht op bekostiging van een eerste inrichting met meubilair en onderwijsleerpakket voor een extra groep. Deze scholen ontvangen in 2020 ieder € 17.000,- voor de aanschaf van de eerste inrichting.

Innovatie in het basisonderwijs (€ 50.000 structureel)

In het Sociaal Domein blijven we de komende jaren inzetten op preventie. We versterken (voorliggende) fundamentele voorzieningen, zodat op termijn minder beroep wordt gedaan op zwaardere zorg en ondersteuning. Onderdeel daarvan is het versterken en innoveren van het onderwijs. Goed onderwijs is een cruciale bouwsteen voor een leven waarin iemand volwaardig kan participeren in de samenleving. Dat gaat bijvoorbeeld om werk en kennis en vaardigheden die daarvoor nodig zijn. De arbeidsmarkt en de rest van onze samenleving veranderen in rap tempo. De wereld wordt digitaler en we zien ons geconfronteerd met de noodzaak om grote vraagstukken (zoals klimaatverandering) nu echt op te pakken. Dat vraagt om een basis- en voortgezet onderwijs dat daarop inspeelt, en kinderen daadwerkelijk stimuleert om in deze veranderingen een rol te spelen. We maken samen met onze onderwijspartners een innovatieagenda, gericht op nieuwe manieren van lesgeven, en op een toekomstbestendig onderwijsaanbod in theoretisch, praktijk-, en hoger onderwijs. Daarbij onderzoeken we ook samenwerking met het bedrijfsleven en maatschappelijke instanties. Het bevorderen van gelijke kansen en duurzaamheid zijn speerpunten.

Voor het volgende onderdeel worden geen extra middelen begroot in 2020 maar we hechten er waarde aan u hierover nu al te informeren. De activiteiten worden uit de reguliere begrotingsgelden gefinancierd. Mochten extra middelen nodig zijn dan zal dit via de reguliere weg worden gevraagd.

Integraal Huisvestings Plan 2020-2023 Primair en Voortgezet onderwijs

De schoolbesturen voor primair en voortgezet onderwijs hebben samen met de gemeente Westerkwartier een integraal huisvestingsplan onderwijs 2020-2023 opgesteld. Er is een Onderwijshuisvestingsprogramma 2020 afgesproken dat verwerkt is in de begroting. Het IHP geeft ook strategisch inzicht in hoe de schoolbesturen omgaan met teruglopende leerlingenaantallen, het ontwikkelen van integrale kindcentra, en het realiseren van samenwerkingsscholen. Andere speerpunten zijn: Renovatie, duurzaamheidsmaatregelen, verkeersveilige schoolomgeving, openbare speelpleinen, verhuur aan kinderopvang, samenwerking met dorpsverenigingen. Over dit onderwerp bieden we u te zijner tijd een raadsvoorstel aan.

Huisvesting RSG De Borgen

We hebben een wettelijke huisvestingsplicht voor de scholen voor voortgezet onderwijs. Op basis hiervan worden al meerdere jaren gesprekken gevoerd met de directie(s) van RSG de Borgen. In de perspectiefnota 2020-2023 is rekening gehouden met vervangende nieuwbouw voor RSG de Borgen in Leek. Het was niet mogelijk om een totaalbudget van ca € 35 miljoen in één keer in de begroting te verwerken. Er is daarom gekozen om de vervangende huisvesting voor de locaties Oldenburg, Nijeborg en Lindenburg, in twee of drie fasen te realiseren. Voor de eerste fase is een totale investering van € 15 miljoen beschikbaar, waarvan € 5 miljoen in 2021 en € 10 miljoen in 2022. Zowel qua locatie als inhoudelijk, is Biblionet benaderd om mee te doen in de nieuwbouw voor de Borgen. Voor de jaren 2019 en 2020 is een voorbereidingskrediet voor de planvorming reeds beschikbaar. Over dit onderwerp bieden we u te zijner tijd een raadsvoorstel aan.

IKC Marum

De projectorganisatie voor het Integraal Kindcentrum in Marum is op basis van de perspectiefnota, medio 2019 opgestart. In 2020 wordt het bestemmingsplan voor de locatie aangepast en de verkeersmaatregelen en benodigde infrastructuur in beeld gebracht. Inhoudelijk wordt gewerkt aan een programma van eisen voor de twee basisscholen, de kinderopvang en het consultatiebureau. Er zal een sportveld verplaatst moeten worden.

Uitbreiding Noordster

De twee basisscholen "t Anker" en "De Borgh" in de Noordster, hebben door toenemende leerlingenaantallen ruimtegebrek. Uitgaande van de genormeerde ruimtebehoefte kan dit technisch opgelost worden door de bovenverdieping af te bouwen met vier leslokalen, onderwijspleinen en nevenruimten. Het schoolbestuur Quadraten geeft er de voorkeur aan om eerst de ontwikkelingen bij het nieuwe Nautiluscollege af te wachten, alvorens eind 2020 een beslissing te nemen over de permante uitbreiding van de scholen in de Noordster. Over dit onderwerp bieden we u te zijner tijd een raadsvoorstel aan.

Brede school Oostindie

In het voorjaar van 2020 komt de nieuwe brede school in Oostindie gereed. De scholen willen die graag na de meivakantie in gebruik nemen. De inrichting van de openbare ruimte, de verkeersaanpassingen en het speelterrein worden zo vroeg mogelijk aangelegd. De wijk Oostindie heeft dan een bijpassende brede school.

RMC/Leerplicht/Route Arbeid (integrale aanpak jeugd, onderwijs en werk)

Het maatschappelijk effect is gericht op gelijke kansen op onderwijs voor jongeren en volwassenen binnen de gemeente in een aanbod passend bij de vraag. Jongeren verlaten het onderwijs niet voordat zij in het bezit zijn van een startkwalificatie. Voor de jongeren die niet in staat zijn een startkwalificatie te behalen, zorgt route arbeid ervoor dat de jongeren een passend aanbod krijgen. In het beleid is handhaving van de leerplichtwet een belangrijke taak van de gemeente. Ook het terugleiden van voortijdig schoolverlaters naar onderwijs of werk is een speerpunt van beleid. Met team leerlingzaken in samenwerking met RMC en Route arbeid, wordt een kwalitatieve impuls gerealiseerd en wordt continuïteit geboden.

De Wet Passend onderwijs en de Jeugdwet bieden een kader om de ondersteuning van jeugdigen in en buiten scholen integraal aan te pakken, dicht bij hun belangrijkste leefdomeinen. In beide wetten zijn bepalingen opgenomen met betrekking tot wederzijdse afstemming tussen schoolbesturen/samenwerkingsverbanden en gemeenten omtrent het onderwijs-ondersteuningsplan enerzijds en het gemeentelijke plan voor de jeugdhulp anderzijds. Gemeenten en schoolbesturen hebben hiermee in de praktijk een gezamenlijke maatschappelijke verantwoordelijkheid om ondersteuning aan een jeugdige af te stemmen met elkaar en met voorzieningen op het gebied van zorg, onderwijs en maatschappelijke ondersteuning. Hiervoor wordt een ondersteuningsroute voor het primair en voortgezet onderwijs ontwikkeld, in samenwerking met de andere Groninger gemeenten.

Wat gaat het kosten

Taakveld 4	Begroting		Meerjarenraming		
	Begroting 2019	Begroting 2020	2021	2022	2023
Baten	259.916	538.729	538.103	538.103	622.041
Lasten	6.451.151	6.914.740	6.781.864	7.019.837	7.796.289
Totaal saldo van baten en lasten	6.191.235	6.376.011	6.243.761	6.481.734	7.174.248
Toevoeging reserve	38.633	38.156	38.633	38.633	38.633
Onttrekking reserve	16.140	210.690	190.241	175.491	-21.559
Geraamd resultaat	6.213.728	6.203.477	6.092.153	6.344.876	7.234.440

Programma 5 – Sport, cultuur en recreatie

Omschrijving

Dit programma omvat beleid en maatregelen gericht op de leefgebieden/thema's Gezond en Meedoen in het sociaal domein: sport, cultuur, recreatie en bibliotheekwerk. Onder het programma vallen ook het eigendom, exploitatie en beheer van sportaccommodaties en openbaar groen. Tot slot vallen ook beleid en maatregelen ten aanzien van monumenten, musea en cultureel erfgoed onder dit programma.

Actuele beleidscontext

Binnen het sociaal domein zijn de overstijgende leefgebieden/thema's Veilig, Gezond, Meedoen en Zelfstandig geformuleerd. Daarbij wordt de traditionele taakverdeling op basis van wetgeving losgelaten en zien we deze beleid overstijgende thema's als kapstok voor ons beleid. Sport, cultuur en bibliotheken worden vanuit de thema's Gezond en Meedoen gezien.

Vanwege de herindeling per 2019 zijn er ten aanzien van sport, sportaccommodaties en cultuur nog harmonisatieopgaven.

De gemeente Westerkwartier is met 205 rijks- en 74 gemeentelijke monumenten rijk aan cultuurhistorisch erfgoed. Cultureel erfgoed is medebepalend voor de identiteiten in het Westerkwartier en van belang voor het historisch besef in relatie tot het landschap. Ons doel binnen het gemeentelijk erfgoedbeleid is het vergroten van de aantrekkelijkheid en leefbaarheid van het Westerkwartier door het behouden, benutten en vooral het beleven van monumenten.

Toerisme en recreatie is een groeisector die steeds belangrijker wordt voor de economie. We hebben op dat gebied in onze gemeente een mooi en gevarieerd aanbod. Ook zijn er kansen die we kunnen benutten om dat aanbod te verbeteren en de sector te laten groeien. Naast werkgelegenheid is recreatie en toerisme ook van belang voor de leefbaarheid van onze eigen inwoners.

Musea hebben, naast het behoud en onderhoud van erfgoed en het delen van kennis, ook een toeristische en economische functie, dragen bij aan de leefbaarheid van het platteland en bieden mogelijkheid tot zinvol (vrijwilligers)werk. Er zijn diverse maatschappelijke trends merkbaar die ook invloed hebben op het beleid van de musea. Hierbij kan gedacht worden aan vergrijzing, individualisering, digitalisering en mondialisering. Door samenwerking tussen musea onderling en met andere 'spelers', zoals de provincie en het onderwijs, kan ingespeeld worden op deze trends en kunnen de musea in het Westerkwartier verder versterkt worden.

Dit willen we bereiken in 2020

Sportaccommodaties

We willen in 2020 een compleet overzicht en inzicht krijgen in de staat van onderhoud van de verschillende buitensportaccommodaties. Om van daaruit prioriteiten te kunnen leggen in de benodigde investeringen en het benodigde onderhoud en deze te vertalen in onze meerjarenbegroting. Om hiermee de continuïteit van gebruik door de sportverenigingen en inwoners in het Westerkwartier te waarborgen. Dit alles ook volgens de normen van de verschillende sportbonden en de richtlijnen van het NOC*NSF.

Taakvelden

- 5.1 Sportbeleid
- 5.2 Sportaccommodaties
- 5.3 Cultuur
- 5.4 Musea
- 5.5 Cultureel erfgoed
- 5.6 Bibliotheken en omroep
- 5.7 Openbaar groen en recreatie

Paragrafen

- B. Onderhoud kapitaalgoederen

Verbonden partijen

Openbaar Groen

Het maken van een kwaliteitsvisie op de openbare ruimte, dit is de basis voor het te ontwikkelen groenbeleid en het groenbeheersplan.

Recreatie en Toerisme

Het Westerkwartier heeft potentie om uit te groeien tot een bloeiende bestemming voor toeristen en recreanten. Het prachtige landschap, boeiende cultuur en de kleinschaligheid zijn elementen die deze omgeving aantrekkelijk maken om te recreëren en verblijven. Er zijn veel mooie initiatieven in de gemeente, maar ook in de omgeving, die door verbinding kunnen groeien. Naast het economische belang is er aandacht voor betekenisvol toerisme; mensen willen plekken beleven. De draagkracht van de leefomgeving is daarbij uitgangspunt. Om de toeristische sector in het Westerkwartier verder te laten groeien en in beeld te brengen waar kansen liggen wordt in 2020 een masterplan opgesteld.

Cultuur

We willen in samenwerking met verschillende partners deelname aan kunst en cultuur stimuleren.

Dit gaan we nieuw doen in 2020

Het komende jaar gaan wij extra inzetten op de volgende onderdelen.

	Begroting 2020
School in beweging/Bewegingsarmoede scholen	€ 100.000 S
Sportakkoord	€ 50.000 S
Opstellen MJOP	€ 25.000 I
Ontwikkeling regionale cultuurvisie en uitvoeringsplan	€ 25.000 S
Versterking musea	€ 80.000 S
Innovatie bibliotheekwerk	€ 50.000 I
Insectenpact	€ 10.000 I
Natuurinclusieve landbouw in het Middag-Humsterland	€ 15.000 I
POP 3 aanvraag herstel landschap	€ 25.000 I
Masterplan recreatie en toerisme	€ 25.000 I
Stimulering recreatieve en toeristische initiatieven	€ 40.000 S
Ambitieplan Nienoord	€ 20.000 I
	<hr/>
	€ 465.000

School in beweging / bewegingsarmoede scholen (€ 100.000 structureel)

We gaan samen met scholen actief de strijd aan met bewegingsarmoede onder kinderen in het Westerkwartier. Onder de naam School in Beweging rollen we de methode, waarbij volop plezier extra bewegen centraal staat, geleidelijk aan uit naar zoveel mogelijk scholen in de gemeente. Hierbij zoeken wij aansluiting met andere thema's binnen het gezondheids- en sportbeleid, alsmede als met het lokaal sportakkoord. In het lokaal sportakkoord maken we met sportaanbieders en maatschappelijke partijen afspraken hoe wij met elkaar de ambities op het gebied van sport en bewegen willen bereiken.

Sportakkoord (€ 50.000 structureel)

We stellen in samenwerking met belanghebbenden uit de gemeente een sportakkoord op voor de jaren 2020 en 2021. Voor de uitvoering van het sportakkoord zijn per jaar € 40.000 rijksmiddelen beschikbaar. Deze middelen kunnen worden aangevraagd bij het rijk als er concrete plannen liggen. Gezien de grote belangstelling bij sportpartners, nemen we zelf ook € 50.000 in de begroting op.

Opstellen MJOP (Meerjaren Onderhouds- en (Investerings)Plan)_(€ 25.000 incidenteel)

We inventariseren de staat van onderhoud van onze sportaccommodaties en stellen een meerjareninvesterings en -onderhoudsprogramma op. Een aanvang daarvan is reeds in 2019 gemaakt. Uit de inventarisatie voortkomende investeringen prioriteren we en nemen we op in de begrotingen van de komende jaren. Voor het jaar 2020 worden deze investeringen, nadat het MJOP is vastgesteld, bij de eerste bestuursrapportage van dat jaar opgevoerd. In de tweede bestuursrapportage 2019 is € 25.000 opgenomen waardoor het bedrag in 2020 is verlaagd met € 25.000.

Ontwikkelen regionale cultuurvisie en uitvoeringsplan_(€ 25.000 structureel)

We zijn trots op de rijke culturele leefomgeving en het zelf organiserend vermogen in de gemeente Westerkwartier. Samen met de verschillende geledingen op de gebieden cultuur, erfgoed, recreatie en toerisme stellen we in 2020 een integrale visie op over kunst en cultuur in de gemeente en wat ervoor nodig is om deelname aan kunst en cultuur te behouden en te stimuleren. We werken samen met bestaande en nieuwe partners in het culturele veld. Het culturele platform Plack heeft een stevig fundament gelegd met het Cultuurmanifest Westerkwartier en de provincie Groningen heeft samen met de Groningse gemeenten een nieuwe Kadernota Cultuur ontwikkeld waarin de nadruk wordt gelegd op het maken van verbindingen. De drie pijlers van kunst en cultuur waarop we ons in het Westerkwartier gaan richten zijn: kinderen in contact brengen met kunst en cultuur, de identiteit van het Westerkwartier en inclusie oftewel iedereen doet mee. We zien daarbij kansen voor cultuur in verbinding met maatschappelijke opgaven.

Versterking musea_(€ 80.000 structureel)

We willen de musea in onze gemeente (financieel) ondersteunen. Daaronder valt ook het Wierdenlandmuseum, dat in het Middag-Humsterland ligt. Daarnaast willen we de samenwerking tussen musea onderling en met andere actoren stimuleren waardoor de musea beter in kunnen spelen op trends. Over dit onderwerp bieden we u te zijner tijd een raadsvoorstel aan.

Innovatie bibliotheekwerk_(€ 50.000 incidenteel)

De bibliotheek maakt een transformatie door van haar oorspronkelijke taak van uitlenen van boeken en leesbevordering naar een ontmoetingsplaats waarin naast deze traditionele taken ontmoeting, ontwikkeling en debat belangrijke elementen worden. Hiervoor stellen zij jaarlijks een innovatieagenda op. Wij willen hieraan actief deelnemen, zodat we mede richting kunnen geven aan deze transformatie.

Insectenpact_(€ 10.000 incidenteel)

We initiëren een insectenpact tussen Groningse gemeenten en grote terreinbeheerder organisaties, dat de achteruitgang van de insectenpopulaties moet tegengaan. Financiering is nodig voor de proceskosten.

Natuurinclusieve landbouw Middag-Humsterland_(€ 15.000 incidenteel)

We ontwikkelen samen met de andere overheden, LTO, Gebiedscollectief West en de Gebiedscoöperatie Westerkwartier één groot programma dat Natuurinclusieve / Kringloop landbouw stimuleert. Het programma verbindt landschappelijke en natuurkwaliteiten aan nieuwe verdienmodellen voor agrarische ondernemers. Er is door de 4 gezamenlijke overheden een procesregisseur / Schrijver ingehuurd. Budget is gereserveerd voor opstartkosten (voorfinanciering). Het programma past in het Interbestuurlijk Programma Vitaal Platteland en het Westerkwartier is van daaruit in beeld als een van de vijftien geselecteerde gebieden. Er is vanuit het Rijk € 1,93 miljoen subsidie beschikbaar gesteld voor natuurinclusieve Landbouw in het Westerkwartier.

POP 3 aanvraag herstel landschap (€ 25.000 incidenteel)

We ondersteunen een Pop 3 Project van € 1,3 miljoen voor het herstel van 75 km aan Houtsingels en een aantal petgaten in het zuidelijk Westerkwartier, door een subsidie beschikbaar te stellen van € 25.000 aan Landschapsbeheer Groningen als dekking voor de vooraf gemaakte project opstartkosten door Landschapsbeheer. In de perspectiefnota is hiervoor incidenteel € 50.000 opgenomen.

Masterplan recreatie en toerisme (€ 25.000 incidenteel)

We maken een Masterplan Recreatie en Toerisme. We brengen het aanbod samen met inwoners en ondernemers in kaart en stellen samen met omliggende gemeenten en andere betrokken partners een uitvoeringsplan op. Het Masterplan Lutjegast maakt hier onderdeel van uit.

Stimulering recreatieve en toeristische initiatieven (€ 40.000 structureel)

Om recreatie en toerisme in onze gemeente te versterken en te laten groeien is een (financiële) impuls gewenst. Om waardevolle initiatieven te kunnen ontplooiën en ondersteunen is budget nodig. Naast gemeentelijke budget zal ook gezocht worden naar belanghebbende partners en mogelijke subsidieregelingen.

Ambitieplan Nienoord (€ 20.000 incidenteel)

In 2008 is de volgende visie voor het landgoed neergezet: Nienoord is één van de toonaangevende toeristisch-recreatieve bestemmingen in Noord-Nederland en is in zijn totaalconcept uniek door haar omgeving met kwalitatief hoogwaardige natuur-cultuurhistorische- en landschappelijke waarden waarin een gevarieerd aanbod van toeristisch-recreatieve voorzieningen is geïntegreerd.

Recreatieondernemers in en om Nienoord werken samen om deze visie te verwezenlijken. In ambitieplan Nienoord 2018- 2022 zijn drie centrale thema's benoemd: Met één gezicht naar buiten, Gezamenlijk evenement en Verbinding. Hiervoor is in 2018 een coördinator aangesteld. Wij willen ervoor zorgen dat partijen de tijd krijgen om het concept te ontwikkelen en willen daarom de inzet van de coördinator garanderen tot in ieder geval 2021.

Voor het volgende onderdeel worden geen extra middelen begroot in 2020 maar we hechten er waarde aan u hierover nu al te informeren. De activiteiten worden uit de reguliere begrotingsgelden gefinancierd. Mochten extra middelen nodig zijn dan zal dit via de reguliere weg worden gevraagd.

Houtsingelproject zuidelijk Westerkwartier

We gaan het beleid, de vergunningverlening, monitoring en handhaving rondom de houtsingelhoofdstructuur (HSHS) herijken. Dit in samenwerking met landschapsbeheer Groningen en de provincie Groningen. Structureel gefinancierd onderhoud ten behoeve van het behoud van de houtsingel structuren zal een belangrijk onderwerp worden. In de Perspectiefnota is hiervoor € 25.000 incidenteel in 2020 opgenomen. Het project is nu verwerkt in de tweede bestuursrapportage 2019 waardoor het niet meer in 2020 wordt opgenomen.

Park Aduard 825

Vanuit de gemeenschap wordt gewerkt aan park Aduard 825, een groen beweeg en beleefpark rondom MFC de Meeden. Er ligt een ontwerp voor het park en er wordt gezocht naar externe financiering voor een gefaseerde aanleg van het ontwerp. Voor de herinrichting is cofinanciering vanuit de gemeente nodig. Over dit onderwerp bieden we u te zijner tijd een raadsvoorstel aan.

Pilot Aquathermie

We zijn momenteel bezig met het uitvoeren van een haalbaarheidsonderzoek naar aquathermie. Met aquathermie kunnen gebouwen worden door terugwinning van warmte uit oppervlaktewater of de riolering. We hebben in het Westerkwartier een aantal panden onderzocht op haalbaarheid. Zwemkasteel Nienoord kwam daarbij als kansrijk naar voren. We gaan de mogelijkheden om zwemkasteel Nienoord met aquathermie te verwarmen verder uitwerken.

Boerenerven en -tuinen

We ondersteunen een landschappelijke kwaliteitsimpuls voor boeren erven en tuinen, met name in het buitengebied. Landschappelijk passende beplanting en biodiversiteit hebben daarbij de bijzondere aandacht. De gezamenlijke voormalige Westerkwartier gemeenten hebben in 2018 als cofinanciering € 40.000 aan subsidie beschikbaar gesteld voor een totaalproject van €280.000. Het project loopt 3 jaar.

Molukse barak Nuis

We ondersteunen een initiatief van de stichting "Behoud Moluks Erfgoed" om een originele, maar ernstig vervallen barak te herplaatsen op een locatie in de nabijheid van voormalig Moluks kamp Nuis. De barak staat nu op de Jonkersvaart 88 te Jonkersvaart en komt in oktober 2019 vrij voor demontage. De elementen worden na demontage in een loods opgeknapt. Er wordt veel in zelfwerk uitgevoerd en de omgevingsvergunning voor de nieuwe locatie moet nog worden aangevraagd. Naar verwachting kan de barak eind 2020 weer worden opgebouwd.

Wat gaat het kosten

Taakveld 5	Meerjarenraming				
	Begroting 2019	Begroting 2020	2021	2022	2023
Baten	1.294.350	1.343.690	1.348.968	1.348.968	1.348.968
Lasten	13.780.911	14.483.628	14.627.337	14.518.125	14.343.095
Totaal saldo van baten en lasten	12.486.561	13.139.938	13.278.369	13.169.157	12.994.127
Toevoeging reserve	84.750	84.750	84.750	84.750	84.750
Onttrekking reserve	13.250	13.250	13.250	13.250	13.250
Geraamd resultaat	12.558.061	13.211.438	13.349.869	13.240.657	13.065.627

Programma 6 – Sociaal domein

Omschrijving

De ambitie is dat in het Westerkwartier iedereen kan meedoen, een inclusieve samenleving. De gemeente zet in op versterking van de samenlevingskracht zodat inwoners zoveel mogelijk op eigen kracht, en met ondersteuning van het sociaal netwerk kunnen participeren. De sociale cohesie draagt eraan bij dat inwoners hun krachten bundelen om gezamenlijk te zorgen voor een aangename leefomgeving. Wanneer toch professioneel georganiseerde ondersteuning moet worden geboden, sluit deze aan bij de mogelijkheden van de inwoner en diens netwerk en is deze er primair op gericht dat inwoners weer zelfstandiger zelfredzamer worden.

Actuele beleidscontext

Per 2019 is de opdracht voor basisondersteuning in het Westerkwartier ondergebracht bij De Schans (Tintengroep). De Schans geeft op getransformeerde, eenduidige en integrale wijze uitvoering aan het welzijnswerk in de brede zin. Dit in nauwe samenwerking met inwoners, vrijwilligers(organisaties) en andere betrokken professionals. Het werk van de Schans bestaat onder meer uit buurtwerk en individuele preventieve ondersteuning.

Hieronder vallen ook het maatschappelijk werk, ouderenwerk, jeugd- en jongerenwerk en mantelzorg. Wanneer er sprake is van maatwerkvoorzieningen vanuit de Wmo, Jeugdwet of Participatiewet, worden inwoners doorgeleid naar de gemeentelijke toegang hiervoor. Samen met de maatschappelijke partners staan we als gemeente voor de opgave een grote stap te zetten in de transformatie het sociaal domein en de uitgaven terug te brengen tot een aanvaardbaar niveau.

Met de vorming van de gemeente Westerkwartier per 1 januari 2019 is naast de samensmelting van de vier ambtelijke organisaties ook het sociaal werkbedrijf Novatec onderdeel geworden van de gemeentelijke organisatie Westerkwartier. Novatec is niet alleen werkzaam voor inwoners van de gemeente Westerkwartier, maar verleent ook diensten aan inwoners van de gemeente Noordenveld. Hiervoor zijn dienstverleningsovereenkomsten afgesloten tussen beide gemeenten.

Om het bedrijfsmatige karakter van Novatec en het daarbij behorende kosten- en opbrengstenpatroon te borgen is besloten om de financiën van Novatec in een aparte paragraaf (H) op te nemen in de programmabegroting van de gemeente.

Taakvelden

- 6.1 Samenkracht (Maatschappelijk werk, jeugd- en jongerenwerk, kinderopvang, ouderenwerk)
- 6.2 Wijkteams
- 6.3 Inkomensregelingen
- 6.4 Begel. participatie
- 6.5 Arbeidsparticipatie
- 6.6 Maatwerk (WMO)
- 6.7 Maatwerk
- 6.8 Geëscaleerde zorg

Paragrafen

- B. Onderhoud Kapitaalgoederen
- D. Verbonden partijen
- H. Novatec

Verbonden partijen

Dit gaan we nieuw doen in 2020

Het komende jaar gaan wij extra inzetten op de volgende onderdelen.

	Begroting 2020
Dorpsbudgetten	€ 15.000 S
Dorpshuis Doezum	€ 140.000 I
MFC Oldehove	€ 50.000 S
MFC7huizen inrichting sport en spel	€ 7.500 S
MFC7huizen leges	€ 80.000 S
Verduurzamen dorpshuizen	€ 35.000 S
Versterking analoge en digitale geletterdheid	€ 50.000 S
Positieve gezondheid	€ 25.000 I
Sociaal Ombudsfunctie	€ 40.000 S
Ondersteuning Voedselbanken	€ 15.000 S
Versterking van het vangnet inclusief armoedepak	€ 100.000 S
Kansen op werk en participatie	€ 50.000 I
Supermama	€ 40.000 S
Doorontwikkeling kindpakket	€ 25.000 S
	€ 672.500

Dorpsbudgetten_(€ 15.000 structureel)

Samen met de dorpen en inwoners onderzoeken we op welke wijze het dorpsbudget als middel kan worden ingezet om hun regie te geven over de leefbaarheid in hun eigen dorp. Maatwerk is daarbij een belangrijk uitgangspunt.

Dorpshuis Doezum_(€ 140.000 incidenteel)

Vanuit eerdere toezeggingen van de voormalige gemeente Grootegast is € 140.000 beschikbaar voor de realisatie van een dorpshuis in Doezum. Er is ook een subsidietoezegging van de provincie Groningen. Het dorp is momenteel bezig met de uitwerking van de plannen. Over dit onderwerp bieden we u te zijner tijd een raadsvoorstel aan.

MFC Oldehove_(€ 50.000 structureel)

In Oldehove wordt in nauwe samenwerking tussen Dorpsbelangen Oldehove, de lokale partners en de gemeente gewerkt aan een haalbaar plan voor realisatie van een nieuw multifunctioneel centrum (MFC). In dit MFC Oldehove moeten ten minste de functies van het huidige verouderde dorpshuis Humsterland, waaronder de bibliotheek, en de elders gehuisveste kinderopvang Gruthoes een centrale plaats krijgen. Sinds gebleken is dat realisatie in de voormalige Jan Biermaschool niet haalbaar is, worden andere kansrijke, toekomstbestendige locaties onderzocht. Verwacht wordt dat in 2020 een definitief haalbaar plan kan worden gepresenteerd en verder kan worden uitgewerkt. Als definitief blijkt dat de voormalige Jan Biermaschool geen functie krijgt voor een MFC wordt in 2020 bepaald welke kansrijke herbestemmingen er voor dit gebouw zijn. In de Perspectiefnota 2020-2023 is voor de realisatie van dit MFC op jaarbasis een bedrag gereserveerd van € 50.000 ter dekking van de kapitaallasten. Over dit onderwerp bieden we u te zijner tijd een raadsvoorstel aan.

MFC Zevenhuizen (€ 7.500 en € 80.000 zie onderstaande toelichting)

Voor de realisering van het MFC in Zevenhuizen is in 2020 een krediet begroot van € 2.780.000. De kapitaallasten hiervan in het eerste jaar (2021) bedragen € 139.000 en zijn in de begroting van dat jaar opgenomen. Voor de aanpassing van de infrastructuur rondom dit MFC is een krediet begroot (in 2021) van € 300.000. De kapitaallasten hiervan in het eerste jaar (2021) bedragen € 125.100 en zijn in de begroting van dat jaar opgenomen. Voor de aanpassing van de infrastructuur rondom dit MFC is een krediet begroot (in 2021) van € 300.000. De kapitaallasten hiervan bedragen in het eerste jaar (2022) € 21.000 en zijn in de begroting van dat jaar opgenomen. In de perspectiefnota is voor 2020 een bedrag begroot van € 87.500 met als toelichting: Dit betreft een compensatie voor de omgevingsleges en de kapitaallasten van de nieuwe hal. In het financiële beeld is nog uitgegaan van die € 87.500 in 2020, € 133.000 in 2021 en € 158.000 vanaf 2022. Begrotingstechnisch wordt deze wijziging verwerkt in de eerste bestuursrapportage 2020. Over dit onderwerp bieden we u te zijner tijd een raadsvoorstel aan.

Verduurzamen dorpshuizen (€ 35.000 structureel)

We willen dorpshuizen helpen te verduurzamen. We stellen procesgeld beschikbaar om de dorpshuizen een jaar lang te begeleiden en te helpen met externe adviseurs.

Versterking analoge en digitale geletterdheid (€ 50.000 structureel)

We vergroten de geletterdheid van onze inwoners. Hiervoor willen we inzetten op digitale cursussen. Vanuit het Rijk komt er een nieuwe aanpak laaggeletterdheid vanaf 2020. Om de komende jaren meer laaggeletterden te bereiken met een cursusaanbod op maat hebben het Rijk en de VNG op 9 september jl. bestuurlijke afspraken gepresenteerd. Dit behelst een versterkte regierol van gemeenten, waarbij door samenwerking tussen contactgemeenten en regiogemeenten een regionaal programma laaggeletterdheid moet worden opgesteld. Voor dit regionale programma ontvangt de regio extra middelen voor activiteiten, deze middelen worden voorlopig via contactgemeenten versterkt.

Positieve gezondheid (€ 25.000 incidenteel)

We hebben als uitgangspunt voor de inrichting van ons sociaal domein het concept positieve gezondheid gekozen. We maken een visie en procesvoorstel op de verdere implementatie daarvan in de komende jaren.

Sociaal Ombudsfunctie (€ 40.000 structureel)

In 2019 is onderzocht hoe de sociaal ombudsfunctie moet worden ingericht. Na consultatie van de Adviesraad Sociaal Domein in november 2019 leggen we hierover een voorstel aan u voor.

Ondersteuning Voedselbanken (€ 15.000 structureel)

De Voedselbank Westerkwartier ondersteunt ongeveer 100 huishoudens wekelijks met een voedselpakket in onze gemeente. Door de toename van wet- en regelgeving op het gebied van voedselveiligheid krijgt de voedselbank te maken met oplopende structurele kosten om zijn werk uit te kunnen voeren. Om het werk van de voedselbank te waarborgen zijn wij in gesprek met het bestuur om de voedselbank te faciliteren. Net als bij het initiatief van de Kleding Maxima is de insteek om de Voedselbank Westerkwartier tijdelijk te faciliteren zodat de middelen voor armoede zoveel mogelijk rechtstreeks terechtkomen bij inwoners in plaats van het bekostigen van de exploitatie.

Versterking van het vangnet inclusief armoedepact (€ 100.000 structureel)

Ondanks dat de omvang van armoede landelijk afneemt (SCP, 2019) blijft de bestrijding van armoede en schulden een belangrijk speerpunt. In 2019 evalueren we de aanjaagfunctie binnen het armoedepact en willen we met de partners in gesprek hoe vanaf 2020 het netwerk zelfstandig kan functioneren zonder de begeleiding van een aanjager. 2020 is het laatste jaar dat de schuldhulpverlening nog bij twee aanbieders wordt ingekocht. Wij zijn nu een proces aan het opstarten om de schuldhulpverlening opnieuw vorm te gaan binnen onze gemeente.

Het streven is om eind 2019 de uitkomsten van het armoedeonderzoek effecten van het verruimen van de inkomensgrens voor de gemeentelijke minimaregelingen van 120% naar 130% gereed te hebben. Begin 2020 gaan wij met de raad, de adviesraad en samenwerkingspartners de uitkomsten bespreken van het onderzoek. Afhankelijk van de beleidskeuze zal een verhoging van de inkomensgrens invloed hebben op de begroting 2020. Verder zijn wij in gesprek met de kredietbanken over de uitvoering van de motie revolverend fonds armoede aanpak. Op dit moment hebben wij nog niet in beeld wat de kosten gaan worden voor het opzetten van het fonds. Over dit onderwerp bieden we u te zijner tijd een raadsvoorstel aan.

Kansen op werk en participatie (€ 50.000 incidenteel)

In het komende jaar wordt van de inwoners die vanwege werkloosheid zijn aangewezen op een uitkering van de gemeente Westerkwartier, de mogelijkheden voor regulier werk en/of participatie in kaart gebracht. Van alle circa 1.200 werkzoekenden worden de persoonlijke omstandigheden, opleidingsniveau, mogelijkheden voor sociale activering en de arbeidsmarktpositie vastgelegd. Op basis van deze diagnose zal worden bepaald of de werkzoekende rechtstreeks kan uitstromen naar de arbeidsmarkt, of dat hij of zij eerst een re-integratietraject moet volgen.

Als de uitstroom naar de reguliere markt binnen afzienbare termijn (nog) niet mogelijk is, zal een trajectadvies worden opgesteld welke voorzieningen/ instrumenten dienen te worden ingezet om de participatie/ re-integratie van de betrokken persoon te bevorderen. Voorbeelden hiervan zijn:

- ◆ Aanvraag indicatie;
- ◆ Participatieplaats;
- ◆ Activeringsproject Westerkwartier;
- ◆ Dagbesteding;
- ◆ Vrijwilligerswerk.

De diagnose van het totale bestand is in het najaar van 2020 afgerond.

De opbrengst van de bestandsdiagnoses zal worden gekoppeld aan het (regionale) vacaturebestand van het UWV. Met de diagnose van de betrokken persoon kan dan heel gericht de (digitale) match gemaakt worden met de beschikbare vacatures.

Supermama (€ 40.000 structureel)

Investeren in preventie betekent ook dat we investeren in empowerment van jonge vrouwen met kinderen. We zetten daarom het project Supermama's voort in 2020 door tweemaal een groep moeders in staat te stellen deze training te volgen.

Doorontwikkeling Kindpakket (€ 25.000 structureel)

In 2019 wordt het Kindpakket voor het eerst Westerkwartierbreed uitgegeven. In 2020 gaan we hierin een volgende stap zetten. Het Kindpakket is slechts één hulpmiddel voor gezinnen in armoede. Daarnaast bieden we zelf veel meer voorzieningen in het kader van het armoedebelief en zijn er ook tal van andere partijen, verenigd in het Armoedepact, die inwoners in armoede willen helpen. Grote uitdaging is het elkaar bereiken van hulpvrager en hulpverlener en het bieden van de hulp met zo min mogelijk bureaucratie. In 2020 realiseren wij één (digitale) vindplaats waar hulp bij armoede gevraagd en geboden kan worden. Dit project, genaamd Van Arm naar Beter (te volgen via www.vanarmnaarbeter.nl) wordt mede gesubsidieerd door het Ministerie van Binnenlandse Zaken vanuit het programma Digibeter. Hierin werken we samen met een aantal partners van het Armoedepact (stichting Leergeld, Maxima Kledingbank en Jeugdfond Sport en Cultuur, Humanitas, Sociaal Werk De Schans), gemeenten Het Hogeland, Groningen en Aa en Hunze, Stichting Biblionet, de Kracht van Groningen en de Hanzehogeschool.

Voor het volgende onderdeel worden geen extra middelen begroot in 2020 maar we hechten er waarde aan u hierover nu al te informeren. De activiteiten worden uit de reguliere begrotingsgelden gefinancierd. Mochten extra middelen nodig zijn dan zal dit via de reguliere weg worden gevraagd.

Ontwikkelen gevarieerd aanbod reïntegratievoorzieningen en beschut werk

Westerkwartier heeft al de beschikking over diverse activerings- en re-integratieprojecten.

Voorbeelden hiervan zijn:

- ◆ Afspraakbanen met ondersteunende instrumenten;
- ◆ Beschut werk;
- ◆ Participatieplaatsen;
- ◆ Gemeentelijke loonkostensubsidie regeling voor werkgevers;
- ◆ Werkstages;
- ◆ Sociale Activering- re-integratieprojecten;
- ◆ Job coaching en Nazorg.

De uitkomsten van de uitvoering van de bestandsdiagnoses in 2020 vormen de basis voor het te ontwikkelen aanbod van de voorzieningen op langere termijn. Dit om binnen het bestand steeds het nodige maatwerk te kunnen bieden aan werkzoekenden.

Gebiedsgericht werken in sociaal domein

Binnen het sociaal domein is ervoor gekozen om gebiedsgericht te werken, dit samen met de partners om ons heen. Sociaal Werk De Schans is hierin de belangrijkste speler. Samen met De Schans zal in 2020 het voorliggend veld verder worden versterkt en ontwikkeld. Uitgangspunt is de beweging van zorgen voor naar zorgen dat, hiermee is verbinding met de vele initiatieven in onze gemeente essentieel. Over dit onderwerp bieden we u te zijner tijd een raadsvoorstel aan.

Programma Innovatief en Resultaatgericht (samen) werken in sociaal domein

We hebben in de Perspectiefnota aangekondigd stevig te willen inzetten op preventie om de oplopende uitgaven in het sociaal domein terug te dringen. De doelstelling is de uitgaven terug te brengen met structureel € 1,4 miljoen. Op dit moment laten de uitgaven en het volume van geïndiceerde voorzieningen zowel bij Jeugd als Wmo maatwerk jaarlijks een stijgende trend zien en zijn de beschikbare middelen niet toereikend.

Met preventie bedoelen we investeren aan de voorkant: zo vroeg mogelijk en zo licht mogelijk en laagdrempelig. Doelstelling is dat we de draagkracht van inwoners en samenleving versterken. Dit is beter voor de inwoners omdat het hen in hun kracht zet en niet onnodig problematiseert of medicaliseert. Preventie betekent ook het ontwikkelen van lokaal voldoende laagdrempelige, lichte en algemene voorzieningen en deze inzetten, voorliggend op zware en relatief dure voorzieningen.

Om sturing te geven aan deze transformatieopgave én de bezuinigingsopdracht starten we het Preventieprogramma: Innovatief en Resultaatgericht werken in het Sociaal Domein.

Met dit programma willen we de transformatieopgave en de organisatieontwikkeling die dit vraagt, nog steviger neerzetten. Dit doen we door synergie en verbinding aan te brengen in reeds lopende projecten, processen en plannen die binnen het sociaal domein reeds in gang zijn gezet en door beter in control te komen van onze bedrijfsvoering en budgetten.

Het programma omvat een grote variatie aan nieuwe en deels al lopende opgaven. We ordenen deze in een drietal hoofdpijlers:

1. Interne en externe dienstverlening op orde: van basis naar excellent: versterken van organisatieontwikkeling: deskundige teams die gebiedsgericht werken en regievoeren op dossiers: kwaliteitsbewust en kostenbewust
2. zicht op cijfers: sturingsinformatie, financiën, budgetbewaking, toezicht op rechtmatigheid, declaraties en fraudebestrijding
3. preventie & innovatie: transformatieagenda jeugd/RIGG en Wmo, ontwikkeling, inkoop en inzet van lichte & algemene voorzieningen

Het resultaat dat we, na de programma periode van 2 jaar willen bereiken is kort samengevat:

We hebben zicht en regie op het sociaal domein, zowel op dienstverlening als middelen. We doen dat wat nodig is, waar de inwoners echt baat bij hebben en wat de samenleving versterkt. Hierdoor hoeven we minder vaak zware/dure hulp in te zetten.

Op deze manier dringen we uitgaven in het sociaal domein terug tot een aanvaardbaar niveau, in ieder geval verwachten we de beoogde taakstelling van € 1,4 miljoen te realiseren. Het preventieprogramma draagt eraan bij dat we als gemeente minder zorgen vóór maar meer zorgen dát inwoners participeren. Zij krijgen de kans zich te ontwikkelen en een voor hen betekenisvolle plek vinden in de samenleving. We werken hierbij nauw samen met De Schans en andere voorliggende voorzieningen, gebiedsgericht en dichtbij de leefwereld van de inwoners. Door als gemeente resultaatgericht en kostenbewust hulp en ondersteuning in te zetten realiseren we een duurzame en verantwoorde besteding van de schaarse middelen in het sociaal domein.

Mantelzorg en vrijwilligers

Sociaal Werk De Schans voert mantelzorgondersteuning en vrijwilligerswerk voor ons uit. Dat doet De Schans binnen de door ons gestelde kaders. In 2020 gaan we dit evalueren en waar nodig aanpassen.

Formuleren ouderenbeleid

In 2020 gaan we onderzoeken op welke wijze wij ons ouderenbeleid kunnen vormgeven.

Verbeteren aansluiting vraag en aanbod arbeidsmarkt

Met de invoering van de Participatiewet in 2015 is beoogd om de werkgeversdienstverlening verder regionaal te organiseren binnen de 35 arbeidsmarktregio's. Gemeenten blijven echter, ieder afzonderlijk, volledig verantwoordelijk voor de uitvoering van de Participatiewet en de hierbij in te zetten middelen. Westerkwartier zal dan ook blijven inzetten op een goed functionerende werkgeversdienstverlening op lokaal niveau. Dit voor de realisatie van de aansluiting van de regionale personeelsvraag en het aanbod van werkzoekenden binnen Westerkwartier.

Vanuit het Rijk zal in het jaar 2020 middelen worden ingezet om te komen tot een versterking van de werkgeversdienstverlening. Hierbij zijn de volgende doelstellingen geformuleerd:

- ◆ Eén herkenbaar, gezamenlijk, publiekelijk aanspreekpunt voor werkgevers in elke arbeidsmarktregio verzorgd door UWV, gemeenten en private arbeidsbemiddelaars;
- ◆ Inzicht in de profielen van de werkzoekenden van UWV, gemeenten op het regionale Werkgeversservicepunt;
- ◆ Harmoniseren van de instrumenten en voorzieningen voor werkgevers binnen de regio.

Vanuit de werkgeversdienstverlening van Westerkwartier zal de bestandsinformatie van de plaatsbare kandidaten worden ingebracht in het centrale werkgeversservicepunt. Ook zal de werkgeversdienstverlening van Westerkwartier in 2020 actief deelnemen het regionaal arbeidsmarktoverleg van "Werk in Zicht". Afvaardigingen van Westerkwartier zullen ook in 2020 deelnemen aan de marktbeperkingsplannen voor de arbeidsmarktregio.

Veranderopgave inburgering en invoering nieuwe Wet inburgering

We bereiden de nieuwe wet voor, voeren deze in per 1 januari 2021. We besteden daarbij in het bijzonder aandacht aan de vroegtijdige participatie van statushouders. We werken in de voorbereiding samen met de gemeenten in de arbeidsregio Groningen / Drenthe vanuit de verschillende thema's. We ontvangen hiervoor geormerkt geld van het Rijk en in de toekomst worden gemeenten die zorgen voor een succesvolle inburgering financieel beloond.

Anticiperend op de invoering van de Wet Inburgering per 1 januari 2021, zal Westerkwartier ook in het jaar 2020 insteken op de realisatie van duale trajecten voor inburgeraars. Naast hun verplichte inburgeringslessen zullen activiteiten worden georganiseerd in het kader van hun participatie en re-integratie. Voor het jaar 2020 wordt vanuit het Rijk 20 miljoen extra beschikbaar gesteld voor gemeenten om de begeleiding te organiseren. Bij de voorbereidende werkzaamheden voor de invoering van de nieuwe wet zal de afstemming in de arbeidsmarktregio worden gezocht.

Westerkwartierse Uitdaging

Aan de Westerkwartierse uitdaging is voor 2019 een subsidie verstrekt. Voor 2020 zal op basis van de verantwoording over 2018 en 2019 bepaald moeten worden of de subsidie gecontinueerd wordt. Over dit onderwerp bieden we u te zijner tijd een raadsvoorstel aan.

Wat gaat het kosten

Taakveld 6	Begroting 2019	Begroting 2020	Meerjarenraming		
			2021	2022	2023
Baten	16.109.306	16.713.503	16.021.783	16.021.783	16.022.783
Lasten	62.148.436	66.868.916	66.553.893	66.571.800	66.204.251
Totaal saldo van baten en lasten	46.039.130	50.155.413	50.532.110	50.550.017	50.181.468
Toevoeging reserve	50.525	1.645.003	12.580	12.580	12.580
Onttrekking reserve	73.270	1.235.270	1.235.270	73.270	73.270
Geraamd resultaat	46.016.385	50.565.146	49.309.420	50.489.327	50.120.778

Programma 7 – Volksgezondheid en milieu

Omschrijving

Dit programma omvat het beleid en maatregelen gericht op de gezondheid van de bevolking als geheel. Het programma omvat tevens de zorg van de gemeente voor het milieu, de afvalinzameling, de bodemdaling en schade als gevolg van aardgaswinning en duurzaamheid. Ook de begraafplaatsen vormen onderdeel van dit programma.

Eenzijds betreft het milieugevolgen, zoals geluidhinder, slechte luchtkwaliteit, geuroverlast, schade aan de natuur en bodemverontreiniging. Anderzijds gaat het over de rol van de gemeente in de regionale en lokale klimaatproblematiek.

Actuele beleidscontext

Bij het realiseren van de doelstellingen we bewust voor onze rol. Op gebieden waarvoor wettelijke kaders zijn, is dat een regulerende. Met name op gebied van duurzaamheid is dat een faciliterende. Het gevolg daarvan is dat prestaties slechts ten dele afdwingbaar zijn.

Dit willen we bereiken in 2020

We werken in 2020 aan de verdere uitvoering van het watertakenplan. Hiermee houden we de kwaliteit van het riool op peil en verbeteren we de scheiding tussen schoon en vuil water. Ook gaan we in 2020 werken aan de uitwerking van een maatregelenprogramma aan de hand van de uitkomsten van de stresstest wateroverlast. Verder geven we met onze andere partners in de waterketensamenwerking Groningen – Noord Drenthe verder uitvoering aan de waterketensamenwerking.

Dit gaan we nieuw doen in 2020

Het komende jaar gaan wij extra inzetten op de volgende onderdelen.

	Begroting 2020
1000 laadpalenplan	€ 20.000 S
Duurzaamheidsbeleid en uitvoeringsplan 2020-2025	€ 150.000 S
Ondersteuning energietransitie	€ 100.000 S
Participatieplatform energietransitie	€ 25.000 S
Voedsel	€ 50.000 I
Subsidiëring energiecoöperaties	€ 20.000 S
Warmtetransitie	€ 50.000 S
	<hr/>
	€ 415.000

1000 laadpalenplan (€ 20.000 structureel)

We werken samen met de provincie en andere noordelijke gemeenten aan de ambitie om een gedegen netwerk van laadpalen te realiseren. We participeren daarom in het 1000 laadpalenplan. Het convenant hiervoor is getekend. Daarnaast is voor de realisatie van slimme laadinfrastructuur met gemeente Het Hogeland en gemeente Loppersum samen rijkssubsidie verkregen voor de realisatie van een pilotproject, te realiseren in 2020.

Taakvelden

7.1	Volksgezondheid
7.2	Riolering
7.3	Afvalinzameling
7.4	Milieu en klimaat
7.5	Begraafplaatsen

Paragrafen

B.	Onderhoud kapitaalgoederen
----	-------------------------------

Verbonden partijen

Publieke Gezondheid en Zorg
Afvalbeheer R.C. Groningen
Omgevingsdienst Groningen

Duurzaamheidsbeleid en uitvoeringsplan 2020-2023 (€ 150.000 structureel)

In aanvulling op de ambities die we al geformuleerd hebben, stellen we in samenwerking met de raad een duurzaamheidsbeleidsplan op voor de periode 2020 – 2025 en we voorzien dat van een stevig budget waarmee de maatregelen die hieruit voortvloeien in de aankomende jaren kunnen worden gerealiseerd.

Voor het jaar 2020 is een bedrag benodigd voor het ontwikkelen van het Duurzaamheidsbeleid 2020-2025. Zie projectopdracht duurzaamheidsbeleid 2020-2025. Dit beleid is qua reikwijdte veel breder dan de RES Groningen. De middelen zijn ook bedoeld om benodigde onderzoeken en metingen uit te voeren. Hierbij moet onder meer gedacht worden aan:

- ◆ analyse energiebesparingsmogelijkheden: besparingen en isolatie, ook voor mensen met de smalle beurs;
- ◆ zon op daken: stimuleren van ondernemers, agrariërs, bewoners, instellingen en verenigingen om zonnepanelen op hun daken aan te brengen;
- ◆ (door)ontwikkelen lokale klimaatmonitor/dashboard voor bij voorkeur continue monitoring van ons beleidsprogramma. Wij willen bewerkstelligen dat bestaande landelijke en regionale gegevens worden doorontwikkeld tot op lokaal niveau. Wij willen maatwerk leveren aan onze inwoners: waar staan we en wat is het effect van de middelen die we besteden;
- ◆ onderzoeken van herbestemmingen van vrijkomende gaswinnings- en opslaglocaties, waaronder Grijpskerk.

Daarnaast is budget nodig voor het ondersteunen van nieuwe, duurzame initiatieven vanuit de samenleving, passend bij en voortkomend uit de doelen van het Duurzaamheidsbeleid 2020-2025. Zoals in de projectopdracht duurzaamheidsbeleid is aangegeven zal er een jaarlijks uitvoeringsplan worden opgesteld. Ten behoeve hiervan is in 2020 budget nodig, wat oploopt in de volgende jaren. Wij willen zoveel mogelijk een vliegwieleffect bereiken door het geld in de gevallen waarin dat mogelijk is, als 'aanjaaggeld' voor initiatieven in te zetten.

Tot slot is budget nodig voor kosten voor het coöperatief ontwikkelen van energiebronnen met onze gemeenschappen. Er zal hiertoe een strategische notitie aan het college en de raad worden voorgelegd, waarin wordt aangegeven op welke wijze er slim kan worden omgegaan met de gemeentelijke middelen, waarbij ook nadrukkelijk zal worden gekeken welke baten er kunnen worden gegenereerd. Over dit onderwerp bieden we u in april een raadsvoorstel aan.

Ondersteuning energietransitie (€ 100.000 structureel)

De omwenteling op het gebied van energie vraagt om stevige investeringen van inwoners en maatschappelijke organisaties. We ondersteunen hen, met name inwoners met een smalle beurs, via voorlichting, subsidies en duurzaamheidsleningen. Hiervoor is budget benodigd, ook voor de daarmee gepaard gaande organisatie- en kapitaallasten. Over dit onderwerp bieden we u te zijner tijd een raadsvoorstel aan.

Participatieplatform energietransitie (€ 5.000 structureel, € 20.000 incidenteel)

Om de energietransformatie goed te kunnen vormgeven en inwoners en ondernemers goed voor te kunnen lichten, is een permanente dialoog met inwoners en ondernemers gewenst. Hiertoe roepen we een platform in het leven met als doel informatie-uitwisseling en stimulering van samenwerking.

Voedsel (€ 50.000 incidenteel)

Op het gebied van duurzaamheid en klimaat staan we voor een opgave die niet alleen over de energietransitie gaat, maar ook over het behoud van biodiversiteit, kortere voedselketens, gezonde voeding en duurzame eetgewoonten. Het thema voedsel raakt daarmee aan zowel ruimtelijke als sociale aspecten van onze samenleving.

We brengen deze ontwikkelingen in kaart, brengen samenhang aan en ontwikkelen een beleidslijn hoe we hier als gemeenten mee om willen gaan. We volgen in dit verband het project Maaltijdenfabriek van de Gebiedscoöperatie Westerkwartier met grote belangstelling.

Subsidiëring energiecoöperaties (€ 20.000 structureel)

Het aantal energiecoöperaties in onze gemeente groeit gestaag. Dit vraagt om afstemming met en ondersteuning van deze inwoners. Dit doen we samen met de Groninger EnergieKoepel (GREK). We willen lokale duurzame energieopwekking stimuleren en daarbij specifiek de lokale economie een impuls geven.

Warmtetransitie (€ 50.000 structureel)

We maken een visie en een uitvoeringsplan om het bestaande woningaanbod in onze gemeente geleidelijk aan van het gas over te laten gaan op duurzame energie.

Voor het volgende onderdeel worden geen extra middelen begroot in 2020 maar we hechten er waarde aan u hierover nu al te informeren. De activiteiten worden uit de reguliere begrotingsgelden gefinancierd. Mochten extra middelen nodig zijn dan zal dit via de reguliere weg worden gevraagd.

Proeftuin aardgasvrije wijk

Aardgasvrij maken van bestaande buurten moet kleinschalig worden beproefd en bereikbaar en beleefbaar worden gemaakt voor onze inwoners. Hiervoor willen we een project ontwikkelen in samenwerking met het ministerie van BZK. Staat in perspectiefnota gepland voor 2021: € 100.000.

Beleidsontwikkeling en opstelling RES

Uiterlijk juni 2020 levert de RES Regio Groningen een concept-RES op. Hierin is het voorstel opgenomen voor de Groninger bijdrage aan de nationale doelstelling. De nationale doelstelling is de productie van 35 TWh hernieuwbare elektriciteit uit grootschalige zon en wind op land in 2030. Parallel hieraan werken wij aan onze eigen gemeentelijke visie op duurzaamheid waaronder een visie op hernieuwbare energie.

Project zonnedak P+R Zuidhorn

We willen op de P+R plaats bij het station, achter het oude gemeentehuis van Zuidhorn, een zonnedak realiseren.

Klimaat adaptatie (Water)

De opgaven voor klimaat adaptatie zijn verwoord in de Deltabeslissing Ruimtelijke Adaptatie. Doelstelling van het programma is dat de bebouwde omgeving ook in 2050 nog aantrekkelijk is om te leven, omdat deze bestand is tegen effecten van klimaatverandering. Om dat te bereiken moeten Nederlandse gemeenten uiterlijk eind 2019 de stresstest klimaatadaptatie hebben uitgevoerd. In deze stresstest worden de kwetsbaarheden in de waterhuishouding (wateroverlast, maar ook droogte) in beeld gebracht. Vervolgens moet er in 2020 een plan van aanpak gemaakt worden hoe deze kwetsbaarheden worden verminderd of opgelost. Over dit onderwerp bieden we u te zijner tijd een raadsvoorstel aan.

Herbestemming NAM-locatie Grijpskerk

De NAM heeft aangekondigd op termijn te stoppen met het opslaan van gas in Grijpskerk. We zien dit als een kans voor de ontwikkeling van veilige alternatieve activiteiten op het gebied van energie. Wij willen hierin een actieve rol spelen in de dialoog met de NAM, de inwoners en ondernemers van het gebied, en andere betrokken partijen. Over dit onderwerp bieden we u te zijner tijd een raadsvoorstel aan.

Piëzoproeftuin

We werken samen met de Rijksuniversiteit Groningen om kansen van piëzo-energie in de openbare ruimte in kaart te brengen en te verzilveren. De Rijksuniversiteit doet fundamenteel onderzoek naar deze relatief nieuwe vorm van energieopwekking, zeker daar waar het gaat om gebruik in de openbare ruimte. Daarbij wordt gezocht naar een manier om piëzo-elektriciteit (trillingsenergie) duurzaam te kunnen opvangen en het rendement te maximaliseren. Van daaruit kan de toepassing in het publieke domein verder worden vorm gegeven.

Evaluatie en vervolg waterketen

De gemeenten en waterschappen in Groningen en Noord-Drenthe werken sinds 2014 samen in de waterketensamenwerking. Deze samenwerking is ontstaan uit de wens om kosten en kwetsbaarheid te verminderen, kwaliteit te vergroten en duurzaamheid in de waterketen te vergroten. Eind dit jaar houdt deze samenwerkingsovereenkomst af. Er is een evaluatie gehouden onder de samenwerkende partijen en iedere partij ziet de meerwaarde van deze waterketensamenwerking. Per 1 januari 2020 zal er een nieuwe overeenkomst worden afgesloten waarbij ook ontwikkelingen als de omgevingswet, energiestrategie en klimaatadaptatie een rol betrokken zullen worden.

Regionaal Gezondheidsakkoord

De uitwerking van het nationaal gezondheidsakkoord vindt plaats op regionaal niveau. Hiervoor is de gemeente samen met de GGD aan zet. Er zijn vanuit het Rijk geen aanvullende middelen beschikbaar gesteld voor de uitvoering van het gezondheidsakkoord. De verwachting is, dat de uitvoering grotendeels vanuit bestaande budgetten wordt gefinancierd.

Wat gaat het kosten

Taakveld 7	Begroting		Meerjarenraming		
	Begroting 2019	Begroting 2020	2021	2022	2023
Baten	14.706.008	14.770.066	14.847.698	14.847.698	14.868.233
Lasten	16.330.825	17.087.407	17.344.449	17.344.200	17.422.369
Totaal saldo van baten en lasten	1.624.817	2.317.341	2.496.751	2.496.502	2.554.136
Toevoeging reserve					
Onttrekking reserve					
Geraamd resultaat	1.624.817	2.317.341	2.496.751	2.496.502	2.554.136

Programma 8 – Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

Omschrijving

Het programma omvat de zorg en verantwoordelijkheid voor een goede ruimtelijke ontwikkeling en inrichting van de gemeente, zowel de kernen als het platteland. We zetten in op verdere ontwikkeling van onze ontwikkellocaties in de kernen. Dit gebeurt onder andere door beleidsvoorbereiding en -uitvoering. Daartoe behoren het opstellen van planologische kaders (nu nog een bestemmingsplan of een omgevingsvergunning) met een goede ruimtelijke onderbouwing voor initiatieven uit de samenleving. Een actuele woonvisie is onder meer van belang voor het maken van prestatieafspraken met woningcorporaties.

Actuele beleidscontext

Al geruime tijd wachten we op de komst van de nieuwe Omgevingswet.

De inwerkingtreding wordt verwacht per 1 januari 2021. De Omgevingswet houdt een enorme stelselwijziging voor de fysieke leefomgeving in. De aandacht verschuift van het idee van een planbare samenleving naar het uitgangspunt van een ruimte die de veranderingen moet kunnen opnemen. De aandacht gaat meer dan in het verleden uit naar het bestaande. Een omgevingsvisie geeft een visie op de ontwikkelingen naar de inzichten van nu maar is een dynamisch document. In locatie- of gebiedsontwikkelingen zijn we vooral de gesprekspartner om in gezamenlijkheid tot gedragen plannen te komen. In die zin passen we de theorie van uitnodigingsplanologie toe. Verder leggen wij via het ruimtelijke spoor de basis voor de realisatie van de doelstellingen van andere beleidsvelden, zoals bereikbaarheid, parkeren en wonen. Wij dragen bij aan goede afspraken met o.a. de corporaties over de volkshuisvesting.

Dit willen we bereiken in 2020

- ◆ Voldoende en kwalitatief goede woonruimte voor inwoners van de gemeente Westerkwartier.
- ◆ Er wordt meegewerkt aan en mede inhoud gegeven aan provinciale en regionale beleidsontwikkeling.
- ◆ Het neerleggen in ruimtelijke plannen van ontwikkelingen, ten behoeve van een optimaal woon-, werk- en leefklimaat, die op eigen initiatief, of op initiatief van derden, worden opgestart. De voorbereiding, vaststelling en uitvoering van deze plannen wordt - veelal projectmatig - vorm gegeven.
- ◆ Er wordt naar gestreefd voor het gehele gemeentelijke grondgebied actuele bestemmingsplannen van kracht te doen zijn die niet ouder zijn dan tien jaar.
- ◆ Wij bieden mogelijkheden om bouwplannen te realiseren binnen de wettelijke kaders en leggen dit juridisch vast.
- ◆ In 2020 hebben we een nieuwe woonvisie op basis waarvan een woningbouwprogrammering wordt opgesteld en er meerjarige prestatieafspraken kunnen worden gemaakt met de woningcorporaties. Ook hebben we een uitvoeringsprogramma waarin de ambities en beleidskeuzen in de woonzorgvisie concreet zijn gemaakt. Daarbij kijken we enerzijds naar uitbreiding maar naar inbreiding of hergebruik van vrijkomend vastgoed daar waar dat passend is.

Taakvelden

- 8.1 Ruimtelijke ordening
- 8.2 Grondexploitatie
- 8.3 Wonen en bouwen

Paragrafen

- B. Onderhoud kapitaalgoederen

Verbonden partijen

Dit gaan we nieuw doen in 2020

Het komende jaar gaan wij extra inzetten op de volgende onderdelen.

	Begroting 2020
Kwaliteitsvisie Openbare Ruimte	€ 15.000 I
Omgevingsvisie	€ 75.000 I
Planologische inpassing zonneparken	€ 25.000 I
Stedenbouwkundige meerjarenvisie Grijpskerk	€ 10.000 I
Woonvisie 2019-2024	€ 20.000 S
Bestemmingsplan maatschappelijk	€ 40.000 S
Implementatie omgevingswet	€ 150.000 S
Stedenbouwkundige advisering	€ 25.000 S
Dorpsvisies	€ 50.000 S
Inspectiekosten	€ 25.000 I
	<hr/>
	€ 435.000

Kwaliteitsvisie Openbare ruimte (€ 15.000 incidenteel)

In het kader van de financiële beheersbaarheid van onderhoud van de openbare ruimte is het gewenst om te komen tot een nieuwe Kwaliteitsvisie Openbare Ruimte.

Omgevingsvisie (€ 75.000 incidenteel)

Wij zetten in op de totstandkoming van één omgevingsvisie voor de gemeente Westerkwartier. Enerzijds om hiermee een eenduidige visie op de fysieke leefomgeving te hebben voor het gehele grondgebied van de nieuwe gemeente, anderzijds om hiermee te anticiperen op de komst van de Omgevingswet. De wet stelt namelijk dat gemeenten in 2024 een omgevingsvisie klaar moeten hebben. De voorbereidingen zijn gestart in 2019. Het proces van totstandkoming zal volop haar beslag krijgen in 2020, met een doorloop naar 2021/2022.

Planologische inpassing zonneparken (€ 25.000 incidenteel)

Op basis van een brede ruimtelijke afweging zal planologische inpassing van zonneweides moeten plaatsvinden.

Stedenbouwkundige meerjarenvisie Grijpskerk (€ 10.000 incidenteel)

Voor Grijpskerk is gewenst een meerjarenvisie voor toekomstige ontwikkelingen op te gaan stellen in samenwerking met inwoners en dorpsbelangen.

Woonvisie 2019-2024 (€ 20.000 structureel)

In de eerste helft van 2020 wordt een nieuwe woonvisie vastgesteld. Op basis van deze visie wordt een woningbouwplanningslijst opgesteld voor het Westerkwartier en worden meerjarige prestatieafspraken gemaakt met de woningcorporaties Wold&Waard, Huisvesting Vredewold en Wierden en Borgen.

Bestemmingsplan maatschappelijk (€ 40.000 structureel)

Dit budget is bedoeld voor bestemmingsplanaanpassingen die wij vanwege algemeen maatschappelijk belang gewenst vinden, maar niet afgewenteld kunnen worden op derden.

Implementatie omgevingswet (€ 150.000 structureel)

De inwerkingtreding van de Omgevingswet staat gepland voor 1 januari 2021. Het jaar 2020 zal daarom volledig in het teken staan van de implementatie van de wet. Inzet is om te zorgen dat hetgeen we minimaal moeten hebben en kunnen tijdig gereed is, om daarmee voldoende voorbereid te zijn op de invoering van deze nieuwe wet. Inzet zal worden gepleegd op 3 sporen: Inhoud, Organisatie en Digitaal. Regie op het totaal zal worden gevoerd door een in 2019 aangestelde programmamanager Omgevingswet.

Stedenbouwkundige/landschappelijke advisering (€ 25.000 structureel)

Bij diverse projecten is ruimtelijke kwaliteit een essentieel onderdeel van de opgave. Hiervoor is een structureel bedrag opgenomen voor externe advisering.

Dorpsvisies (€ 50.000 structureel)

We willen de dorpen de mogelijkheid bieden om een dorpsvisie/manifest op te stellen of te actualiseren. De wijze waarop we dit gaan doen zal op basis van maatwerk bepaald worden en is ook afhankelijk van de wensen vanuit de dorpen.

Inspectiekosten (€ 25.000 incidenteel)

Voor het verkrijgen van energielabels, het behouden van keurmerken, het updaten en opstellen van duurzame meerjarenonderhoudsplannen en ten behoeve van asbestinventarisaties van het vastgoed is een budget noodzakelijk. Een deel van deze inspecties wordt reeds in 2019 uitgevoerd, maar aanvullend blijft het in de Perspectiefnota opgevoerde bedrag van € 25.000 noodzakelijk om te besteden in het jaar 2020 vanwege de omvang van de gemeentelijke vastgoedportefeuille.

Voor het volgende onderdeel worden geen extra middelen begroot in 2020 maar we hechten er waarde aan u hierover nu al te informeren. De activiteiten worden uit de reguliere begrotingsgelden gefinancierd. Mochten extra middelen nodig zijn dan zal dit via de reguliere weg worden gevraagd.

Oostergast fase 2

Voor dit project is een grondexploitatie vastgesteld. De laatste deelfase binnen fase 2 betreft fase 2Da-noord, waarvoor in 2020 een bestemmingsplan zal worden opgesteld.

Oostergast fase 3

Een verdere uitbreiding van De Oostergast na afronding van fase 2 is voorzien op gronden die thans geen eigendom zijn van de gemeente. Getracht wordt om de benodigde gronden op minnelijk wijze te verwerven tegen een prijs die een financieel verantwoorde ontwikkeling mogelijk maakt. Een keuze voor een actieve rol dus, die op risicomijdende wijze vorm wordt gegeven. Voor fase 3, die uit 2 deelfasen bestaat, is geen grondexploitatie vastgesteld.

Zevenhuizen oost

Voor dit project is een grondexploitatie vastgesteld. Fase 1 is afgerond. Fase 2 is in juli 2019 bouwrijp opgeleverd en de kaveluitgifte is gestart.

Oostindie Leek

Voor dit project is een grondexploitatie opgesteld.

't Roblespark

De kaveluitgifte van de kavels aan de Stadhouderslaan is in het najaar van 2019 gestart. Voor het zuidelijk deel van fase 2 is een bestemmingsplan in procedure, vaststelling eind 2019/begin 2020. Voor dit deel wordt gezocht naar 1 of meerdere ontwikkelaars.

Plan Meindertsma Grijpskerk

Het plan Meindertsma te Grijpskerk wordt ontwikkeld tot een woonlocatie. Met de eigenaar van het terrein Kroonsfeld B.V., ter grootte van ca 1,7 ha, is een stedenbouwkundig plan ontwikkeld voor 25 woningen. Met Kroonsfeld B.V. is een samenwerkingsovereenkomst gesloten. Het gebied wordt ook bouw- en woonrijp gemaakt door Kroonsfeld en na oplevering wordt het openbare gebied overgedragen aan de gemeente. Hiermee wordt tegemoetgekomen aan een lang gekoesterde woningbouw wens vanuit het dorp.

Alberdaheerd II Marum

Het bestemmingsplan is een verdere uitbreiding van Alberdaheerd en heeft in ontwerp ter inzage gelegen. Het plan maakt de realisatie van maximaal 50 woningen (type vrijstaand en halfvrijstaand) mogelijk. Planning is om het plan in 2019 vast te stellen.

Kompasterrein Opende

Het bestemmingsplan Opende is in het najaar van 2019 vastgesteld. Het Kompasterrein maakt deel uit van dit bestemmingsplan. Met de bouw van 18 rij- en 2-onder-1 kapwoningen wordt door ontwikkelaar Toeck medio 2020 gestart. De 3 vrije kavels aan de Drachtsterweg worden in de verkoop gedaan zodra het bestemmingsplan in werking is getreden.

Gavehoek Oostwold

Voor de ontwikkeling van deze locatie is een prijsvraag uitgeschreven. Toeck heeft deze gewonnen met een plan voor de bouw van 6 vrijstaande woningen. Het terrein wordt verkocht voor € 250.000. Voor dit project is het nodig om een nieuw bestemmingsplan vast te stellen. De planning is erop gericht om na de zomer van 2020 te kunnen starten met de bouw.

Tussen de Gasten Zuidhorn

Besloten is tot een (meer) traditionele woningbouwontwikkeling op de gronden die eigendom zijn van de gemeente. Het proces om te komen tot een stedenbouwkundig plan met bijbehorend beeldkwaliteitsplan is in het najaar van 2019 gestart. In 2020 wordt een bestemmingsplan opgesteld die in de gewenste ontwikkeling voorziet. Voor het project is een grondexploitatie vastgesteld.

Implementatie Woonzorgvisie

De woonzorgvisie wordt uitgebreid met het gebied Middag en wordt gekoppeld aan de nieuwe woonvisie. De ambities en beleidskeuzen in de woonzorgvisie worden vertaald naar een uitvoeringsprogramma. Over dit onderwerp bieden we u te zijner tijd een raadsvoorstel aan.

Nationaal Programma Groningen (NPG)

Het college is in overleg met het bestuur van het Nationaal Programma over gezamenlijke verantwoordelijkheid op basis van complementariteit bij gebieds- en themagerichte opgaven in het NPG.

Innovatieboerderij

De Innovatieboerderij is een project van de Gebiedscoöperatie Westerkwartier waarbinnen wordt samengewerkt met onze gemeente. In de kern beoogt dit project partijen uit de 5 O's (Onderzoek, Onderwijs, Omgeving, Ondernemers en Overheid) een vaste ontmoetingsplaats te bieden om daar samen aan oplossingen voor de regio te werken. Deze ontmoetingsplaats zou uiteindelijk, samen met het hoofdkwartier van de Gebiedscoöperatie, moeten worden gehuisvest in de Oostergast (Zuidhorn), op de locatie van de voormalige 'boerderij Iwema' (eigendom van onze gemeente).

Medio 2019 heeft de Gebiedscoöperatie Westerkwartier een conceptplan aangeleverd voor de realisatie van de Innovatieboerderij. Aan de hand van dit plan gaan we na of we de genoemde locatie willen blijven reserveren voor de Innovatieboerderij en/of de verkoop van de locatie kan worden voorbereid. Over dit onderwerp bieden we u te zijner tijd een raadsvoorstel aan.

Gebiedsontwikkeling Zuidelijk Westerkwartier

Voor de Gebiedsontwikkeling Zuidelijk Westerkwartier zetten we bestuurlijke en ambtelijke capaciteit in ten behoeve van de advisering door de gebiedscommissie aan provincie Groningen en waterschap Noorderzijlvest.

Zonnewal Oostwold

De energie coöperatie Oostwold (Eco) is initiatiefnemer om te komen tot een multifunctionele zonnewal langs de snelweg A7. De haalbaarheid hiervan zijn wij met Eco in gesprek.

Wat gaat het kosten

Taakveld 8	Meerjarenraming				
	Begroting 2019	Begroting 2020	2021	2022	2023
Baten	6.305.276	15.061.599	1.503.548	1.503.548	1.503.548
Lasten	9.037.017	18.341.721	5.233.354	5.336.305	5.126.305
Totaal saldo van baten en lasten	2.731.741	3.280.122	3.729.806	3.832.757	3.622.757
Toevoeging reserve	71.565	71.565	71.565	71.565	71.565
Onttrekking reserve					
Geraamd resultaat	2.803.306	3.351.687	3.801.371	3.904.322	3.694.322

Financiële overzichten bij programma's

a. Algemene dekkingsmiddelen

Het overzicht van algemene dekkingsmiddelen dient volgens de voorschriften van BBV ten minste het volgende te omvatten:

- ◆ lokale heffingen, waarvan de besteding niet gebonden is;
- ◆ algemene uitkeringen;
- ◆ dividend;
- ◆ saldo van de financieringsfunctie;
- ◆ overige algemene dekkingsmiddelen.

Algemene dekkingsmiddelen (*€ 1.000)	Begroting 2019	Begroting 2020
Lokale heffingen (OZB)	12.348	14.111
Algemene uitkeringen	97.944	102.214
Dividend	192	192
Saldo financieringsfunctie	410.400	410.400

Lokale heffingen, waarvan de besteding niet gebonden is

Onder de lokale heffingen in het kader van de algemene dekkingsmiddelen worden alleen die heffingen verstaan waarvan de besteding niet gebonden is. Het gaat hierbij uitsluitend om de onroerendzaakbelastingen. De heffingen zoals afvalstoffenheffing en rioolheffing vallen hier niet onder, aangezien deze maximaal kostendekkend mogen worden doorbelast. De OZB kan als volgt worden gespecificeerd:

OZB (*€ 1.000)	Begroting 2019	Begroting 2020
OZB eigenaren woningen	7.604	8.714
OZB gebruikers niet-woningen	1.867	2.141
OZB eigenaren niet-woningen	2.877	3.256
Totaal	12.348	14.111

Algemene uitkeringen

De gemeente ontvangt uit het gemeentefonds een algemene uitkering van het rijk. Deze uitkering is vrij besteedbaar. De uitkering in de programmabegroting 2020 is berekend op basis van de septembercirculaire 2019.

Vanaf 2015 ontvangen gemeenten bedragen voor gedecentraliseerde taken in het sociaal domein.

Algemene uitkering (*€ 1.000)	Begroting 2019	Begroting 2020
Algemene uitkeringen	79.554	88.518
Uitkering Sociaal Domein	12.644	10.908
Frictiekosten	5.746	2.788
Totaal	97.944	102.214

Dividend

Jaarlijks ontvangt de gemeente dividend uit hoofde van het bezit van aandelen. Dit kan als volgt worden gespecificeerd:

Dividend (*€ 1.000)	Begroting 2019	Begroting 2020
BNG	88	88
Enexis	104	104
Totaal	192	192

Saldo van de financieringsfunctie

Het saldo van de financieringsfunctie wordt als volgt berekend:

Doorberekende kapitaallasten naar de producten minus de rente van de lang- en kortlopende geldleningen, minus de rente op de bouwgrondexploitatie.

Overige algemene dekkingsmiddelen

Er zijn geen overige dekkingsmiddelen

b. Overhead

	Begroting 2020	Meerjarenraming		
		2021	2022	2023
Baten	553.331	553.154	553.154	553.154
Lasten	22.487.427	21.416.376	21.106.224	20.684.719
Totaal saldo van baten en lasten	21.934.096	21.934.096	21.934.096	21.034.96
Toevoeging reserve				
Onttrekking reserve				
Geraamd resultaat	21.934.096	21.934.096	21.934.096	21.934.096

Vanaf de begroting 2017 wordt de overhead apart zichtbaar gemaakt op taakveld o.4. De overhead bestaat uit salariskosten en uit overige kosten zoals huisvesting en ICT.

c. Vennootschapsbelasting

		Meerjarenraming		
	Begroting 2020	2021	2022	2023
Baten	0	0	0	0
Lasten	50.000	50.000	50.000	50.000
Totaal saldo van baten en lasten	50.000	50.000	50.000	50.000
Toevoeging reserve				
Onttrekking reserve				
Geraamd resultaat	50.000	50.000	50.000	50.000

Jaarlijks begroten we € 50.000 voor te betalen vennootschapsbelasting.

Paragrafen

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) en de Financiële verordening Gemeente Westerkwartier geeft aan welke paragrafen ten minste moeten worden opgenomen in de programmabegroting en jaarrekening. In de paragraaf wordt u integraal over een bepaald thema dat dwars door de programmabegroting en jaarrekening loopt, geïnformeerd. In de paragrafen staat belangrijke informatie om inzicht te krijgen in de financiële positie van de gemeente, de beheersmatige aspecten en de risico's.

De gemeenteraad kan ervoor kiezen extra paragrafen toe te voegen wanneer een onderwerp om extra aandacht vraagt. In deze begroting is de paragraaf Novatec toegevoegd.

Uw wens om te komen tot een paragraaf Dorpenbeleid hebben wij nog niet kunnen realiseren. We pakken dit in 2020 op.

In de begroting en de jaarrekening treft u de volgende paragrafen aan:

- A. Onderhoud kapitaalgoederen
- B. Financiering en uitzetting
- C. Bedrijfsvoering
- D. Verbonden partijen
- E. Grondbeleid
- F. Weerstandsvermogen en risicobeheersing
- G. Lokale heffingen
- H. Novatec

Paragraaf A – Onderhoud kapitaalgoederen

In artikel 12 van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten is over het onderhoud van kapitaalgoederen het volgende bepaald:

1. De paragraaf betreffende het onderhoud van kapitaalgoederen bevat ten minste de volgende kapitaalgoederen:
  - a. wegen;
  - b. riolering;
  - c. water;
  - d. groen;
  - e. gebouwen.
2. Van de kapitaalgoederen, bedoeld in het eerste lid, wordt aangegeven:
  - a. het beleidskader;
  - b. de uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties;
  - c. de vertaling van de financiële consequenties in de begroting.

Deze paragraaf geeft de raad inzicht in bovenstaande. Daarvoor beschrijven we de omvang van onze kapitaalgoederen, de kaders en de doelen die we voor het onderhoud daarvan hanteren, welke relevante beleids- en beheerplannen hierop van toepassing zijn, welke onderhoudskwaliteit we nastreven en hoe de kosten voor regulier onderhoud en investeringen worden gedekt.

Enkele kerncijfers

Wegen

Lengte in km	1535
Oppervlakte in ha's	504

Kunstwerken

Beweegbare bruggen	9
Vaste bruggen	92
Kleine fiets- en voetgangersbruggen	200
Specifieke objecten zoals kano- en vissteigers, kademuren en sluizen	120
Walbeschoeiing	100 km

Kaders en doelen

De kaders en doelen die van toepassing zijn op het onderhoud van de verschillende kapitaalgoederen zijn vastgelegd in de relevante beleidsnota's van de fusiegemeenten. Er wordt gewerkt aan harmonisatie van het onderhoud op kapitaalgoederen. Dit wordt vertaald in nieuw op te stellen beleidsnota's en beheerplannen die uitvoering geven aan het coalitieakkoord "samen Westerkwartier sterker maken" en de daarin opgenomen speerpunten.

Wegen

Beleidskader

De gemeente heeft ruim 5 miljoen m² verhard oppervlakte in beheer. Alle verharding is inmiddels geïnventariseerd en moet nog worden geïnspecteerd conform de CROW-beheersystematiek. Het is de bedoeling om dit in 2019 te voltooien.

Met de resultaten zal een meerjarenbeheersplan wegen worden opgesteld. De verwachting is dat dit in het voorjaar 2020 aan uw raad ter vaststelling kan worden voorgelegd.

Doelen en financiën

Aangezien nog niet alle informatie beschikbaar is hebben we achterstanden in de uitvoering van maatregelplannen van het onderhoud van de wegen.

Prestaties 2020

Conform het nog in voorjaar 2020 vast te stellen meerjarenplan wegen zal het wegonderhoud worden uitgevoerd. De opgelopen achterstanden in 2019 zullen hierin worden meegenomen.

Riolering en water

Beleidskader

In het watertakenplan staat hoe wij invulling gaan geven aan de drie zorgplichten: hemelwater, grondwater, afvalwater.

Doelen en financiën

Via de rioolheffing brengt de gemeente kosten in rekening voor het beheer en onderhoud van het rioleringsstelsel bij diegenen die zijn aangesloten op de riolering. De kosten die in de rioolheffing zijn ondergebracht betreffen onder andere investeringskosten en exploitatiekosten. Er wordt gestreefd naar een dekkingsgraad van de rioolheffing van 100%.

Prestaties 2020

We gaan uitvoering geven aan het maatregelplan uit het watertakenplan. De rioleringszorg is nodig voor het duurzaam beschermen van volksgezondheid en milieu en het voorkomen van wateroverlast. Het algemene doel is vertaald naar het inzamelen en transporten van afvalwater, hemelwater en grondwater. De werkzaamheden zijn gericht op het beheer en onderhoud van alle openbare rioleringen, bergbezinkbassins, putten en kolken en het bedienen en onderhouden van rioolgemalen en het drukrioolstelsel. Ook het baggeren van bij de gemeente in bezit zijnde watergangen en vijvers behoort bij dit taakveld.

Groen

Beleidskader

De wettelijke taken binnen het groen onderhoud spits zich op veiligheid van bomen en speeltoestellen. Dit zal nog worden vast gelegd in een nieuw beleidsstuk zowel voor bomen als voor speeltoestellen. De gemeente Westerkwartier beschikt over een digitaal groenbeheersysteem, waarin de groenarealen administratief worden vastgelegd (GBI6). In 2020 hopen we de totale omvang voor groen in beeld te krijgen via het beheersysteem.

Doelen en financiën

De kwaliteit eisen laten bepalen met het college, de daarbij inzet van de gehele team buitendienst in combinatie met team Groen. Wanneer de kwaliteit eisen zijn bepaald omzetten naar werkvoorraad en verdeling. Als gevolg daarvan kunnen we ook kijken of de werkzaamheden uitgevoerd kan worden met de daarbij behorende financiële middelen. Er kan zijn dat door personele onderbezetting meer wordt ingehuurd om de wettelijke taken uitgevoerd te krijgen. Deze kosten hopen we in de loop van 2020 inzichtelijk te hebben.

Prestaties 2020

Het algemene doel is vertaald naar het in stand houden en beheren van alle openbaar groen en speelvoorzieningen. Dit zal in samenwerking zijn met het team buitendienst en aannemers waar nodig.

Gebouwen

Beleidskader

De gemeente Westerkwartier is op dit moment eigenaar van ruim 200 vastgoedobjecten met een waarde van circa € 60 miljoen. Het gaat om een gevarieerd palet van objecten als multifunctionele accommodaties, zwembaden, sportgebouwen en -velden, ruimten voor kinderopvang, musea, cultureel erfgoed, bedrijfspanden, woningen, etc. De komende jaren wordt er voor het vastgoedbeleid een professionaliseringslag doorgevoerd. Er wordt nieuw beleid ontwikkelend waarbij er eerst gefocust wordt op bebouwd vastgoed in gemeente-eigendom.

De financiële omvang van de vastgoedportefeuille vereist sturing op dit kostbare bezit en het maken van keuzes, waarbij fundamentele vragen moeten worden beantwoord zoals: Waarom zijn wij eigenaar van het vastgoed, wat willen we ermee, wat is het gewenste onderhouds- en instandhoudingsniveau, op welk niveau willen en kunnen we het verduurzamen en hoe gaan we om met eventuele huur- en verhuur. Daarnaast moet er worden geanticipeerd op wettelijke vraagstukken zoals de Wet markt en overheid en regelgeving rondom verduurzaming, aangescherpt met het Klimaatakkoord. Dit vraagt om weloverwogen en transparante besluiten. Daarbij sluiten wordt er aangesloten op het Coalitieakkoord "Samen Westerkwartier Maken!" en werken we volgens het DNA van het Westerkwartier: Dichtbij, nuchter, maar ook ambitieus.

Doelen en financiën

De financiële omvang van de vastgoedportefeuille vereist sturing op dit kostbare bezit en het maken van keuzes. Het doel is het realiseren van een vastgoedportefeuille met een goed onderhouden, en verduurzaamd slank vastgoedbestand.

Om dit doel te kunnen realiseren is het noodzakelijk om uitvoering te geven aan de volgende zaken:

- ◆ het opstellen en actualiseren van de meerjarenonderhoudsplannen;
- ◆ het in kaart brengen en eventueel herstellen van achterstallig onderhoud;
- ◆ het laten opstellen van eventueel ontbrekende energielabels en energiescans;
- ◆ het opstellen van een uitvoeringsplan verduurzamen vastgoedportefeuille.

Alle benodigde informatie om bovenstaande zaken financieel te onderbouwen zijn nog niet beschikbaar.

De MJOP heeft een looptijd van 10 jaar. Overeenkomstig het aanwezige MJOP worden jaarlijks diverse onderhoudswerkzaamheden uitgevoerd om het onderhoudsniveau van de gebouwen op een gewenst niveau te krijgen en te houden. De benodigde budgetten voor het regulier onderhoud (10 jaars gemiddelde) zijn in de begroting vertaald. Van de benodigde onderhoudsbudgetten is een jaarlijks gemiddelde genomen in de begroting. Om de 2 jaar worden de MJOP geactualiseerd en worden mutaties in de gebouwenvoorraad (vermindering door afbraak of verkoop en vermeerdering door aankoop) worden jaarlijks verwerkt in de MJOP.

De exploitatiebudgetten voor groot en regulier onderhoud van de fusiegemeenten en Novatec zijn overgenomen in de begroting van de gemeente Westerkwartier.

Prestaties 2020

Er zijn meerjarenonderhoudsplannen (MJOP) aanwezig voor de meeste gemeentelijke vastgoedobjecten. De oude(re) MJOP worden dit jaar/begin volgend jaar nog geactualiseerd en eventueel ontbrekende MJOP worden opgesteld (overeenkomstig de NEN 2767, norm voor conditiemeting gebouwen).

De huidige onderhoudsstaat van het gemeentelijk vastgoed varieert van goed tot matig (er is dus nog wel wat achterstallig onderhoud). Vóór uitvoering van de geplande onderhoudswerkzaamheden wordt altijd gekeken naar de noodzaak van deze werkzaamheden. En afhankelijk van de noodzaak kunnen werkzaamheden eerder dan gepland uitgevoerd worden, overeenkomstig de planning worden uitgevoerd, later worden uitgevoerd of niet worden uitgevoerd (kan dan uit de planning worden gehaald). Het is dus niet gezegd dat de opgenomen werkzaamheden ook daadwerkelijk (in dat jaar) worden uitgevoerd. Ook zijn er werkzaamheden die kunnen worden gezien als (groot) onderhoud die niet staan opgenomen in de (oude) MJOP deze posten worden 1 x in de twee jaar meegenomen in de actualisatie van het MJOP. Voor de financiële dekking van deze werkzaamheden wordt gekeken of dit vanuit een eventueel financieel overschot in het MJOP kan worden bekostigd. Per situatie wordt gekeken of hiervoor een collegebesluit gewenst en/of vereist is.

Ook het voor het verduurzamen van het vastgoed worden, in overleg met Team Duurzaamheid, uitvoeringsplannen opgesteld (duurzaamheidsmeerjarenonderhoudsplannen, DMJOP). De wettelijk vastgestelde en dus verplichte maatregelen worden nog voorafgaand aan het begrotingsjaar 2020 nog (financieel) inzichtelijk gemaakt.

Paragraaf B – Financiering

Inleiding

Volgens artikel 13 van het 'Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten' is het opstellen van een paragraaf betreffende de financiering verplicht. De paragraaf betreffende de financiering bevat in ieder geval de beleidsvoornemens ten aanzien van het risicobeheer van de financieringsportefeuille en geeft inzicht in de rentelasten, het renteresultaat, de wijze waarop rente aan investeringen, grondexploitaties en taakvelden wordt toegerekend en de financieringsbehoefte.

In de financieringsparagraaf wordt aangegeven op welke wijze in het begrotingsjaar uitvoering wordt gegeven aan de treasuryfunctie.

In 2020 wordt een treasury statuut opgesteld voor de gemeente Westerkwartier. De Wet Financiering Decentrale Overheden en de verordening artikel 212 geven tot dat moment voldoende kaders voor de uitoefening van de treasuryfunctie. De inhoudelijke mandatering wordt nader geregeld in een zogenaamde mandaatbesluit.

Hieronder is een opsplitsing gemaakt in de onderdelen A. gemeentefinanciering, B. Risicobeheer en C. EMU-saldo.

A. Gemeentefinanciering

Het onderdeel gemeentefinanciering geeft ons inzicht in de gemeentelijke financieringspositie en de daarbij horende financieringsbehoefte. Om de treasuryfunctie naar behoren uit te kunnen voeren, is het tijdig, juist en volledig beschikbaar hebben van financiële informatie van wezenlijk belang.

Ontwikkeling rentetarieven en uitgangspunt begroting

Een belangrijke factor voor de gemeentefinanciering is de hoogte van de rente. De rentevisie van onze huisbankier, de Bank Nederlandse Gemeenten, is dat de Europese Centrale Bank het monetaire beleid (maatregelen om de Euro stabiel te houden) naar verwachting zal verruimen. De lange rentetarieven blijven daardoor op zeer lage niveaus.

	<i>Huidig (16 september 2019. Tussen haakjes 15 oktober 2018)</i>	<i>Prognose over een jaar</i>
<i>3 maanden interbancair</i>	<i>-0,40 (-0,32)</i>	<i>-0,50 (0,00)</i>
<i>Staat 10 jaar</i>	<i>-0,32 (0,62)</i>	<i>-0,20 (1,10)</i>

Tussen haakjes beeld 15 oktober 2018

Schema Rentetoerekening en renteomslagpercentage

Hieronder staat het schema rentetoerekening voor Begroting 2020 om inzage te geven in het renteresultaat en de toerekening aan de taakvelden.

a	Externe rentelasten	€ 4.185.737
b	Externe rentebaten	-€ 111.600
	<i>Saldo rentelasten en rentebaten</i>	<i>€ 4.074.137</i>
c	Rente over eigen vermogen en voorzieningen	€ 0
d	<i>Totaal werkelijk aan de taakvelden toe te rekenen rente (a+b+c)</i>	<i>€ 4.074.137</i>
e	Aan taakvelden toe te rekenen rente inclusief GREX	€ 4.389.900
f	Verwacht renteresultaat op het taakveld treasury (d-e)	-€ 315.763

Renteomslagpercentage

Het renteomslagpercentage wordt gebruikt om de externe rentekosten evenwichtig over de diverse taakvelden te verdelen. Het rentepercentage voor 2020 is 1,89%. De gemeente rondt dit – binnen een marge van 0,5% - af naar 2% en hanteert dit percentage ten behoeve van de renteomslag. Dit geldt ook voor de grondexploitaties.

Kredietbehoefte en leningenportefeuille

Hieronder volgt de begrote stand van de leningenportefeuille per 1 januari 2020 en de verwachte mutaties 2020.

Omschrijving	Bedrag
Stand 1 januari 2020	€ 148.863.663
Nieuwe leningen	€ 0
Reguliere aflossingen 2020	- € 16.824.825
Vervroegde aflossingen	€ 0
Stand per ultimo 2020 op basis van afgesloten overeenkomsten	€ 132.038.838

In 2020 wordt verder invulling gegeven aan de meerjarige kredietbehoefte.

Kasbeheer

De liquiditeitspositie moet zodanig zijn dat verplichtingen tijdig kunnen worden nagekomen. Het betalingsverkeer wordt uitgevoerd door de NV Bank Nederlandse Gemeenten (BNG).

Bespaarde rente

In de nieuwe notitie "rente 2017" van de Commissie BBV wordt aanbevolen om de systematiek van bespaarde rente te laten vervallen. Dit vanwege het verlangde inzicht, de eenvoud en transparantie. De gemeente Westerkwartier heeft dit advies overgenomen en daarmee is de systematiek van bespaarde rente komen te vervallen.

B. Risicobeheer

Kasgeldlimiet

Een belangrijk uitgangspunt van de Wet Fido is het vermijden van grote fluctuaties in de rentelasten van openbare lichamen. Om een grens te stellen aan kortlopende financiering is in de Wet Fido de kasgeldlimiet opgenomen (welke nader is uitgewerkt in de uitvoeringsregeling Financiering decentrale overheden).

De kasgeldlimiet wordt bepaald door het begrotingstotaal bij aanvang van het dienstjaar te vermenigvuldigen met een bij ministeriële regeling vastgesteld percentage van 8,5%. Bij overschrijding van de kasgeldlimiet moet een vaste geldlening worden aangetrokken.

Bij de uitvoering van de treasuryfunctie in de gemeente Westerkwartier wordt rekening gehouden met de kasgeldlimiet.

Renterisiconorm

Gemeenten moeten rapporteren over het renterisico dat zij over de vaste schuld lopen. Het renterisico op de vaste schuld is in de Wet Fido omschreven als: 'de mate waarin het saldo van de rentelasten en de rentebaten van een openbaar lichaam verandert door wijzigingen in het rentepercentage op leningen en uitzettingen met een oorspronkelijke rentetypische looptijd van een jaar of langer'.

Het renterisico op de vaste schuld moet voldoen aan de renterisiconorm. De renterisiconorm houdt in dat de jaarlijks verplichte aflossingen en de hoofdsom van de leningen waarvan de rente wordt herzien niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal (€ 171.804.816). Het renterisico op de vaste schuld bestaat uit twee componenten: renteherziening en herfinanciering. Bij de herfinanciering moet worden gedacht aan het verschil tussen de op basis van de leningsvoorwaarden betaalde aflossingen en het bedrag aan nieuw aangetrokken.

Het doel is op deze wijze spreiding te krijgen in de rentetypische looptijden in de leningenportefeuille waardoor een verandering in de rente vertraagd doorwerkt op de rentelasten.

Uit onderstaand meerjarenoverzicht, gebaseerd op de bestaande leningenportefeuille, blijkt dat aan de renterisiconorm wordt voldaan.

Renterisiconorm (bedragen x €1.000)	2020	2021	2022	2023
1. Renteherziening vaste schuld	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
2. Aflossingen (verplicht)	€ 16.824.825	€ 15.402.081	€ 14.036.116	€ 12.769.571
3. Renterisico (1+2)	€ 16.824.825	€ 15.402.081	€ 14.036.116	€ 12.769.571
4. Renterisiconorm	€ 34.360.963	€ 31.335.149	€ 30.929.154	€ 30.785.641
5. Ruimte (+) (4-3)	€ 17.536.138	€ 15.933.068	€ 16.893.038	€ 18.016.070
Berekening renterisiconorm	2020	2021	2022	2023
Begrotingstotaal	€ 171.804.816	€ 156.675.746	€ 154.645.769	€ 153.628.203
Percentage regeling	20%	20%	20%	20%
Renterisiconorm	€ 34.360.963	€ 31.335.149	€ 30.929.154	€ 30.785.641

C. EMU-saldo (Economische en Monetaire Unie)

Op basis van Europese regelgeving mogen de EU-lidstaten een begrotingstekort (EMU-saldo) hebben van maximaal 3% van het bruto binnenlands product (BBP). Voor het jaar 2020 is afgesproken dat van dit maximale tekort 0,4% voor de decentrale overheid is. De norm voor de gemeente bedraagt 0,27%. In de septembercirculaire gemeentefonds 2019 zijn de individuele EMU-referentiewaarden opgenomen. Voor de gemeente Westerkwartier is deze norm € 5.950.000.

Een individuele EMU-referentiewaarde betreft geen norm, maar een indicatie van het aandeel dat een provincie of gemeente in de gezamenlijke tekortnorm heeft.

In onderstaande tabel wordt het EMU-saldo van de gemeente Westerkwartier weergegeven. Het EMU-saldo van de gemeente Westerkwartier komt voor 2020 uit op € 2,13 miljoen positief.

(bedragen x € 1.000)

nr	EMU-saldo	B 2020			
		2020	2021	2022	2023
1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-1.860	2.723	4.937	4.123
2	+ Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	9.097	9.178	9.095	8.917
3	+ Dotaties aan voorzieningen ten laste van de exploitatie minus vrijval van voorzieningen ten bate van de exploitatie	398	444	444	444
4	- Investerings in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	13.037	18.603	14.295	4.066
5	+ Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overige, geen betrekking hebbende op bouwgrondexploitatie en niet verantwoord op de exploitatie	0	0	0	0
6	+ Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord	0	0	0	0
7	- Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transactie met derden die niet op de exploitatie staan)	0	0	0	0
8	+ Baten bouwgrondexploitatie: baten voor zover transacties niet op exploitatie verantwoord	7.533	-354	-354	-354
9	- Lasten op balanspost Voorzieningen voor zover deze transacties met derden betreffen	0	0	0	0
10	- Lasten in verband met transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserve (inclusief fondsen e.d.) worden gebracht en die nog niet vallen onder een van bovenstaande posten	0	0	0	0
11	Verkoop van effecten:				
	- a) Gaat u effecten verkopen (ja/nee)?	Nee	Nee	Nee	Nee
	b) Zo ja, wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
	Berekend EMU-saldo	2.131	-6.612	-173	9.064

Paragraaf C – Bedrijfsvoering

Het eerste jaar in de nieuwe gemeente Westerkwartier kunnen we kenmerken als een jaar vol uitdagingen. We hebben een nieuwe bestuurlijk samenstelling en een nieuwe ambtelijke organisatie waarmee we samen hard werken aan ons motto: Mooi. Voor elkaar.

Samenwerken om onze gemeente iedere dag een stukje mooier te maken. Met in onze haarvaten het DNA van de organisatie: Dichtbij, Nuchter en Ambitieuus.

We willen een moderne ambtelijke organisatie die dichtbij is, en die op een wendbare manier het werk doet. Een organisatie waarin mensen in verbinding staan met elkaar en met de inwoners en waarbij eigenaarschap en verantwoordelijkheid bij medewerkers ligt. Deze moderne organisatie zal gefaseerd moeten groeien.

Samen Westerkwartier maken is wat ons betreft een kwestie van gewoon dóen. Dat is onze koers voor de komende drie jaar. We maken plannen waar dat nodig is en steken onze energie in het bereiken van concrete, tastbare resultaten voor onze inwoners.

We hebben de volgende speerpunten geformuleerd:

- ◆ Duurzaamheid en Klimaat: het in kaart brengen van de effecten van klimaatverandering voor onze gemeente en inwoners ondersteunen bij de energietransitie.
- ◆ Preventie Sociaal Domein: ervoor zorgen dat de ondersteuning geboden wordt die nodig is en versterken van onze samenleving.
- ◆ Leefbaarheid en Vitaliteit van Dorpen: zorgen voor woningbouw en behoud van (de kwaliteit van) voorzieningen in de dorpen.
- ◆ Goede en Veilige Infrastructuur: verbetering van weg- en vervoersverbindingen naar en binnen onze gemeente.
- ◆ Omgevingswet: invoering van deze wet die in 2021 van kracht wordt.
- ◆ Organisatieontwikkeling: bouwen aan een organisatie die onze inwoners uitstekend kan bedienen.

Organisatie

Formatie

Onze ambtelijk organisatie is in 2019 gestart met een formatie van 468 fte. Het plaatsingsproces en vacaturerondes hebben geleid tot een bezetting van 423,5 fte.

Het plaatsingsproces heeft ook geleid tot bovenformativiteit. Deze bovenformativiteit is in de loop van 2019 gemacht met vacatureruimte en is daarmee teruggebracht naar een netto bovenformativiteit van ongeveer 13,5 fte. De resterende vacatureruimte hebben wij in 2019 geparkeerd. Dit heeft ons de ruimte gegeven om kritisch te kijken naar de huidig vastgestelde formatie en de indeling van het functieboek.

Continu analyseren we of we de formatie op orde hebben.

Organisatieontwikkeling

Zoals eerder in deze paragraaf aangegeven willen we een moderne organisatie die dichtbij de inwoners staat en die op een wendbare manier het werk doet. Een organisatie waarin mensen in verbinding staan met elkaar en waarbij eigenaarschap en verantwoordelijkheid bij medewerkers ligt. We werken voor onze samenleving met een daarbij passende dienstverlening en bestuursstijl. Dat vraagt om een ontwikkeling van onze organisatie en onze dienstverlening.

We ontwikkelen ons naar een organisatie die werkt waar en wanneer onze inwoners dat van ons vragen, met zelforganiserende professionals en die verbonden is met het gebied en haar inwoners. Deze verandering vraagt naast voorzieningen en training ook tijd.

Principeakkoord cao

Op 28 juni 2019 is een principeakkoord voor de cao-gemeenten afgesloten. De nieuwe CAO loopt tot 1 januari 2021 en omvat voor 2020 de volgende afspraken:

Loon

De salarissen stijgen in de looptijd met 3%.

Daarnaast geldt een tegemoetkoming in de ziektekosten voor alle medewerkers. De medewerker hoeft niet langer aangesloten te zijn bij een in de cao genoemde zorgverzekeraar of een aanvullende verzekering te hebben. De financiële consequenties voor de cao-afspraken nemen we op in de personele begroting 2020.

Verlof en vitaliteit

Gedurende de looptijd van de cao ontwikkelen de VNG en de vakbonden een gezamenlijk advies over een sectorale norm voor bovenwettelijk vakantieverlof inclusief overgangsrecht en over een sectorale norm voor vitaliteitsbeleid. Het vitaliteitsbeleid moet er zijn voor alle groepen medewerkers en moet zorgen voor een evenwicht tussen arbeidsbelasting en (de ontwikkeling) van de belastbaarheid van medewerkers. Alle medewerkers moeten vitaal hun werk kunnen doen en gezond de pensioenleeftijd kunnen bereiken.

Werkgeversbijdrage vakbonden

Vanaf 1 januari 2020 wordt conform de modelregeling van AWWN (Algemene Werkgeversvereniging Nederland) per voltijdmedewerker een bedrag van € 21,04 betaald aan de vakbonden.

Pensioenakkoord

De AOW-leeftijd wordt de komende twee jaar bevroren op 66 jaar en 4 maanden. Daarna, tussen 2022 en 2024, loopt de AOW-leeftijd geleidelijk op naar 67 jaar. Vanaf dat moment stijgt de AOW-leeftijd mee met de levensverwachting in Nederland. In onze organisatie zijn er in de periode vanaf 2020 tot 2025 een kleine 50 medewerkers voor wie dit pensioenakkoord gevolgen heeft. Er is sprake van een evenwichtige verspreiding van het aantal 'uitstromers' over de jaren en over de verschillende teams en domeinen.

Wet normalisering rechtspositie ambtenaren

De Wnra is een nieuwe wet die per 1 januari 2020 regelt dat ambtenaren dezelfde rechtspositie krijgen als werknemers in het bedrijfsleven. Door de invoering van de Wnra krijgen ambtenaren een tweezijdige arbeidsovereenkomst in plaats van een eenzijdige aanstelling. De afspraken kunnen alleen in overleg met de werknemer veranderen. Als op 1 januari 2020 de Wnra in werking treedt, komt er afhankelijk van de ontslaggrond wettelijk recht op een transitievergoeding.

Automatisering en informatievoorziening

In 2019 hebben we onze ambities bepaald op het gebied van automatisering en informatievoorziening. Deze zijn vastgelegd in het Informatiebeleidsplan 2020 – 2023. Hierin onderscheiden we vier sporen, te weten:

1. Dienstverlening Dichtbij: verbeteren van onze dienstverlening
2. Openbare Opgaven: implementatie van nieuwe wetgeving
3. Vertrouwen in Verandering: organisatieontwikkeling en verbetering digitale geletterdheid
4. Daadkracht door Data: ontwikkeling van gebruik van data voor beleidsvorming en uitvoering

Langs deze vier sporen gaan we projecten opzetten die bijdragen aan het bereiken van deze doelen. Voor 2020 ligt de nadruk op het vergroten van digitale geletterdheid van medewerkers, eerste stappen zetten op het gebied van datavolwassenheid en implementatie van onder andere de Omgevingswet.

Daarnaast gaan we in 2020 op het gebied van toezicht en handhaving en in de buitendienst over naar het werken met mobiele applicaties. Deze mobiele digitale toepassingen zorgen voor minder tijdrovende werkprocessen en efficiëntie. Ze maken het mogelijk realtime en online gegevens in te voeren en te raadplegen. De medewerkers kunnen op deze manier te allen tijde beschikken over actuele gegevens, tekeningen, documenten en checklists en daar waar wenselijk onze inwoners hierover informeren. Ook is het mogelijk om met behulp van mobiele digitale toepassingen meldingen over de openbare ruimte af te handelen.

Informatiebeveiliging en privacy

Informatiebeveiliging en privacybescherming worden door de snelle technologische ontwikkelingen, de daardoor toenemende mogelijkheden en de veranderende maatschappij steeds belangrijker. De tendens is dat regulering en aandacht op (en voor) deze onderwerpen toeneemt. We zetten op de volgende punten in:

Rekenkameronderzoek informatieveiligheid

In 2019 is een groot aantal van de aanbevelingen die door de rekenkamercommissie over informatieveiligheid zijn gedaan, aangepakt en opgelost. In juni 2019 is een Data Protection Impact Assessment (DPIA) uitgevoerd op de processen WMO, Jeugdwet en Participatiewet. De belangrijkste privacy risico's zijn daarmee in kaart gebracht en worden in 2020 opgelost. Naar verwachting hebben we eind 2020 alle aanbevelingen van de rekenkamercommissie opgevolgd.

Implementatie Baseline Informatiebeveiliging Overheid

Per 1 januari 2020 moeten wij voldoen aan de Baseline Informatiebeveiliging Overheid. Dit is een nieuwe richtlijn informatiebeveiliging. We werken aan een Informatiebeveiligingsplan dat in 2020 zal worden uitgevoerd.

Bewustwording informatiebeveiliging en privacy

In 2019 zijn workshops georganiseerd voor de raad, college, directie, teamleiders en medewerkers. Daarnaast zijn we voor onze medewerkers gestart met e-learning informatieveiligheid. In 2020 geven we hier een vervolg aan.

Aanpak Algemene verordening gegevensbescherming (AVG)

De beleidsmatige, planmatige en voorbereidende werkzaamheden zijn uitgevoerd en in een dusdanig stadium dat in 2020 de vervolgstap gezet kan worden om ervoor te zorgen dat we AVG-compliant zijn en privacy een integraal onderdeel wordt van processen en ons handelen.

Eenduidige Normatiek Single Information Audit (ENSIA)

ENSIA heeft tot doel het verantwoordingsproces over informatieveiligheid te professionaliseren en de gemeenteraad meer inzicht te geven over de stand van zaken op het gebied van informatieveiligheid. De audits in de verschillende domeinen (Burgerzaken, SUWI, Digid) worden met behulp van ENSIA in samenhang uitgevoerd in combinatie met de normen die de baseline informatiebeveiliging en de AVG stellen

Dienstverlening

Wij stemmen onze dienstverlening af op de wensen van inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties. We zetten in op een betrouwbare dienstverlening en gaan onze dienstverlening efficiënt inrichten met de middelen die we hebben. Het uitgangspunt is dat de inwoner met zijn vraag via elk kanaal de gemeente kan benaderen. Wanneer inwoners fysiek contact willen, maken wij een afspraak op een voor hen passend tijdstip en passende locatie. Het onlinekanaal is gericht op selfservice van de inwoners. We bieden maatwerk voor inwoners die niet digitaal vaardig zijn.

Dichtbij zijn betekent ook dat we zichtbaar zijn in onze samenleving, ons daarmee verbinden en dat we toegankelijk en wendbaar zijn. We gaan op weg naar een organisatie die dichtbij onze inwoners staat. Met het programma "Dichtbij" kijken we vanuit een brede scope hoe we onze dienstverlening dichtbij onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties kunnen organiseren.

Paragraaf D – Verbonden partijen

Inleiding

Volgens het Besluit Begroting en Verantwoording zijn verbonden partijen externe organisaties waarin de gemeente zowel een bestuurlijk belang als een financieel belang heeft. Het gaat dan om Gemeenschappelijke Regelingen op grond van de WGR en om deelnemingen in vennootschappen, verenigingen en stichtingen. Onder een bestuurlijk belang wordt verstaan: een zetel in het bestuur van de verbonden partij, of hebben van stemrecht.

Met een financieel belang wordt bedoeld dat de gemeentemiddelen ter beschikking heeft gesteld die ze kwijt is in het geval van faillissement van de verbonden partij en/of als de financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente (dit geldt niet voor deelnemingen in een NV).

Verbonden partijen dienen een publiek, openbaar belang. De gemeente blijft uiteindelijk verantwoordelijk voor het realiseren van de beoogde doelstellingen van de beleidsprogramma's waaraan de verbonden partij in meer of mindere mate een bijdrage levert. De raad heeft een kaderstellende controlerende taak en ziet erop toe dat de verbonden partijen bijdragen aan de doelstellingen in de programma's.

Overzicht verbonden partijen 2020

In het onderstaande overzicht is aangegeven in welke verbonden partijen de gemeente Westerkwartier deelneemt, wat de rechtsvorm is maar ook tot welke programma behoort de verbonden partij.

Naam verbonden partij	Hoofdprogramma begroting	Juridische rechtsvorm
1. Veiligheidsregio Groningen (VRG)	1. Veiligheid	Gemeenschappelijke regeling
2. Publieke Gezondheid en Zorg (PG&Z)	6. Sociaal domein	Gemeenschappelijke regeling
3. Centrum Beschermd Wonen Groningen	6. Sociaal domein	Gemeenschappelijke regeling
4. Afvalbeheer Regio Centraal Groningen	7. Volksgezondheid en Milieu	Gemeenschappelijke regeling
5. Omgevingsdienst Groningen	8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	Gemeenschappelijke regeling
6. Eems Dollard Regio	o Bestuur en ondersteuning	Gemeenschappelijke regeling
7. Administratiekantoor dataland	o Bestuur en ondersteuning	Stichting
8. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	o. Bestuur en ondersteuning	NV
9. Enexis	o. Bestuur en ondersteuning	NV/BV
10. Waterbedrijf Groningen	o. Bestuur en ondersteuning	NV

Actuele informatie per verbonden partij

Naam	Veiligheidsregio Groningen
Vestigingsplaats	Groningen
Openbaar belang	Brandweezorg, geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen, rampenbestrijding en crisisbeheersing, bevolkingszorg, melding, alarmering en coördinatie ambulancezorg en brandweer
Bestuurlijk belang	Burgemeester is lid van het algemeen bestuur
Deelnemende partijen	Alle gemeenten in de provincie Groningen
Financieel belang 2020	€ 3.896.100
Verwachte verandering in belang	Geen
Verwachte omvang eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar	Begin 2020: €xxx (begin 2019: € 2.754.000 Einde 2020: €xxx (eind 2019: € 2.754.000)
Verwachte omvang vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar	Begin 2020: € xxx (begin 2019: € 26.947.000 Einde 2020: € xxx (eind 2019: € 25.660.000)
Verwacht financieel resultaat begrotingsjaar	Het begroot resultaat bedraagt € 154.000.
Beleidsvoornemens	Doorvoeren van een organisatieaanpassing in de structuur, inrichting en formatie om aan de in de Meerjarenkoers gestelde doelen beter te kunnen voldoen. Goede voorbereiding op incidenten, rampen en crises, onder meer door op sterkte hebben van de gemeentelijke kolom.
Risico	Volledige aansprakelijkheid voor financiële nadelen
Overige informatie	De brandweezorgdekking stedelijk gebied kan worden verbeterd met herpositionering van de twee uitruklocaties. Uitgangspunt daarbij is om de kazernelocatie aan de Sontweg te verlaten vanwege het niet meer voldoen aan technische en functionele eisen. De financiële effecten zijn nog niet meegenomen in de begroting.

Naam	Publieke Gezondheid en Zorg
Vestigingsplaats	Groningen
Openbaar belang	Bescherming en bevorderingen van de gezondheid van de bevolking, rampenbestrijding en crisisbeheersing het (doen) organiseren van zorg aan de bevolking.
Bestuurlijk belang	Wethouder is lid van het algemeen bestuur
Deelnemende partijen	Alle gemeenten in de provincie Groningen
Financieel belang 2020	Inwonersbijdrage GGZ € 1.733.415 OGGZ Vraag & Adviestaken € 26.304 Huisvesting € 209.684 € 1.969.402 De gemeentelijke bijdrage Regionale Inkooporganisatie Groningen Gemeenten (RIGG) bedraagt voor 2020 € 284.992
Verwachte verandering in belang	Geen

Verwachte omvang eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar	Begin 2020: € 1.261 Einde 2020: € 1.146
Verwachte omvang vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar	Begin 2020: € 4.388 Einde 2020: € 4.061
Verwacht financieel resultaat begrotingsjaar	€ 0
Beleidsvoornemens	In 2020 loopt de huidige beleidscyclus voor de GGD af. In dat jaar zal een nieuw beleidsplan voor de periode 2021-2024 worden ontwikkeld. Enkele belangrijke speerpunten zijn: <ul style="list-style-type: none"> ◆ Inzet binnen JGZ op de belangrijkste pijlers van de preventieagenda, zoals ouderschap, hechting en weerbaarheid. ◆ Het meer gebruik maken van digitale toepassingen. ◆ Investeren in de ketenaanpak op het gebied van geboortezorg. ◆ Ondersteuning van gemeenten bij de invoering van de Omgevingswet. ◆ Gezondheidszorgbevordering met het programma Jong leren Eten. ◆ Gezondheidszorg problemen als gevolg van de gaswinning. ◆ Etc.
Risico	Volledig aansprakelijk voor de financiële nadelen
Overige informatie	M.i.v. 2020 wijzigt de verdeelsleutel naar alleen inwoners

Naam	Centrumregeling Beschermd Wonen Groningen
Vestigingsplaats	Groningen
Openbaar belang	De deelnemers (alle Groningse gemeenten) hebben hun taken en bevoegdheden omtrent Beschermd Wonen, Maatschappelijke Opvang en de (boven) regionale inloop voorziening GGZ opgedragen aan de centrumgemeente Groningen. Door middel van een centrumregeling zijn de voorgenoemde taken gemandateerd aan de centrumgemeente.
Bestuurlijk belang	Er is een bestuurlijk overleg (BOOGO) tussen verantwoordelijke wethouders van de deelnemende gemeenten en er is een ambtelijk overleg (AOOGO) tussen medewerkers van de deelnemende gemeenten. Het Ambtelijk OOGO (AOOGO) adviseert het bestuurlijk OOGO In deze op overeenstemming gerichte overlegvormen wordt het samenwerkingsoverleg omtrent de Centrumregeling gevoerd.
Deelnemende partijen	Alle gemeenten in de provincie Groningen.
Financieel belang 2020	€0 Gemeente Groningen ontvangt als centrumgemeente de rijksmiddelen.
Verwachte verandering in belang	Conform artikel 1.2.1, sub b en sub c, van de Wmo 2015 is de verantwoordelijkheid voor beschermd wonen en opvang per 1 januari 2015 belegd bij de gemeenten. De financiering daarvan zal, naar het zich laat aanzien met ingang van 1 januari 2021, worden verlegd van Groningen als centrumgemeente naar de regiogemeenten als gevolg van de zogeheten "doordecentralisatie" Tezelfdertijd zal ook de omvang van financiering van beschermd wonen en opvang wijzigen en zullen gemeenten een eigen budget ontvangen voor de uitvoering van deze

	taken, berekend op basis van een zogeheten "geïntegreerd objectief verdeelmodel".
Verwachte omvang eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar	Niet van toepassing.
Verwachte omvang vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar	Niet van toepassing
Verwacht financieel resultaat begrotingsjaar	€ 0 Eventuele tekorten of overschotten worden verrekend met de deelnemende gemeenten.
Beleidsvoornemens	Het Rijk heeft de ambitie uitgesproken om per 1-1-2021 de taken en bijbehorende middelen voor Beschermd Wonen geleidelijk over te hevelen van de centrumgemeenten naar de regiogemeenten. Over de eventuele doordecentralisatie van de maatschappelijke opvang valt een besluit op basis van een evaluatie in 2026. In 2019 zullen aan de gemeenteraden van alle deelnemende gemeenten een nieuwe centrumregeling en convenant voorgelegd worden.
Risico	-
Overige informatie	-

Naam	Afvalbeheer Regio Centraal Groningen
Vestigingsplaats	Groningen
Openbaar belang	Behartigen van de belangen van preventie en het op milieu hygiënisch verantwoorde wijze beheren van (afval)stoffen afkomstig uit de gemeenten in de regio centraal Groningen, het bevorderen van de overheidsinvloed op de sturing van afvalstoffen, het ketenbeheer en mogelijke andere milieu- en reinigingstaken. Tot de taken behoren onder meer het exploiteren van inrichten voor het afvalstoffenbeheer, het inzamelen en transporteren van afvalstoffen en het afsluiten van afvalverwerkingscontracten.
Bestuurlijk belang	De wethouder is lid van het algemeen bestuur.
Deelnemende partijen	Gemeente Groningen, Gemeente Het Hogeland en de gemeente Westerkwartier.
Financieel belang 2020	Gemeenten betalen tarieven voor het aangeboden afval en een toeslag op het aangeboden restafval, de ARCG-component. Er wordt gewerkt met een begroting die op nul uitkomt. Bij tekorten dienen de deelnemende gemeenten bij te dragen. Voor 2020 is een dergelijke bijdrage niet voorzien.
Verwachte verandering in belang	2020/2021 herziening gemeenschappelijke regeling
Verwachte omvang eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar	Begin 2020: € 1.019.000 Einde 2020: € 1.019.000
Verwachte omvang vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar	Begin 2020: € 3.694.000 Einde 2020: € 3.694.000
Verwacht financieel resultaat begrotingsjaar	€ 0

Beleidsvoornemens	Verdere inzet aangaande de VANG-doelstelling/ circulaire economie en het afsluiten van nieuwe overeenkomsten voor alle afvalstromen in de loop van 2020. Daarnaast zullen mogelijke nieuwe functies voor het ARCG-terrein verder worden verkend.
Risico	Volledig aansprakelijkheid voor financiële nadelen.
Overige informatie	In het kader van de gemeentelijke herindelingen in de provincie Groningen en de hiermee samengaannde beperking van het aantal gemeenten gaat de ARCG medio 2020 zich bezinnen op haar eigen positie.

Naam	Publiek Vervoer Groningen Drenthe
Vestigingsplaats	Assen
Openbaar belang	Publiek Vervoer Groningen Drenthe wil een optimaal vervoersnetwerk creëren, dat betaalbaar en toekomstbestendig is, waarbij duurzaam gebruik wordt gemaakt van alle vervoersmiddelen. Zodat alle inwoners naar hun werk of school kunnen gaan en/of deel kunnen nemen aan het sociaal leven.
Bestuurlijk belang	De wethouder is lid van het bestuur van Publiek Vervoer.
Deelnemende partijen	Alle gemeenten van de provincie Groningen en Drenthe en het OV-Bureau Groningen-Drenthe.
Financieel belang 2020	€ 35.000
Verwachte verandering in belang	-
Verwachte omvang eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar	De GR is in 2018 gestart. Het vermogen bedraagt eind 2020 € 11.000. Publiek Vervoer beschikt niet over bestemmingsreserves of voorzieningen en is op basis van de begroting 2020 niet voornemens deze te vormen. Het saldo van de jaarrekening wordt gestort in de algemene reserve waardoor er initiatieven gefinancierd kunnen worden.
Verwachte omvang vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar	Niet van toepassing
Verwacht financieel resultaat begrotingsjaar	Het begroot resultaat over 2020 bedraagt € 6.700.
Beleidsvoornemens	Het jaar 2020 zal in het teken staan van enerzijds going concern in de uitvoering en anderzijds het door ontwikkelen van het vervoerssysteem tot een meer integraal systeem waarbij openbaar vervoer en publiek vervoer meer met elkaar verweven zijn.
Risico	Volledig aansprakelijkheid voor financiële nadelen
Overige informatie	-

Naam	Omgevingsdienst Groningen
Vestigingsplaats	Veendam
Openbaar belang	Uitvoering van vergunningverlenende, toezichhoudende en handhavingstaken op het gebied van het omgevingsdomein voor de deelnemers, waarmee de deelnemers de kwaliteit van de uitvoering van deze taken willen verbeteren.
Bestuurlijk belang	Wethouder is lid van het algemeen bestuur
Deelnemende partijen	Alle gemeenten in de provincie Groningen en de provincie Groningen
Financieel belang 2020	€ 758.277

Verwachte verandering in belang	Geen
Verwachte omvang eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar	Begin 2020: € 605.000 Einde 2020: € 605.000
Verwachte omvang vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar	Begin 2020: € 2.816.000 Einde 2020: € 2.832.000
Verwacht financieel resultaat begrotingsjaar	- € 145.000
Beleidsvoornemens	Afronden verbeterplan
Risico	Volledige aansprakelijkheid voor financiële nadelen
Overige informatie	-

Naam	Eems Dollard Regio
Vestigingsplaats	Leer, Duitsland
Openbaar belang	Het bevorderen, ondersteunen en coördineren van regionale, grensoverschrijdende samenwerking van de Duitse en Nederlandse deelnemers.
Bestuurlijk belang	Wethouder is lid van het algemeen bestuur
Deelnemende partijen	Gemeenten in Noord-Nederland, de Kamers van Koophandel Groningen en Meppel, de streekraad Oost-Groningen, de Regioraad Noord-Groningen, 60 gemeenten in Noord-Duitsland, vier Industrie und Handelskammers, zes Landkreise
Financieel belang 2020	€ 6.850 (bijdrage 2019)
Verwachte verandering in belang	Geen
Verwachte omvang eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar	Geen raming bekend
Verwachte omvang vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar	Geen raming bekend
Verwacht financieel resultaat begrotingsjaar	Niet bekend
Beleidsvoornemens	Niet bekend
Risico	Nihil
Overige informatie	-

Naam	Administratiekantoor Dataland
Vestigingsplaats	Gouda
Ingangsdatum	2001
Openbaar belang	Dataland is het loket voor derden voor gegevens over gebouwen. Dataland verzorgt de toegankelijkheid van gemeentelijke vastgoed, geo- en WOZ-informatie voor publieke en private afnemers in Nederland. Daarnaast ondersteunt Dataland de gemeentelijke

	informatiehuishouding op het gebied van de gemeentelijke Gea-, WOZ- en vastgoedinformatie.
Bestuurlijk belang	Wethouder is lid van het algemeen bestuur
Deelnemende partijen	Gemeenten
Financieel belang 2020	Gemeente heeft 5.030 certificaten van aandelen Dataland B.V. à € 0,10 per certificaat. De stichting is eigenaar van de aandelen van de besloten vennootschap Dataland B.V. waarin de economische activiteiten zijn ondergebracht.
Verwachtverandering in belang	Geen
Verwachte omvang eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar	Geen raming bekend
Verwachte omvang vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar	Geen raming bekend
Verwacht financieel resultaat begrotingsjaar	Geen raming bekend
Beleidsvoornemens	-
Risico	Verlies waarde aandelen
Overige informatie	-

Naam	Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)
Vestigingsplaats	Den Haag
Openbaar belang	Het openbaar belang is een bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De missie van de bank is duurzaam bij te dragen aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder, één stem per aandeel.
Deelnemende partijen	Aandelen in handen van provincies en gemeenten
Financieel belang 2020	54.951 aandelen. In totaal 55.690.720 aandelen
Verwachte verandering in belang	Geen
Verwachte omvang eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar	Begin 2018: € 4.389 miljoen Einde 2018: € 4.991 miljoen
Verwachte omvang vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar	Begin 2018: € 135.041 miljoen Einde 2018: € 132.518 miljoen
Verwacht financieel resultaat begrotingsjaar	Over 2018 realiseerde de Bank Nederlandse Gemeenten een nettowinst na belastingen van € 337 miljoen (2017: € 393 miljoen)
Beleidsvoornemens	Langdurig en duurzame belegging.
Risico	Verlies waarde aandelen
Overige informatie	-

Naam	Enexis
Vestigingsplaats	Den Bosch
Openbaar belang	Enexis beheert het energienetwerk in Noord-, Oost- en Zuid-Nederland aansluitingen van huishoudens, bedrijven en overheden.

Bestuurlijk belang	Aandeelhouder, één stem per aandeel
Deelnemende partijen	Aandelen in handen van gemeenten en provincies
Financieel belang 2020	
Verwachte verandering in belang	
Verwachte omvang eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar	2020: n.n.b. Begin 2018: € 3.808.000.000 Einde 2018: € 4.024.000.000
Verwachte omvang vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar	2020: n.n.b. Begin 2018: € 3.860.000 Einde 2018: € 3.691.000
Verwacht financieel resultaat begrotingsjaar	n.n.b.
Beleidsvoornemens	Het beleidsdoel is een excellent netbeheer en versnellen energietransitie. Als medeondertekenaar van het Energieakkoord voor duurzame groei uit 2013 heeft Enexis de volgende 3 ambities: Het terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen met 16% in 2020, het verhogen van het Nederlands energieverbruik uit duurzame bronnen met 14% in 2020 en een jaarlijkse energiebesparing van 1,5%.
Risico	Verlies waarde aandelen
Overige informatie	<p>De aandelen in productie- en leveringsbedrijf van Essent zijn verkocht aan energiebedrijf RWE. De gemeente is sindsdien aandeelhouder in diverse rechtspersonen, maar heeft daar geen actieve inbreng is. Het gaat om de volgende BV's:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>CBL Vennootschap BV:</u> De functie van deze vennootschap is de verkopende aandeelhouders van energiebedrijf Essent te vertegenwoordigen als medebeheerders (naast RWE, Essent en Enexis) van het CBL Escrow Fonds (CBL: Cross Border Lease) en te fungeren als "doorgeefluik" voor betalingen in en uit het CBL Escrow Fonds. • <u>Vordering Enexis BV:</u> A.g.v. de invoering van de Wet Onafhankelijk Netbeheer (WON) werd Essent in 2009 gesplitst in een netwerkbedrijf (later Enexis) enerzijds en een productie- en leveringsbedrijf (het deel wat verkocht is aan RWE) anderzijds. Omdat Enexis destijds geen genoegd geld had voor de overdracht is besloten om de lening extern te financieren en is besloten de lening van € 1,8 miljard over te dragen aan de verkopende aandeelhouders (gemeenten) van Essent. Dit bedrag wordt in 4 tranches terugbetaald. De laatste tranche vindt in 2019 plaats. Naar verwachting zal de vennootschap eind 2019/begin 2020 worden geliquideerd. • <u>Verkoop Vennootschap BV:</u> I.h.k.v. de verkoop in 2009 van Essen aan RWE hebben de verkopende aandeelhouders (gemeenten) een aantal garanties en vrijwaringen gegeven aan RWE. Het merendeel van deze garanties en vrijwaringen is door de verkopende aandeelhouders overgedragen aan Verkoop Vennootschap.

	<ul style="list-style-type: none"> • <u>CVS Amsterdam BV:</u> Afhandeling van alle rechten en plichten die zijn voortgekomen uit de verkoop van Essent en Attero (namens de verkopende aandeelhouders van Essent en Attero). Zo wordt er een schadeclaimprocedure gevoerd tegen de Staat a.g.v. de WON. • <u>Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV:</u> Ondanks dat het General Escrow fonds in 2016 is geliquideerd, dient de vennootschap a.g.v. contractuele verplichtingen nog in stand gehouden te worden. Het bestuur van de vennootschap is in overleg met de andere contractuele partijen om na te gaan wanneer de contractuele verplichtingen voortijdig kunnen worden beëindigd en de vennootschap vervolgens kan worden geliquideerd.
--	--

Naam	Waterbedrijf Groningen
Vestigingsplaats	Groningen
Openbaar belang	De levering van drinkwater aan woningen en bedrijven in de provincie Groningen en de gemeente Tynaarlo.
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder, één stem per aandeel
Deelnemende partijen	De deelnemende partijen zijn de provincie Groningen en de deelnemende gemeenten in het verzorgingsgebied.
Financieel belang 2020	26 aandelen
Verwachtverandering in belang	nee
Verwachte omvang eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar	Einde 2017: € 73.500.000 Einde 2018: € 75.526.000
Verwachte omvang vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar	Einde 2017: € 120.400.000 Einde 2018: € 89.281.000
Verwacht financieel resultaat begrotingsjaar	Waterbedrijf Groningen keert geen dividend uit
Beleidsvoornemens	-
Risico	Verlies waarde aandelen
Overige informatie	-

Paragraaf E – Grondbeleid

Ingevolge artikel 16 van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) bevat de paragraaf betreffende het grondbeleid tenminste voor zover van toepassing:

- a. een visie op het grondbeleid in relatie tot de realisatie van de doelstellingen van de programma's die zijn opgenomen in de begroting;
- b. een aanduiding van de wijze waarop de gemeente het grondbeleid uitvoert;
- c. een actuele prognose van de te verwachten resultaten van de totale grondexploitatie;
- d. een onderbouwing van de geraamde winstneming;
- e. de beleidsuitgangspunten omtrent de reserves voor grondzaken in relatie tot de risico's van de grondzaken.

Algemeen

Het door de gemeente Westerkwartier te voeren grondbeleid is vastgelegd in het rapport 'Adviezen voor nieuw beleid' (juni 2018). Onderdeel van dit rapport is het grondbeleid en grondexploitaties. Het doel van het gemeentelijk grondbeleid is afgeleid van haar ruimtelijke, sociale en economische doelen.

Hoofdpijnen van het grondbeleid

De basishouding is een faciliterende, actief stimulerende rol om ontwikkelingen los te trekken. In kern is grondexploitatie een ondernemerstaak en laten we daarom over aan de markt of aan particuliere eigenaren waarbij we een faciliterende en stimulerende rol innemen. In uitzonderingsgevallen zou de gemeente ook een actieve rol kunnen innemen voor een betere regievoering. Deze uitzonderingen betreffen:

1. Het afronden en afbouwen van de bestaande grondexploitatie-projecten.
2. In kernen waar nog voor lange termijn groei wordt verwacht en de actieve rol op een risicomijdende wijze vormgegeven kan worden.
3. Bij het oplossen van 'rotte kiezen'(herstructurering) of kleine inbreidingslocaties in kernen, daar waar ontwikkelingen zonder de gemeente niet van de grond komen, maar toch gewenst zijn.

Eventuele aankopen en ontwikkelingen vinden binnen deze uitzonderingscategorieën op een verantwoorde en risicomijdende wijze plaats. De gemeente zet zich samen met ontwikkelaars en makelaars actief in voor de promotie van woonwijken en bedrijventerreinen en neemt actief deel aan beurzen, ontmoetingen, seminars e.a.

Wat laten we over aan anderen?

Daar waar geen sprake is van de uitzonderingssituaties, laten wij nieuwe ontwikkelingen over aan de markt. De gemeente is hiermee terughoudend in het vervullen van een rol die ondernemers ook kunnen innemen. De gemeente treedt in overleg met ondernemers en zet in op herstructurering/ revitalisering van bestaande bedrijventerreinen, maar laat investeringen in het vastgoed over aan de eigenaren of ontwikkelaars.

In de bestaande grondexploitaties zetten wij in op het zo snel mogelijk terugdringen van onze boekwaarden vanwege de risico's. De focus gaat in sommige plaatsen meer liggen op herstructurering/functiewijziging van bestaande bebouwing, het behoud van leefbaarheid en vitaliteit in plaats van nieuwbouw/uitleggebieden.

In 2019 is de gemeente Westerkwartier gestart met opstellen van het strategisch grondbeleid, verwoord in een nota grondbeleid en een nota grondprijzen. Deze dienen te passen binnen de visie van de nieuwe gemeente en te voldoen aan de meest recente wet- en regelgeving.

Ze worden naar verwachting in 2020 aan uw raad ter vaststelling aangeboden. Hierop vooruitlopend zijn in deze paragraaf de grondprijzen voor groenstroken en overhoeken opgenomen.

Jaarlijkse herziening grondexploitaties

Voor de verantwoording van de grondexploitaties is in het voorjaar van 2019 een Meerjarenprognose Grondexploitaties (MPG) opgesteld, welke in juli 2019 is vastgesteld. Daarin is één systematiek en één uniform rekenmodel gehanteerd in een integrale en heldere presentatievorm. De financiële consequenties van de grondcomplexen en welke risico's er zijn worden hierin duidelijk weergegeven.

Het beeld per grondexploitatie is als volgt:

Omschrijving	BW	NOG TE MAKEN			RESULTAAT	
	1-1-2019	Kosten	Opbrengsten	Rente	Eindwaarde	NCW per 1-1
	A	B	C	D	+ nadelig / - voordelig E (A+B-C+D)	+ nadelig / - voordelig F
Industrieterrein Grootegast	107.894	81.406	185.605	6.980	10.675	10.060
Drachtsterweg Opende fase III	-262.444	182.791	71.036	-6.561	-157.250	-154.177
Caspar de Roblespark te Grootegast	3.834.429	1.668.951	7.174.700	337.594	-1.333.726	-1.094.150
Kroonsveld te Oldekerk	662.251	167.193	1.123.672	15.227	-279.001	-262.919
Kompasterrein te Opende	284.784	217.051	604.388	15.183	-87.370	-83.979
Oostindie	13.071.627	7.205.236	19.306.416	1.014.184	1.984.631	1.797.663
Leeksterveld	8.886.847	318.230	9.111.772	1.477.009	1.570.314	1.288.239
Zevenhuizen-Oost	1.455.877	1.099.010	1.737.201	164.131	981.817	889.322
Oostwold centrum	505.193	230.834	237.443	25.210	523.794	503.469
Alberdaheerd	-221.131	209.873	-	-5.528	-16.786	-16.135
Centrumplan	-16.548	506.977	252.035	9.894	248.289	233.978
Coenderslaan	105.323	105.010	188.928	340	21.745	20.492
Marum-West	-279.297	270.378	-	-18.793	-27.712	-25.603
Tussen de Gasten	1.739.538	2.896.876	4.705.113	265.718	197.020	174.953
Oostergast	8.242.467	4.390.906	12.788.849	467.658	312.182	288.424
Mokkenburg Rijkstraatweg	23.159	47.468	103.275	579	-32.070	-30.827
WESTERKWARTIER	38.139.970	19.598.191	57.590.432	3.768.825	3.916.554	3.538.809

Zoals in het raadsvoorstel bij de MPG reeds aangekondigd, worden voor alle grondexploitaties vanaf 1 januari 2019 de kosten voor de aanleg van riolering in de exploitatie verantwoord. Hierdoor is het geprognostiseerde resultaat € 3,5 miljoen negatiever dan in de jaarrekeningen van 2018. Deze financiële impact wordt gedekt vanuit de frictiekosten herindeling.

Parameters:

De gehanteerde parameters in de grondexploitaties zijn als volgt:

Parameters	%
Rente	2,5%
Discontovoet	2,0%
Kostenstijging	2,0%
Opbrengstenstijging	0,0% - 1,5%

Winstneming

De BBV schrijft een nieuwe methode van winstnemen voor, namelijk de POC-methode (Percentage of Completion). Dit betekent in het kort dat voor winstgevendende grondexploitaties een 'zekere' winst genomen moet worden op basis van de financiële voortgang van het project (% gerealiseerde kosten * % gerealiseerde opbrengsten * geraamde winst). De in het verleden eventueel reeds genomen winsten worden van de berekende 'zekere' winst afgetrokken. Ook voorziene risico's kunnen van dit resultaat worden afgetrokken, mits deze goed zijn onderbouwd.

Zoals uit bovenstaand overzicht blijkt wordt er voor 9 van de 16 grondexploitaties een verlies verwacht. Hier is van winstneming dus geen sprake. Voor het project Caspar de Roblespark is de winstverwachting in de afgelopen jaren dusdanig naar beneden bijgesteld dat wij winstneming niet verantwoord achten. Voor de overige projecten zal bij de herziening per 31 december 2019 worden beoordeeld in hoeverre er winst genomen kan worden.

Verliesvoorzieningen

Voor de projecten waar sprake is van een verwacht negatief resultaat is een verliesvoorziening gevormd. Het gaat om de volgende grondexploitaties:

Omschrijving	BW	Voorziening
	1-1-2019	1-1-2019
Oostindie	13.071.627	1.797.663
Leeksterveld	8.886.847	1.288.239
Zevenhuizen-Oost	1.455.877	889.322
Oostwold centrum	505.193	503.469
Centrumplan	-16.548	233.978
Coenderslaan	105.323	20.492
Tussen de Gasten	1.739.538	174.953
Oostergast	8.242.467	288.424
TOTAAL	33.990.325	5.196.539

Risico's in de grondexploitaties

Binnen de MPG (Meerjaren Prognose Grondexploitaties) worden de financiële effecten van de risico's in de grondexploitaties in beeld gebracht. Voor alle grondexploitaties is een gevoeligheidsanalyse opgesteld op basis van een aantal parameters. Wat gebeurt er als de rente met een 0,5% stijgt of daalt? Wat gebeurt er als kosten voor het woonrijp maken met 10% stijgen of dalen? De volgende parameters zijn doorgerekend:

GEVOELIGHEIDSANALYSE Parameter	€ gevolg		
	voordelig	Basis	nadelig
1 rentestand	2,0%	2,5%	3,0%
2 kostenstijging	1,0%	2,0%	3,0%
3 opbrengstenstijging (tov grex)	1,0%	conform grex	-1,0%
4 kostenraming verwerving, sloop en milieu (tov grex)	-5%	conform grex	1%
5 kostenraming bouwrijp en woonrijp (tov grex)	-10%	conform grex	10%
6 kostenraming plankosten (tov grex)	-2%	conform grex	8%
7 opbrengstenraming verkopen (tov grex)	1%	conform grex	1%
8 opbrengstenraming overige opbrengsten (tov grex)	10%	conform grex	-10%
9 tempo kosten & opbrengsten (tov grex)	1 jaar kosten vertragen	conform grex	1 jaar opbrengsten vertragen

De financiële consequenties hiervan zijn opgenomen in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Snippergroen/overhoeken

De gemeente is in principe bereid zogenoemd snippergroen en overhoeken die niet van openbaar belang zijn en die slecht bereikbaar en of te onderhouden zijn te verkopen voor een marktconforme grondprijs. Het openbaar belang en of een perceel al dan niet voor verkoop in aanmerking komt is ter beoordeling van de gemeente per geval, welke beoordeling niet voor bezwaar open staat. Hierbij wordt met name getoetst aan het nut van het betreffende groen in de stedenbouwkundige opzet en beleefbaarheid van de wijk, bijvoorbeeld als onderdeel van doorlopende groenstructuren. Het doel van mogelijke verkoop van groenstroken die voor verkoop in aanmerking komen, is het zorgdragen voor een eigendomssituatie die recht doet aan het (gewenste) gebruik. Overdracht aan aanwonenden ligt voor de hand.

Op dit moment vindt er geen actieve aanbieding van deze groenstroken door de gemeente plaats omdat voorlopig de focus wordt gelegd op het verkopen van bouw kavels en het behalen van de verkoopplanningen uit onze grondexploitatie-opzettingen en het daarmee terugdringen van ons risicoprofiel voor zover de gemeente daar invloed op kan uitoefenen.

Grondprijzen

De grondprijzen voor kavels in de diverse grondexploitaties maken onderdeel uit van de berekeningen in de MPG. De gemeente bezit daarnaast diverse groenstroken/overhoeken etc. Wanneer het college bereid is deze te verkopen, zijn de grondprijzen als volgt:

Grond gelegen naast of achter de woning:	€ 45 per m ²
Grond gelegen voor de woning:	€ 30 per m ²

Alle bijkomende kosten zijn voor rekening van de koper.

In het kader van maatwerk en specifieke omstandigheden kan het college besluiten af te wijken van bovengenoemde prijzen. Gronden waar kabels en leidingen door lopen worden in principe niet verkocht.

Paragraaf F – Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

Conform de BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) en de Financiële Verordening van de gemeente Westerkwartier moet er een paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing opgenomen worden in de programmabegroting en de jaarrekening.

Het weerstandsvermogen geeft aan in welke mate de gemeente financiële tegenvallers kan opvangen, zonder dat de beleidsuitvoering in gevaar komt. Het weerstandsvermogen wordt bepaald door een relatie te leggen tussen de weerstandscapaciteit (de middelen die beschikbaar zijn om niet begrote kosten te dekken) en de risico's die de gemeente loopt en waarvoor geen voorzieningen zijn getroffen (benodigde weerstandscapaciteit). Het weerstandsvermogen geeft aan hoe robuust de gemeentelijke begroting is.

Ratio weerstandsvermogen: $\frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}}$

Eind 2018 zijn met hulp van BMC de risico's geïnterpreteerd. Deze zijn ten behoeve van de begroting 2020 geactualiseerd.

Eind 2019 zal er een notitie Risicomanagement worden opgesteld zodat duidelijk wordt hoe risicomanagement wordt gepositioneerd in de reguliere bedrijfsvoering. Met deze notitie wordt invulling gegeven aan de kaderstellende rol van de raad, het formuleren van beleidsuitgangspunten, het verhogen van risicobewustzijn, het beter beheersen van projecten en de reductie van de gevolgen van risico's. Vanuit de raads werkgroep planning en control is in halverwege 2018 aangegeven dat tot de beschikbare weerstandscapaciteit de algemene reserve, de post onvoorzien en onbenutte belastingcapaciteit behoren. Echter bij het opmaken van de begroting is nog geen invulling gegeven aan het bepalen van de onbenutte belastingcapaciteit. Om die reden wordt de onbenutte belastingcapaciteit nog niet betrokken bij het bepalen van de weerstandscapaciteit. Gekozen is om de weerstandscapaciteit alleen te laten bestaan uit de algemene reserve en de post onvoorzien bij het opstellen van de begroting.

Op basis van de begroting is de beschikbare weerstandscapaciteit voor 2020 als volgt:

	(x 1.000)
◆ Algemene reserve (technische begroting)	€ 8.753
◆ Post onvoorzien	€ 125
◆ Onbenutte belastingcapaciteit	€ <u>n.n.b.</u>
Beschikbare weerstandscapaciteit	€ 8.878

Bij bovenstaande berekening zijn twee positieve kanttekeningen te maken.

Het aanwezige weerstandsvermogen (Algemene Reserve) wordt in 2019 tijdelijk negatief beïnvloed door een onttrekking van € 4,5 miljoen voor verwachte frictiekosten bovenop de vergoeding in 2019. In meerjarenperspectief (2020-2022) worden deze "voorgesloten" frictiekosten weer teruggestort in de Algemene Reserve. Over de looptijd van de Rijksvergoeding voor frictiekosten worden de lasten volledig gedekt door de daarvoor bestemde baten. Daarnaast hebben we op enkele beleids- en uitvoeringsterreinen een 'voorbuffer' die onder de bestemmingsreserves zijn opgenomen. Dit houdt in dat bij verliezen op die beleidsterreinen eerst de daarvoor gevormde buffer worden ingezet. Het betreft de reserve sociaal domein en reserve Exploitaties Bestemmingsplannen.

Beschikbare weerstandscapaciteit	€	8.878
Voorfinanciering frictiekosten	€	<u>4.500</u>
Feitelijke weerstandscapaciteit	€	13.378

Uit de risico-inventarisatie is naar voren gekomen dat de omvang van de risico's worden ingeschat op € 11.994.000. Dit afgezet tegen de feitelijke weerstandscapaciteit van € 13.378.000 geeft dit een ratio van 1,1 wat als voldoende kan worden gewaardeerd.

Bij de beoordeling van het weerstandsvermogen wordt gebruik gemaakt van de tabel die door Coelo, NAR (Nederlands Adviesbureau Risicomanagement) en universiteit Twente is ontwikkeld. Twee van de vier voormalige gemeenten gebruikten dit al bij de beoordeling van het weerstandsvermogen. Door de raads werkgroep planning en control is aangegeven dit ook toe te willen passen voor de gemeente Westerkwartier. Het weerstandsvermogen wordt uitgedrukt in een ratio. Onderstaand staat de betekenis bij de verschillende ratio's:

Weerstandsnorm ratio	Betekenis
>2,0	Uitstekend
1,4 – 2,0	Ruim voldoende
1,0 – 1,4	Voldoende
0,8 – 1,0	Matig
0,6 – 0,8	Onvoldoende
< 0,6	Ruim onvoldoende

Daarnaast is aangegeven dat, indien het weerstandsvermogen matig of lager is, het streven is om in maximaal vier jaren (dit is de begroting plus de meerjarenraming) weer op het gewenste niveau van 'Voldoende' dient te komen.

Inventarisatie Risico's

Van de vier voormalige gemeenten zijn de risico's geïnventariseerd en geclusterd.

Hieronder treft u een opsomming aan van risico's aan:

(x € 1.000)

Omschrijving risico	risico
<p>Algemene uitkering uit het Gemeentefonds</p> <p>De begroting is gebaseerd op de septembercirculaire van 2019. Macro-economische ontwikkelingen en beleidsvoornemens van het Rijk zorgen telkens voor een wijziging van het te ontvangen bedrag. Tevens kan de actualisatie van de maatstaven ook leiden tot aanpassingen en van de algemene uitkering. Het risico bij de algemene uitkering is financieel van aard: de werkelijk ontvangen algemene uitkering is lager dan oorspronkelijk begroot. Het risico van de hoog geraamde inkomsten ramen we op 1% van de algemene uitkering van het gemeentefonds. Dit percentage is gebaseerd op een analyse van de historische verschillen tussen raming en realisatie van de algemene uitkering. De algemene uitkering (exclusief decentralisatie-uitkeringen) bedraagt € 87.392.300.</p>	874
<p>Sociaal Domein</p> <p>M.b.t. Jeugd hebben we de laatste jaren te maken met toenemende uitgaven. Inmiddels is er wel een Taskforce gestart bij het RIGG. M.b.t. Wmo is er ook sprake van stijgende kosten. Naar verwachting zal de invoering van het abonnementstarief voor Wmo ook een aanzuigende werking hebben.</p>	500

<p>Gemeente Westerkwartier ontvangt van het Rijk een gebundelde uitkering (BUIG) voor het bekostigen van de uitkeringen in het kader van de Participatiewet, IOAW, IOAZ en Bbz 2004 (levensonderhoud startende ondernemers) en voor de inzet van loonkostensubsidie. Indien er sprake is van een groot tekort op de BUIG-uitkering, kan er een beroep worden gedaan op de vangnetregeling.</p> <p>Er is een reserve Sociaal Domein. Dat houdt in dat indien zich een risico voordoet op het gebied van Wmo/Jeugd en/of Wet BUIG in eerste instantie deze bestemmings- reserve wordt aangesproken.</p>																																																								
<p>Grondexploitaties</p> <p>Uw raad heeft in juli 2019 de Meerjaren Prognose Grondexploitaties vastgesteld. Hierin zijn de risico's per grondexploitatie opgenomen. Voor alle grondexploitaties is een gevoeligheidsanalyse opgesteld op basis van een aantal parameters. Wat gebeurt er als de rente met een 0,5% stijgt of daalt? Wat gebeurt er als kosten voor het woonrijp maken met 10% stijgen of dalen? De volgende parameters zijn doorgerekend:</p> <table border="1" data-bbox="204 723 1246 1032"> <thead> <tr> <th colspan="2">GEVOELIGHEIDSANALYSE</th> <th colspan="3">€ gevolg</th> </tr> <tr> <th>Parameter</th> <th>voordelig</th> <th>Basis</th> <th>nadelig</th> <th></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1 rentestand</td> <td>2,0%</td> <td>2,5%</td> <td></td> <td>3,0%</td> </tr> <tr> <td>2 kostenstijging</td> <td>1,0%</td> <td>2,0%</td> <td></td> <td>3,0%</td> </tr> <tr> <td>3 opbrengstenstijging (tov grex)</td> <td>1,0%</td> <td>conform grex</td> <td></td> <td>-1,0%</td> </tr> <tr> <td>4 kostenraming verwerving, sloop en milieu (tov grex)</td> <td>-5%</td> <td>conform grex</td> <td></td> <td>1%</td> </tr> <tr> <td>5 kostenraming bouwrijp en woonrijp (tov grex)</td> <td>-10%</td> <td>conform grex</td> <td></td> <td>10%</td> </tr> <tr> <td>6 kostenraming plankosten (tov grex)</td> <td>-2%</td> <td>conform grex</td> <td></td> <td>8%</td> </tr> <tr> <td>7 opbrengstenraming verkopen (tov grex)</td> <td>1%</td> <td>conform grex</td> <td></td> <td>1%</td> </tr> <tr> <td>8 opbrengstenraming overige opbrengsten (tov grex)</td> <td>10%</td> <td>conform grex</td> <td></td> <td>-10%</td> </tr> <tr> <td>9 tempo kosten & opbrengsten (tov grex)</td> <td>1 jaar kosten vertragen</td> <td>conform grex</td> <td>1 jaar opbrengsten vertragen</td> <td></td> </tr> </tbody> </table> <p>De som van de nadelen worden beschouwd als de algemene economische risico's, die samen met de projectspecifieke risico's het totale risicoprofiel van het project vormen. Het totaal hiervan bedraagt € 9,7 miljoen. Hiervan kan € 2,0 miljoen worden gedekt uit winstverwachtingen van de financieel voordelige grondexploitaties. Het restant van het risicobedrag van € 7,7 miljoen dient afgedekt te worden in het weerstandsvermogen. Daarnaast blijft het risico van de strategische gronden € 0,8 miljoen.</p>	GEVOELIGHEIDSANALYSE		€ gevolg			Parameter	voordelig	Basis	nadelig		1 rentestand	2,0%	2,5%		3,0%	2 kostenstijging	1,0%	2,0%		3,0%	3 opbrengstenstijging (tov grex)	1,0%	conform grex		-1,0%	4 kostenraming verwerving, sloop en milieu (tov grex)	-5%	conform grex		1%	5 kostenraming bouwrijp en woonrijp (tov grex)	-10%	conform grex		10%	6 kostenraming plankosten (tov grex)	-2%	conform grex		8%	7 opbrengstenraming verkopen (tov grex)	1%	conform grex		1%	8 opbrengstenraming overige opbrengsten (tov grex)	10%	conform grex		-10%	9 tempo kosten & opbrengsten (tov grex)	1 jaar kosten vertragen	conform grex	1 jaar opbrengsten vertragen		8.500
GEVOELIGHEIDSANALYSE		€ gevolg																																																						
Parameter	voordelig	Basis	nadelig																																																					
1 rentestand	2,0%	2,5%		3,0%																																																				
2 kostenstijging	1,0%	2,0%		3,0%																																																				
3 opbrengstenstijging (tov grex)	1,0%	conform grex		-1,0%																																																				
4 kostenraming verwerving, sloop en milieu (tov grex)	-5%	conform grex		1%																																																				
5 kostenraming bouwrijp en woonrijp (tov grex)	-10%	conform grex		10%																																																				
6 kostenraming plankosten (tov grex)	-2%	conform grex		8%																																																				
7 opbrengstenraming verkopen (tov grex)	1%	conform grex		1%																																																				
8 opbrengstenraming overige opbrengsten (tov grex)	10%	conform grex		-10%																																																				
9 tempo kosten & opbrengsten (tov grex)	1 jaar kosten vertragen	conform grex	1 jaar opbrengsten vertragen																																																					
<p>Gewaarborgde geldleningen</p> <p>De (gedeeltelijke) garantstelling voor een tijdige betaling van rente en aflossing van leningen door woningbouwcorporaties wordt als nihil ingeschat, aangezien deze leningen zijn verstrekt onder garantie van het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW).</p> <p>Daarnaast is er een garantiestelling afgegeven t.b.v. Het Hooge Heem. De gemeente staat garant per 2020 voor een bedrag van € 10,9 miljoen voor deze nieuwbouw, waarbij ervan uitgegaan is dat het risico van aanspraak op de garantstelling gering is, omdat Het Hooge Heem de afgesloten geldlening lineair aflost. Verwacht wordt dat mede daarom de garantiestelling t.z.t. kan worden overgedragen aan het Waarborgfonds voor de Zorg. We ramen het risico op 2% van € 10,9 miljoen. Tenslotte staat de gemeente garant voor een 30-jarige annuïtaire geldlening van € 0,15 miljoen aan stichting Visvliet Vitaal. Ook dit risico ramen we op 2% van de hoofdsom.</p>	221																																																							
<p>Gemeenschappelijke regelingen</p> <p>Het risico van gemeenschappelijke regelingen is dat er een hogere bijdrage wordt gevraagd voor de afgesproken werkzaamheden. Tekorten bij een gemeenschappelijke regeling worden verrekend bij de deelnemende partijen. De belangrijkste gemeenschappelijke regelingen zijn de Veiligheidsregio, Publieke Gezondheid & Zorg en de Omgevingsdienst. De totale bijdrage aan deze drie regelingen is ruim € 6,6 miljoen:</p>	199																																																							

Begroting 2020 Veiligheidsregio € 3.896.100 Publieke gezondheid en zorg € 1.969.402 Omgevingsdienst € <u>758.277</u> Totaal € 6.623.779 Bij andere regelingen gaat het om (veel) kleinere bedragen. Het risico ramen we op 3% van € 6.623.779.	
<i>Wachtgelden/ eigenrisicodragers personeel</i> Voor wachtgelden van wethouders wordt een last op de begroting geraamd. De wachtgelden vormen daarom geen risico. Gemeente Westerkwartier is voor haar personeel eigenrisicodragers t.a.v. ziekte, maar kan ook te maken hebben met eventuele onvoorziene wachtgelden. Het risicobedrag ramen we op 1% van de loonsom van circa € 35 miljoen.	350
<i>Juridische claims</i> Naar aanleiding van procedures waarin enkele gemeenten verwikkeld zijn bestaat het risico dat de invorderingen (gedeeltelijk) worden gehonoreerd. We ramen het risico op € 1,1 miljoen. Zo loopt met betrekking tot bijzonder onderwijs een kwestie inzake de overschrijdingsregeling. Er is een verschil van interpretatie van de gegevens die financiële consequenties kunnen hebben. E.e.a. is voorgelegd aan de Raad van State. In november verwacht wordt een uitspraak verwacht.	1.100
<i>Overige</i> Dit betreft diverse kleinere risico's, die niettemin wel politiek en bestuurlijk relevant zijn. Sinds 25 mei 2018 is de AVG van toepassing. Dat betekent dat in de hele Europese Unie dezelfde privacywetgeving geldt. Overtreedt de gemeente de AVG, dan kan de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) een boete opleggen die kan oplopen tot € 20 miljoen. De AP heeft de afgelopen twee jaar daadwerkelijk boetes opgelegd aan organisaties. Een overheidsorganisatie heeft bijvoorbeeld een boete opgelegd gekregen van € 45.000 en een ziekenhuis een boete van € 460.000. De kans dat de gemeente Westerkwartier in 2019 geconfronteerd wordt met een boete wordt als matig ingeschat. Het risicobedrag ramen we op € 50.000. De NAM-locaties in onze gemeente zorgen voor OZB-inkomsten. Door de ontwikkelingen op de gasmarkt moet waarschijnlijk voor locaties een nieuwe invulling gezocht worden. Hierdoor zal de waarde van de locatie en daarmee de OZB-opbrengst wijzigen. Op dit moment is nog te weinig bekend om het risico te kunnen kwantificeren.	250
TOTAAL	11.994

Financiële kengetallen

Alle gemeenten zijn verplicht om vanaf het begrotingsjaar 2017 een tabel met financiële kengetallen op te nemen in de begroting en de jaarstukken. Deze cijfers geven de gemeenteraad een globaal inzicht in de verwachte financiële ontwikkelingen in de gemeente en een toelichting worden gegeven op de onderlinge verhouding tussen deze kengetallen en wat het betekent voor de financiële positie van de gemeente.

Onderstaand wordt bij de verschillende financiële kengetallen aangegeven hoe dit beoordeeld moet worden.

Sturen met financiële kengetallen

Financiële situatie gemeente / provincie

Omschrijving	Indicatoren gemeenten (%)				
	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021	Begr 2022	Begr 2023
Netto schuldquote	108,9%	108,8%	105,8%	95,1%	87,1%
Netto schuldquote, gecorr. voor verstrekte leningen	108,9%	108,8%	105,8%	95,1%	87,1%
Solvabiliteitsratio	13,1%	10,0%	12,1%	13,9%	15,4%
Grondexploitatie	24,2%	17,0%	15,6%	12,9%	10,5%
Structurele exploitatieruimte	0,2%	-1,6%	0,2%	0,2%	2,9%
Woonlasten t.o.v. landelijke gemiddelde	107,3%	112,4%	114,5%	114,5%	114,5%

Omschrijving	Normen VNG (%)		
	Vol- doende	Matig	Onvol- doende
Netto schuldquote	<90	90><130	>130
Netto schuldquote, gecorr. Voor alle verstrekte leningen	<90	90><130	.>130
Solvabiliteitsratio	>50	20><50	<20
Grondexploitatie	<20	20-35	>35
Structurele exploitatieruimte	>0	0	<0
Woonlasten t.o.v. landelijke gemiddelde	<95	95><105	>105

Paragraaf G – Lokale heffingen

Eén van de inkomstenbronnen voor de gemeenten zijn de gemeentelijke heffingen, met name belastingen en retributies. Deze heffingen zijn gebaseerd op publiekrechtelijke regels.

Concreet kunnen deze heffingen onderscheiden worden in:

- ◆ Algemene belastingen: hierbij bestaat geen duidelijke relatie tussen de dienstverlening en de belasting (met name onroerende-zaakbelastingen), de opbrengst vloeit rechtstreeks naar de algemene middelen;
- ◆ Rechten of retributies: dit zijn vergoedingen voor een publiekrechtelijke dienstverlening of voor het gebruik van voorzieningen waarbij tevens betaald moet worden indien de dienst niet gewenst is (afvalstoffenheffing en rioolheffing);
- ◆ Leges: hierbij moet sprake zijn van een individuele tegenprestatie van de overheid (zoals het verstrekken van paspoorten en rijbewijzen etc.).

De lokale heffingen vormen een onderdeel van de inkomsten van de gemeente en hebben als dekkingsmiddelen betrekking op verschillende beleidsvelden. Ze zijn dan ook door de hele begroting terug te vinden.

De gemeente Westerkwartier kent de volgende lokale heffingen:

- ◆ Onroerendezaakbelastingen (OZB);
- ◆ Afvalstoffenheffing;
- ◆ Rioolheffing;
- ◆ Leges;
- ◆ Grafrechten;
- ◆ Liggelden;
- ◆ Reclamebelasting;
- ◆ Marktgelden.

In deze paragraaf wordt het beleid ten aanzien van deze lokale heffingen weergegeven. Conform artikel 10 van de BBV bespreekt deze paragraaf:

- a. de inkomsten;
- b. het beleid ten aanzien van de lokale heffingen;
- c. de kostenonderbouwingen;
- d. de lokale lastendruk;
- e. het kwijtscheldingsbeleid.

Inkomsten

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de opbrengsten uit de lokale heffingen. De opbrengsten leges persoonsadministratie, reisdocumenten en rijbewijzen zijn inclusief de rijksleges. Deze rijksleges worden afgedragen aan de Rijksoverheid.

Soort heffing	Begroting 2019 (oorspronkelijk)	Begroting 2019 (na wijziging)	Begroting 2020
Onroerendezaakbelastingen	€ 12.348.083	€ 12.663.485	€ 14.110.325
Afvalstoffenheffing	€ 6.480.712	€ 6.480.712	€ 6.476.300
Rioolheffing	€ 6.126.864	€ 6.126.864	€ 6.192.100
Omgevingsvergunning	€ 1.251.101	€ 1.701.101	€ 1.707.711
Leges	€ 963.944	€ 924.122	€ 924.122
Grafrechten	€ 535.700	€ 535.700	€ 538.964
Liggelden	€ 15.100	€ 15.100	€ 15.100
Reclamebelasting	€ 27.200	€ 27.200	€ 27.200
Marktgeden	€ 19.520	€ 19.520	€ 19.605
Totaal	€ 27.768.224	€ 28.493.804	€ 30.011.427

OZB-opbrengst woningen	€ 7.604.213	€ 7.823.486	€ 8.713.725
OZB-opbrengst niet-woningen	€ 4.743.870	€ 4.839.999	€ 5.396.600
	€ 12.348.083	€ 12.663.485	€ 14.110.325

(De begrote bedragen 2020 voor afvalstoffenheffing en rioolheffing zijn voorlopig)

Beleid

Onroerende zaakbelastingen

De gemeente heft OZB van de eigenaren van alle onroerende zaken, uitgezonderd die welke volgens de wet of volgens de gemeentelijke verordening zijn vrijgesteld. Voor de niet-woningen wordt ook nog een gebruikersbelasting van een onroerende zaak geheven. In de verordening zijn vrijstellingen opgenomen voor bijvoorbeeld kerken, begraafplaatsen, straatmeubilair en agrarische bedrijfsgronden.

Jaarlijks besluit de raad hoeveel de opbrengst van de OZB moet zijn. De tarieven van de OZB, die deze opbrengst moeten realiseren, worden berekend aan de hand van de concept-taxatiewaarden van het komende jaar.

Bij de behandeling van de perspectiefnota heeft de raad gevraagd te onderzoeken of in de verhouding opbrengst woning versus opbrengst niet-woningen middels aanpassing van het toe te passen heffingspercentage zodanig kan worden gewijzigd waardoor de opbrengst niet-woningen hoger kan uitvallen. Daarmee zou de stijging bij woningen lager uitvallen. Berekeningen laten zien dat een verlaging bij woningen leidt tot een veel grotere stijging bij niet-woningen. De reden hiervan is veel grotere hoeveelheid en OZB-waarde van woningen ten opzichte van niet-woningen.

We kiezen ervoor om woningen en niet-woningen gelijk te behandelen.

Afvalstoffenheffing en rioolheffing

De gemeente heeft een wettelijk inzamelingplicht voor het afval van huishoudens. Ook is de gemeente wettelijk verplicht om haar zorgplichten voor afval-, hemel- en grondwater na te komen. Bij de bepaling van tarieven wordt voor beide heffingen uitgegaan van 100% kostendekkendheid. Alle kosten die betrekking hebben op de zorgplichten voor water worden doorberekend in de rioolheffing. Alle kosten voor de inzameling, afvoer en verwerking van afval worden verhaald via de afvalstoffenheffing. De tarieven voor 2020 moeten nog worden berekend en worden in de decemberraad aan u voorgelegd.

Op het moment van schrijven wordt nog gewerkt aan het watertakenplan 2020-2024 en loopt het aanbestedingstraject voor de afvalinzameling voor wat betreft de broninzamelingstromen.

Leges

De gemeente kan de kosten van dienstverlening in rekening brengen bij de mensen die deze dienst vragen. Binnen de Legesverordening zijn er verschillende diensten, waaronder burgerlijke stand, persoonsadministratie, reisdocumenten, rijbewijzen en omgevingsvergunningen. Leges mogen maximaal 100% kostendekkend zijn.

Grafrechten, liggelden en marktgeld

Deze heffingen worden geheven voor specifieke uitgaven van de betreffende diensten en producten. De tarieven van deze heffingen mogen wettelijk gezien maximaal kostendekkend zijn. Jaarlijks worden de tarieven gecorrigeerd met het inflatiepercentage.

Reclamebelasting

Sinds 1 april 2014 wordt reclamebelasting geheven in het centrum van Zuidhorn. De opbrengsten uit deze heffing worden, na aftrek van de perceptiekosten, uitgekeerd aan de Stichting Ondernemersfonds Kom Zuidhorn. Het bestuur van deze stichting beheert het ondernemersfonds en financiert activiteiten die in het kader van economie, recreatie, evenementen, promotie en/of beleving plaatsvinden in het winkelgebied van het centrum van Zuidhorn. De overeenkomst met het Ondernemersfonds Kom Zuidhorn loopt medio 2019 af. Recente jurisprudentie zorgt ervoor dat de kosten voor het gebruiken van reclamebelasting als middel voor het ondersteunen van een ondernemersfonds voor gemeenten grote risico's met zich mee brengt waardoor de kosten al snel de baten zullen overtreffen. Voor alsnog hebben we daarom geen opbrengst begroot voor 2020. Uiteraard is dit slechts een doorgeef post dus ook de bijbehorende uitgaven zijn niet opgenomen in de begroting.

Niet geheven belastingen

De gemeente Westerkwartier heft geen precariobelasting, hondenbelasting, toeristenbelasting, parkeerbelasting, forensenbelasting en baatbelasting. De opbrengst van de hondenbelasting zou niet opwegen tegen de kosten van de heffing, de omvang van de toeristische sector rechtvaardigt niet de heffing van de toeristenbelasting. Ook kent de gemeente geen parkeerdruk die het opportuun maakt parkeerbelasting te heffen. In het Westerkwartier is evenmin behoefte aan een baat, precario- of forensenbelasting.

Procedureel

Voor 1 januari 2020 worden aan de raad nieuwe verordeningen 2020 onroerende zaakbelastingen, afvalstoffenheffing en rioolheffing voorgelegd ter vaststelling. Voor leges, grafrechten, liggelden en marktgeld blijven de verordeningen Grootegast, Leek, Marum en Zuidhorn uit 2018 van toepassing. Na een herindeling kunnen verordeningen van de voormalige gemeenten nog twee jaar geldig zijn.

Kostenonderbouwing

Kosten die voor een bepaald soort dienst of product worden gemaakt, kunnen worden toegerekend aan de betreffende dienst of product. Alleen de directe kosten en overhead kunnen worden doorberekend in de tarieven.

Directe kosten zijn kosten die rechtstreeks samenhangen met of veroorzaakt zijn door een verrichte dienstverlening. Het gaat in dit geval om loonkosten, huisvestingskosten, specifieke automatiseringskosten of materiële kosten. Ondanks dat het niet expliciet in wet- en regelgeving is benoemd, kunnen ook de kosten van afschrijving, bijdragen aan voorzieningen en reserves, rentekosten, perceptiekosten en kosten van kwijtschelding worden doorberekend.

Overheadkosten zijn kosten die niet rechtstreeks samenhangen met de betreffende dienst, maar wel in verband staan met die dienstverlening. Deze kosten kunnen naar verhouding worden doorberekend in de tarieven. Voorbeelden van toe te rekenen overheadkosten zijn kosten van ondersteunende diensten en huisvesting.

Indirecte kosten mogen niet worden doorberekend in de leges en tarieven, omdat deze kosten op geen enkele wijze in verband zijn te brengen met de geleverde dienst. Deze kosten zullen via de algemene middelen of op andere manieren moeten worden gedekt. Voorbeelden van indirecte kosten zijn: beleidskosten, kosten voor handhaving, inspraak-, bezwaar- en beroepsprocedures. Uitzondering hierop zijn de kosten van beleidsuitvoering, beleidsvoorbereiding en de eerste controle bij handhaving. Deze kosten mogen wel worden doorberekend in de tarieven.

Rioolheffing

Op het moment van schrijven wordt gewerkt aan de opstelling van een watertakenplan 2020-2024.

Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing wordt geheven op grond van artikel 15.33 van de Wet Milieubeheer. Voor deze bestemmingsheffing worden alle kosten ter zake van het ophalen en verwerken van huishoudelijke afvalstoffen verhaald op huishoudens in de gemeente. Dit betekent dat voor de afvalstoffenheffing een maximaal kostendekkend tarief wordt berekend, zodat alle kosten voor het ophalen en verwerken van huishoudelijke afvalstoffen worden opgebracht met deze heffing. Westerkwartier kent in de afvalstoffenheffing een vast tarief en een gedifferentieerd tarief.

Paragraaf H – Novatec

Sociaal werkbedrijf van de gemeente Westerkwartier

Algemeen

Met de vorming van de gemeente Westerkwartier per 1 januari 2019 is naast de samensmelting van de vier ambtelijke organisaties ook het sociaal werkbedrijf Novatec onderdeel geworden van de gemeentelijke organisatie Westerkwartier. Novatec is niet alleen werkzaam voor inwoners van de gemeente Westerkwartier, maar verleent ook diensten aan inwoners van de gemeente Noordenveld. Hiervoor zijn dienstverleningsovereenkomsten afgesloten tussen beide gemeenten.

Om het bedrijfsmatige karakter van Novatec en het daarbij behorende kosten- en opbrengstenpatroon te borgen is besloten om de financiën van Novatec in een aparte paragraaf op te nemen in de programmabegroting van de gemeente. De vertaling van het resultaat van Novatec naar de programmabegroting 2020 kan nu nog niet gemaakt worden. Dit hangt onder meer samen met de liquidatie van de gemeenschappelijke regeling Novatec, de gesloten dienstverleningsovereenkomsten met de gemeente Noordenveld, de toerekening van ambtelijke personeelskosten Novatec in de gemeentelijke begroting en de berekening van het subsidieresultaat Wet sociale werkvoorziening (Wsw).

Dit jaar is intensief nagedacht over de verdere inbedding van het bedrijf Novatec in de gemeentelijke organisatie. In de zogenoemde detailstructuur van de gemeentelijke organisatie is daarover in de aanloop naar de herindeling (januari 2018) het volgende geschreven:

"Het samengaan van een gemeente en een sociale werkvoorziening is bijzonder en complex. Om deze reden wordt een overgangstermijn gehanteerd van vijf jaar. Vanwege de specifieke doelgroep en de specifieke bedrijfsmatige activiteiten die in Novatec plaatsvinden en het eigen netwerk van het werkvoorzieningsschap, wordt de bestaande infrastructuur behouden en uiteindelijk volledig ingepast in de nieuwe organisatie (...). Voor de herkenbaarheid van het werkbedrijf worden de teamactiviteiten tijdelijk gepositioneerd als apart organisatieonderdeel, met een eigen merk."

Zoals opgemerkt wordt intensief nagedacht over de verdere inbedding van Novatec in de gemeentelijke organisatie. Naar verwachting wordt nog in 2019 hierover een visiedocument in besluitvorming gebracht, waarbij centraal staat dat Novatec in feite een uitvoeringsorganisatie is die een beschutte tak (het beschutte bedrijf) en een rol heeft in het re-integreren en detacheren van doelgroep medewerkers (detacheringsfaciliteit). Er worden wettelijke regelingen uitgevoerd voor mensen met een arbeidsbeperking / met een afstand tot de arbeidsmarkt.

In feite heeft Novatec een werkgeversrol voor medewerkers met een indicatie sw (sociale werkvoorziening) en medewerkers met een indicatie 'nieuw beschut' onder de Participatiewet. Naar de peildatum 30 juni 2019 betreft het 401 sw-medewerkers en 21 medewerkers 'nieuw beschut'. Naast de werkgeversrol heeft Novatec een rol met betrekking tot het instandhouden van een bedrijfsmatige infrastructuur: de productieomgeving van het beschutte bedrijf en de detacheringsfaciliteit. Deze rollen zijn als uitgangspunt genomen bij de samenstelling van de begroting van Novatec voor het jaar 2020 en het meerjarig beeld 2021 – 2023.

In deze paragraaf wordt eerst de begroting in cijfers gepresenteerd, gevolgd door een toelichting daarop. Apart daarvan is een investeringsoverzicht opgenomen, waarbij voor wat betreft de fabrieksgebouwen een eenduidige koppeling is met het onderhoudsprogramma gemeentelijke gebouwen. De paragraaf wordt afgesloten met een overzicht van de werkzame populatie bij Novatec (in SE's en FTE's).

Financieel: begroting 2020 en meerjarig beeld tot en met 2023.				
	* € 1.000	Begroting 2020: meerjarig		
	Begroting 2020	2021	2022	2023
Opbrengsten:				
Beschut werken: SW bestand	893	864	835	778
Beschut werken: nieuw beschut: productie	89	118	147	204
Nieuw beschut: begeleiding P-Budget	148	155	185	215
Groepsdetachering	1.027	1.040	1.039	1029
Individuele detachering	1.083	1.030	987	920
Begeleid Werken	680	679	684	690
Totaal opbrengsten	3.920	3.886	3.877	3.836
Kostprijs opbrengsten:				
Beschut werken: inkopen	237	237	237	237
Loonkosten afspraakbanen/re-integratiebanen e.d.	120	120	120	120
Loonkostensubsidie Begeleid werken	313	312	315	317
Totaal kostprijs opbrengsten	670	669	672	674
Totaal brutomarge	3.250	3.217	3.205	3.162
Overige opbrengsten:				
DVO: tarief Noordenveld	166	166	166	166
DVO : Inkoop coaching begeleid werken Noordenveld	53	53	53	53
Huuropbrengst gebouwen	33	33	25	25
Totaal overige opbrengsten	252	252	244	244
Personeelskosten niet SW personeel	2.253	2.206	2.206	2.206
Overige personeelskosten	128	128	128	128
Externe inzet	143	143	143	143
Machinekosten	50	50	50	50
Huisvestingskosten				
- energiekosten	113	113	113	113
- overige huisvestingskosten	115	130	108	106
Vervoermiddelen:	42	42	42	42
Algemene kosten	167	167	167	167
Kantoorkosten	56	56	56	56
Verkoopkosten	14	14	14	14
Ontwikkelingskosten	24	24	24	24
Afschrijvingen	124	131	133	105
Financieringskosten	5	5	5	5
Totaal bedrijfskosten	3.234	3.209	3.189	3.159
Bedrijfsresultaat: exclusief compensatie frictiekosten	268	260	260	247
Bijzondere baten en lasten:				
Compensatie frictiekosten opheffing GR Novatec	400	400	400	400
Totaal bijzondere baten en lasten	400	400	400	400
Bedrijfsresultaat: inclusief compensatie frictiekosten	668	660	660	647
Loonkosten SW personeel	8.576	8.307	8.051	7.645
Af: Subsidiebijdrage SW	6.658	6.408	6.243	5.989
Subsidiresultaat SW oud	-1.918	-1.899	-1.808	-1.656
Loonkosten Nieuw Beschut	268	300	332	363
Af: Loonkostensubsidie Nieuw Beschut	147	165	183	200
Subsidiresultaat Nieuw Beschut	-121	-135	-149	-163
Lage inkomensvoordeel (LIV)	104	102	100	100
Totaal resultaat	-1.267	-1.272	-1.197	-1.072

Toelichting begroting 2020 en meerjarig beeld

Opbrengsten

Opbrengsten beschut werken: 2020: € 982.000.

De opbrengsten uit beschut werken bestaan uit de productie door de sw-doelgroep aangevuld met de nieuwe instroom vanuit de Participatiewet. Hierbij is uitgegaan van de tendens dat het natuurlijk verloop als gevolg van pensionering van de sw-doelgroep opgevangen wordt door de nieuwe instroom vanuit de Participatiewet en de terugval van sw-medewerkers vanuit de detacheringen en begeleid werken naar de beschutte omgeving. De opbrengsten van het beschut bedrijf blijven hierdoor meerjarig op hetzelfde niveau namelijk € 982.000. De geraamde opbrengsten van het beschutte bedrijf, onderverdeeld naar de afdelingen, zijn in onderstaande tabel weergegeven.

Totaal	Inpak	Food	Kringloop	Kwekerij	Spuiterij
€ 982.000	€ 385.000	€ 32.000	€ 235.000	€ 110.000	€ 220.000

Opbrengsten: begeleiding P-budget: 2020: € 148.000.

De hier geraamde opbrengst betreft het deel van het rijksbudget begeleidingsmiddelen Beschut Werk wat betrekking heeft op de medewerkers nieuw beschut van Novatec. Het bedrag dat voor de begeleiding van een beschutte werkplek beschikbaar is bedraagt € 8.700 in 2020 en vanaf 2021 € 7.400. De begrote opbrengst is voor 2020 gecalculerd op € 148.000 (gemiddeld 17 fte) en loopt op tot € 215.000 (gemiddeld 29 fte) in 2023.

Opbrengsten groepsdetachering: 2020: € 1.027.000.

De hier geraamde opbrengst groepsdetachering betreft de doorberekening van de sw-medewerkers en de medewerkers die via een afspraakbaan/jobcoachbaan en re-integratiebaan werkzaam zijn in de groenvoorziening van de gemeente Westerkwartier. Zo is er een juiste toerekening naar de betreffende taakvelden in de gemeentelijke begroting.

Opbrengsten individuele detacheringen: 2020: € 1.083.000.

De hier geraamde opbrengsten betreffen de opbrengsten van de gedetacheerde sw-medewerkers bij diverse werkgevers. Hierbij is uitgegaan van de gemiddelde opbrengst per Se van het jaar 2018 en de omzet ontwikkeling tot en met juli 2019. Bij het tarief voor het jaar 2020 en verder is rekening gehouden met de tariefsverhoging conform de consumentenprijsindex (CPI).

Opbrengsten Begeleid werken: 2020: € 680.000.

De hier geraamde opbrengsten zijn de rijksbijdragen van de sw-medewerkers die in dienst zijn bij verschillende werkgevers. Na opgave van de gewerkte uren wordt een deel van deze rijksbijdrage doorbetaald aan de werkgever. In het jaar 2020 betreft het gemiddeld 27,06 SE's. De rijksbijdrage per standaard eenheid (Se) is voor 2020 € 25.136.

Kostprijs opbrengsten

Beschut werken: inkoop: 2020 € 237.000.

Het betreft met name inkoop van verpakkingsmaterialen voor de inpakafdeling, inkoopmaterialen voor de spuiterij en inkoop potgrond voor de kwekerij. De inkoopkosten bedragen 24% van de geraamde omzet beschut van € 982.000.

Loonkosten afspraakbanen/jobcoachbanen en re-integratiebanen: 2020: € 120.000.

Het betreft hier de loonkosten via de payrollorganisatie Abiant van medewerkers die werkzaam zijn in de groenvoorziening van de gemeente. De geraamde kosten zijn de loonkosten verminderd met loonkostensubsidie.

Loonkostensubsidie Begeleid werken: 2020: € 313.000.

De hier opgenomen kosten betreft de verstrekte loonkostensubsidie aan de werkgevers. Gemiddeld wordt er 46% van de rijkssubsidie uitbetaald aan de werkgevers.

Overige opbrengsten

Dienstverleningsovereenkomsten (DVO's) gemeente Noordenveld: 2020: € 219.000.

De hier geraamde opbrengsten zijn het resultaat van de afspraken die naar aanleiding van de opheffing van de GR Novatec zijn gemaakt tussen de gemeente Noordenveld en de gemeente Westerkwartier. De dienstverleningsovereenkomsten zijn afgesloten voor inwoners van de gemeente Noordenveld die een beschutte werkplek hebben bij Novatec of via Novatec gedetacheerd zijn bij een private onderneming. Deze DVO's zijn op voorcalculatiebasis geraamd (€ 166.000). Daarnaast is er een dienstverleningsovereenkomst afgesloten voor het coachen van inwoners van de gemeente Noordenveld die via individuele detachering en begeleid werken werkzaam zijn bij werkgevers. Hiervoor is voor 2020 en verder een bedrag van € 53.000 per jaar geraamd.

Overige opbrengsten: 2020: € 33.000.

Het betreft hier de geraamde huuropbrengsten van de dienstwoning en de verhuur van ruimtes aan het Alfa-college en Cycloonpost (€ 21.000). Daarnaast zijn de opbrengsten van tijdelijke opslag van goederen in het magazijn onder deze noemer opgenomen (€ 12.000).

Bedrijfskosten

De bedrijfskosten zijn in het meerjarig beeld opgenomen tegen constante prijzen.

Personeelskosten niet-sw personeel: 2020: € 2.253.000.

Het betreft hier de loonkosten van het ambtelijk personeel waarbij de effecten van de nieuwe cao zijn meegenomen. Het gaat hier met name om de loonkosten van de teams Beschut werk, Werk en ontwikkeling (deels) en Ondersteuning werk. Daarnaast zijn de loonkosten van de directeur en de teamleiders verhoudingsgewijs opgenomen. Verder zijn de loonsommen van een secretaresse en een ICT-medewerker (dagdeel in de week) opgenomen.

Overige personeelskosten: 2020: € 128.000.

De overige personeelskosten zijn op basis van de gerealiseerde cijfers 2018 en de cijfers 2019 tot nu toe geraamd. Het gaat hier met name om reiskosten, cursussen, congressen en vakliteratuur.

Externe inzet: 2020: € 143.000.

De geraamde externe inzet betreft met name de inzet van een assistent werkcoach spuitrij, teamleider financiën (25%) en de inzet op het gebied van acquisitie en veiligheid.

Machinekosten: 2020: € 50.000.

Bij de raming van de machinekosten is uitgegaan van de realisatiecijfers 2018 en de realisatiecijfers 1^e halfjaar 2019. Het gaat hierbij met name om onderhoudskosten en kosten hulpstoffen.

Energiekosten: 2020: € 113.000.

De raming van de energiekosten is gebaseerd op de realisatiecijfers 2018 en de realisatiecijfers 1^e halfjaar 2019.

Overige huisvestingskosten: 2020: € 115.000.

De overige huisvestingskosten bestaan uit de kosten onderhoud, vaste lasten, verzekeringen, schoonmaakkosten en beveiliging. Bij de kosten onderhoud zijn de kosten volgens het onlangs opgestelde (concept) MJOP (Meerjarenonderhoudsplan) gemeentelijke gebouwen opgenomen.

Vervoermiddelen: 2020: € 42.000.

De raming van de kosten vervoermiddelen is gebaseerd op de realisatiecijfers 2018 en de realisatiecijfers tot en met augustus 2019. De kosten vervoermiddelen bestaan uit de kosten onderhoud, brandstof, verzekering en houderschapsbelasting.

Algemene kosten/kantoorkosten/verkoopkosten/ontwikkelingskosten: 2020: € 261.000.

De raming van deze kosten is gebaseerd op de realisatiecijfers 2018 en realisatiecijfers 1^e halfjaar 2019. De algemene kosten bestaan met name uit afvalkosten, telefoonkosten, ICT-kosten, verkoopkosten, kosten wsw loonadministratie, accountantskosten, kosten dienstverlening.

De kantoorkosten bestaan met name uit portokosten, kopieerkosten en contributies.

Afschrijvingen: 2020: € 124.000.

De afschrijvingen op materiële vaste activa zijn berekend op basis van de aanwezige activa ultimo 2018, verhoogd met de afschrijvingen op de verwachte investeringen 2019- 2023 en verminderd met de afschrijvingen op verwachte desinvesteringen 2019-2023.

Bij de raming van de afschrijvingen is rekening gehouden met de investeringen volgens het (concept) MJOP. Voor meer informatie wordt verwezen naar het investeringsoverzicht.

Financieringskosten: 2020: € 5.000.

Novatec heeft geen langlopende leningen meer. De geraamde kosten betreffen de kosten betalingsverkeer van de BNG.

Bijzondere baten en lasten

Compensatie frictiekosten als gevolg van de opheffing van de GR Novatec: 2020: € 400.000.

Door de opheffing van de GR Novatec per 1 januari 2019 ontstaan er frictiekosten. Dit is het gevolg van de overname van een deel van de inwoners van Noordenveld door de gemeente Noordenveld.

In nauw overleg met de gemeente Noordenveld zijn de frictiekosten Novatec op € 400.000 per jaar gecalculeerd. Naast de opheffing van de GR Novatec is ook de ISD Noordenkwartier opgeheven.

De totale vereffening van de ISD en Novatec is uiteindelijk met gesloten beurs gerealiseerd.

De gecalculeerde frictiekosten Novatec worden onder het taakveld 04 overhead verantwoord.

Subsidieresultaat SW: 2020: € 1.918.000 (negatief).

Loonkosten sw-medewerkers: 2020: € 8.576.000.

Loonkosten Sw lonen via Novatec	€ 10.413.000
Doorberekende loonkosten gemeente Noordenveld	€ 1.837.000
Loonkosten ten laste van Novatec	€ 8.576.000

De loonkosten 2020 van de sw-medewerkers zijn gebaseerd op de verwachting 2019, dat tegen de € 31.750 per medewerker (Se) ligt. Voor 2020 en het meerjarenbeeld 2021 - 2023 is uitgegaan van € 32.400 per medewerker (Se). Bij deze bedragen is rekening gehouden met de stijging van de lonen volgens de nieuwe cao voor de sociale werkvoorziening. De cao heeft een looptijd van 1 jaar, van 1 januari 2019 tot en met 31 december 2019. Per 1 juli 2019 loonsverhoging 1,23% en per 1 januari 2020 loonsverhoging 1,34%. De totale loonkosten komen hiermee uit op € 10.413.000 (321,38 Se x € 32.400). De loonkosten (€ 1.837.000) die betrekking hebben op de inwoners van de gemeente Noordenveld (totaal 56,69 Se) worden conform de DVO doorberekend aan de gemeente Noordenveld. Per saldo komen de loonkosten hiermee op € 8.576.000.

Subsidie SW: 2020: € 6.658.000.

Wsw-subsidie cfm septembercirculaire	€ 7.530.000
waarvan :begeleid werken	-€ 680.000
Verrekening gemeente Noordenveld:	
Wkw-inwoners in dienst van gem.Noordenveld	-€ 305.000
Noordenveld inwoners werkzaam bij gem. Westerkwartier	€ 113.000
Subsidiebijdrage	€ 6.658.000

Onder de Participatiewet is binnen het Gemeentefonds een Participatiebudget beschikbaar. Onderdeel van dit Participatiebudget is een bedrag voor de sociale werkvoorziening. Het opgenomen budget is gebaseerd op de Septembercirculaire 2019. Voor het jaar 2020 is het budget € 7.530.109. Van dit budget heeft € 680.180 betrekking op het onderdeel Begeleid werken en moet een geraamd bedrag van € 304.900 doorbetaald worden aan de gemeente Noordenveld. Dit laatste bedrag heeft betrekking op inwoners van de gemeente Westerkwartier die per 1 januari 2019 in dienst zijn gekomen bij de gemeente Noordenveld. De rijksbudgetten gaan ingaande 2020 over naar de gemeente Noordenveld. Daartegenover staat een verrekening van een deel rijksbudget (raming € 113.112) wat nog bij de gemeente Noordenveld ontvangen wordt. Het gaat hierbij om inwoners van de gemeente Noordenveld die werkzaam zijn in de groenvoorziening van de gemeente Westerkwartier.

Per saldo komt het subsidieresultaat SW hiermee op € 1.918.000 negatief over het jaar 2020.

Subsidieresultaat Nieuw Beschut: 2020: € 121.000 (negatief)

Loonkosten nieuw beschut: 2020: € 268.000.

De loonkosten zijn op basis van de realisatiecijfers 2018 geraamd. Voor het jaar 2020 is uitgegaan van gemiddeld 21 fte tegen een loonsom van € 12.750. Meerjarig is uitgegaan van een instroom van 5 plaatsen per jaar (= gemiddeld 2,5 fte).

Loonkostensubsidie nieuw beschut: 2020: € 147.000.

De loonkostensubsidie komt ten laste van het BUIG-budget (het voormalige I-deel uit de Wet werk en bijstand). Het subsidiepercentage kwam, mede door de payrollconstructie, bij de jaarrekening 2018 uit op 55% van de loonkosten. Dit percentage is ook gehanteerd voor 2020 tot en met 2023.

Lage inkomensvoordeel (LIV)

Met deze maatregel worden werkgevers gecompenseerd bij de inzet van werknemers die inkomens hebben tot 125% van het wettelijk minimumloon (WML).

Bij loon van 100 tot 110% WML is het werkgeversvoordeel € 2.000 per FTE per jaar. Bij loon van 110 tot 125% WML is het werkgeversvoordeel € 1.000 per FTE per jaar. Beide op basis van een 40-urige werkweek.

Totaalresultaat

Het totaalresultaat van het bedrijf Novatec over het jaar 2020 wordt geraamd op een tekort van € 1.267.000.

Investeringsoverzicht

Omschrijving	Jaar van aanschaf				Totaal
	2020	2021	2022	2023	
Dakafwerkingen Feithsweg 4 *	€ 58.218	€ 235.235	€ 139.008	€ 60.060	€ 492.521
CV-ketels intern *	€ 4.446	€ 2.223			€ 6.669
CV-ketels stookruimte *		€ 54.777			€ 54.777
Circulatiepompen 6 st. *		€ 8.911			€ 8.911
Luchtbehandeling vervanging airco *	€ 13.353				€ 13.353
Stookruimte vervanging WA regeling 2 st *		€ 7.000			€ 7.000
Noodverlichting: vervanging noodaccu 16st *	€ 1.260				€ 1.260
Kwekerij: vervanging dak werkschuur (asbest)	€ 25.000				€ 25.000
Kwekerij: beregeningscomputer	€ 3.500				€ 3.500
Inpak: vervanging loop-door elektrische roldeur	€ 10.000				€ 10.000
Inpak: aanschaf aangepaste stoelen		€ 8.000		€ 7.000	€ 15.000
Inpak: hoeksealer tbv krimp tunnel	€ 8.000				€ 8.000
Inpak: pompkarren (schaar)	€ 3.000	€ 3.000	€ 2.000		€ 8.000
Catering: vervanging steamer/oven				€ 6.850	€ 6.850
Catering: schrob/zuigmachine		€ 3.500			€ 3.500
Totaal	€ 126.777	€ 322.646	€ 141.008	€ 73.910	€ 664.341

*bedragen opgenomen conform (concept) MJOP (Meerjarenonderhoudsplan).

Overzicht populatie (in Se's/Fte's) 2019-2023:						
		Gemiddeld 2019/gemiddeld 2020				
		gem. 2019	Uitstroom	v.b.n.b.	Instroom	gem. 2020
Beschut binnen	WSW	127,96	-6,01	3,51		125,46
	P-budget	18,5			2,5	21
Totaal binnen		146,46	-6,01	3,51	2,5	146,46
Begeleid werken	WSW	27,17	-0,11			27,06
Groepsdeta	WSW	81,06	-1,77			79,29
Individuele deta	WSW	122,22	-2,08	-3,51		116,63
Totaal buiten		230,45	-3,96	-3,51	0	222,98
Totaal		376,91	-9,97	0	2,5	369,44
		Gemiddeld 2020/gemiddeld 2021				
		gem. 2019	Uitstroom	v.b.n.b.	Instroom	gem. 2021
Beschut binnen	WSW	125,46	-5,55	3,05		122,96
	P-budget	21			2,5	23,5
Totaal binnen		146,46	-5,55	3,05	2,5	146,46
Begeleid werken	WSW	27,06	-0,22			26,84
Groepsdeta	WSW	79,29	-0,74			78,55
Individuele deta	WSW	116,63	-1,99	-3,05		111,59
Totaal buiten		222,98	-2,95	-3,05	0	216,98
Totaal		369,44	-8,5	0	2,5	363,44
		Gemiddeld 2021/gemiddeld 2022				
		gem. 2019	Uitstroom	v.b.n.b.	Instroom	gem. 2022
Beschut binnen	WSW	122,96	-5,12	2,62		120,46
	P-budget	23,5			2,5	26
Totaal binnen		146,46	-5,12	2,62	2,5	146,46
Begeleid werken	WSW	26,84	0			26,84
Groepsdeta	WSW	78,55	-1,54			77,01
Individuele deta	WSW	111,59	-1,25	-2,62		107,72
Totaal buiten		216,98	-2,79	-2,62	0	211,57
Totaal		363,44	-7,91	0	2,5	358,03
		Gemiddeld 2022/gemiddeld 2023				
		gem. 2019	Uitstroom	v.b.n.b.	Instroom	gem. 2023
Beschut binnen	WSW	120,46	-5,17	2,67		117,96
	P-budget	26			2,5	28,50
Totaal binnen		146,46	-5,17	2,67	2,5	146,46
Begeleid werken	WSW	26,84	-0,25			26,59
Groepsdeta	WSW	77,01	-4			73,01
Individuele deta	WSW	107,72	-3,38	-2,67		101,67
Totaal buiten		211,57	-7,63	-2,67	0	201,27
Totaal		358,03	-12,8	0	2,5	347,73

v.b.n.b. = van buiten naar binnen.

Financiële begroting

Programma		Begroting 2019	Begroting 2020	Meerjarenraming		
				2021	2022	2023
Lasten						
0	Bestuur en organisatie	10.718.365	7.039.857	7.265.157	6.669.169	6.313.303
1	Veiligheid	4.607.029	4.982.322	4.970.597	5.017.507	5.017.507
2	Verkeer en vervoer	9.148.612	9.433.727	9.358.161	9.201.271	9.181.084
3	Economie	1.883.760	1.940.702	372.793	361.319	361.319
4	Onderwijs	6.451.151	6.914.740	6.781.864	7.019.837	7.796.289
5	Sport, cultuur en recreatie	13.780.911	14.483.628	14.627.337	14.518.125	14.343.095
6	Sociaal Domein	62.148.436	66.868.916	66.553.893	66.571.800	66.204.251
7	Volksgezondheid en milieu Volkshuisvesting, ruimtelijke	16.330.825	17.087.407	17.344.449	17.344.200	17.422.369
8	ordering	9.037.017	18.341.721	5.233.354	5.336.305	5.126.305
0.4	Overhead	24.258.820	22.487.427	21.416.376	21.106.224	20.684.719
0.9	VPB	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000
	Onvoorzien					
0.10	Reserve	282.540	1.640.322	1.632.903	456.153	259.103
		158.697.465	171.270.769	155.606.884	153.651.910	152.759.344

Programma		Begroting 2019	Begroting 2020	Meerjarenraming		
				2021	2022	2023
Baten						
0	Bestuur en organisatie	116.994.992	117.662.951	121.706.153	123.142.881	121.528.425
1	Veiligheid	36.953	37.398	37.851	37.851	37.851
2	Verkeer en vervoer	79.552	79.552	79.552	79.552	79.552
3	Economie	1.762.812	966.314	41.846	41.846	41.846
4	Onderwijs	259.916	538.729	538.103	538.103	622.041
5	Sport, cultuur en recreatie	1.294.350	1.343.690	1.348.968	1.348.968	1.348.968
6	Sociaal Domein	16.109.306	16.713.503	16.021.783	16.021.783	16.022.783
7	Volksgezondheid en milieu Volkshuisvesting, ruimtelijke	14.706.008	14.770.066	14.847.698	14.847.698	14.868.233
8	ordering	6.305.276	15.061.599	1.503.548	1.503.548	1.503.548
0.4	Overhead	670.898	553.331	553.154	553.154	553.154
0.9	VPB	0				
	Onvoorzien					
0.10	Reserve	517.131	1.553.538	-1.372.479	-1.814.479	482.616
		158.737.194	169.280.671	155.306.177	156.300.905	157.089.017

(Geprognostiseerde) balans

Geprognostiseerde balans

Omschrijving	31-12-2018	31-12-2019	31-12-2020	31-12-2021	31-12-2022	31-12-2023
Activa						
<u>Vaste activa:</u>						
Immateriële vaste activa	3.532.090	5.800.538	5.607.156	5.413.774	5.220.392	5.029.732
Materiële vaste activa	169.977.295	180.278.607	171.304.771	162.478.137	153.969.387	152.381.977
Financiële vaste activa	5.429.414	5.366.257	5.308.339	5.255.420	5.209.857	5.164.850
Totaal vaste activa	178.938.798	191.445.402	182.220.265	173.147.330	164.399.636	162.576.559
<u>Vlottende activa:</u>						
Onderhanden werk	38.343.646	28.441.152	24.441.152	20.441.152	16.441.152	12.441.152
Uitzettingen met een looptijd < 1 jr.	20.862.609	20.000.000	20.000.000	20.000.000	20.000.000	20.000.000
Liquide middelen	625.471	22.000	22.000	22.000	22.000	22.000
Overlopende activa	4.276.990	4.000.000	4.000.000	4.000.000	4.000.000	4.000.000
Totaal vlottende activa	64.108.717	52.463.152	48.463.152	44.463.152	40.463.152	36.463.152
Totaal activa	243.047.515	243.908.554	230.683.417	217.610.482	204.862.787	199.039.711
Passiva						
<u>Vaste passiva:</u>						
Eigen vermogen	31.893.035	24.304.476	27.904.163	30.233.309	31.521.730	28.468.225
Voorzieningen	7.740.416	7.740.416	7.740.416	7.740.416	7.740.416	7.740.416
Langlopende leningen	139.101.669	148.863.663	132.038.838	116.636.757	102.600.641	99.831.070
Totaal vaste passiva	178.735.120	180.908.554	167.683.417	154.610.482	141.862.787	136.039.711
<u>Vlottende passiva:</u>						
netto vlottende schuld < 1 jr	55.870.903	55.000.000	55.000.000	55.000.000	55.000.000	55.000.000
Overlopende passiva	8.441.492	8.000.000	8.000.000	8.000.000	8.000.000	8.000.000
Totaal vlottende passiva	64.312.395	63.000.000	63.000.000	63.000.000	63.000.000	63.000.000
Totaal passiva	243.047.515	243.908.554	230.683.417	217.610.482	204.862.787	199.039.711

Bijlagen

Overzicht Reserves en Voorzieningen

Onderstaand het overzicht van de reserves en voorzieningen na herschikking.

	Prognose Saldo 1-1-'20	Maatregelen 2020	Verminderings 2020	Vermeerderingen 2020	Saldo eind 2020
RESERVES					
1 Algemene reserve	8.753.470		1.838.370	1.003.147	7.918.247
2 Reserve Grondexploitatie	1.272.889		8.565		1.264.324
3 Reserve Armoedebeleid kinderen	98.880		-1.500	40.270	140.650
4 Reserve Multifunctioneel centrum Oostwold De Graveborg	101.624				101.624
5 Reserve Groenfonds	136.648				136.648
6 Reserve Integraal Kind Centrum Marum	697.886			195.000	892.886
7 Reserve afboeking boekwaarden scholen	860.000				860.000
8 MFC De Wierde Grijpskerk	232.000				232.000
9 Reserve Natuurpark (park Kommerzijl)	421.447				421.447
10 Reserve Overheveling niet-uitgegeven budgetten	45.592				45.592
11 Reserve Verduurzamingsmaatregelen	202.800				202.800
12 Reserve Sociaal domein	752.753		1.632.423	1.162.000	282.330
13 Reserve Groot onderhoud gebouwen	298.109	200.000		62.980	161.089
14 Reserve afschrijving diverse investeringen	8.471.714		351.505		8.120.209
Subtotaal	22.345.812	200.000	3.829.363	2.463.397	20.779.846
Voorzieningen					
15 Voorziening Pensioenen wethouders	3.323.301			199.700	3.523.001
16 Voorziening Egalisatie Riolering	1.525.981			162.363	1.688.344
17 Voorziening egalisatie Afvalstoffen	48.132		47.000		1.132
18 Voorziening Infrastructurele voorzieningen centrum Marum	50.066				50.066
19 Voorziening voormalig personeel	117.720				117.720
20 Voorziening Grondexploitatie	2.204.969				2.204.969
21 Voorziening Debiteuren	907.424				907.424
22 Voorziening Belastingdebiteuren	53.633				53.633
23 Voorziening Deelname Verkoop Vennootschap BV	96.992				96.992
Subtotaal	8.328.218	0	47.000	362.063	8.643.281
Totaal	30.674.030	200.000	3.876.363	2.825.460	29.423.127

	Saldo 1-1-'20	Saldo eind 2020	Saldo 2021	Saldo 2022	Saldo 2023
RESERVES					
1 Algemene reserve	8.753.470	7.918.247	9.637.273	12.068.955	16.294.734
2 Reserve Grondexploitatie	1.272.889	1.264.324	1.255.759	1.247.194	1.238.629
3 Reserve Armoedebeloid kinderen	98.880	140.650	139.150	137.650	136.150
4 Reserve Multifunctioneel centrum Oostwold De Graveborg	101.624	101.624	101.624	101.624	101.624
5 Reserve Groenfonds	136.648	136.648	136.648	136.648	136.648
6 Reserve Integraal Kind Centrum Marum	697.886	892.886	1.067.886	1.228.136	1.191.336
7 Reserve afboeking boekwaarden scholen	860.000	860.000	860.000	860.000	860.000
8 MFC De Wierde Grijskerk	232.000	232.000	232.000	232.000	232.000
9 Reserve Natuurpark (park Kommerzijl)	421.447	421.447	421.447	421.447	421.447
10 Reserve Overheveling niet-uitgegeven budgetten	45.592	45.592	45.592	45.592	45.592
11 Reserve Verduurzamingsmaatregelen	202.800	202.800	202.800	202.800	202.800
12 Reserve Sociaal domein	752.753	282.330	1.444.330	1.444.330	1.444.330
13 Reserve Groot onderhoud gebouwen	298.109	161.089	224.069	287.049	350.029
14 Reserve afschrijving diverse investeringen	8.471.714	8.120.209	7.768.704		
Subtotaal	22.345.812	20.779.846	23.537.282	18.413.425	22.655.319
Voorzieningen					
15 Voorziening Pensioenen wethouders	3.323.301	3.523.001	3.722.701	3.922.401	4.122.101
16 Voorziening Egalisatie Riolering	1.525.981	1.688.344	1.897.142	2.105.940	2.314.738
17 Voorziening egalisatie Afvalstoffen	48.132	1.132	1.132	1.132	1.132
18 Voorziening Infrastructurele voorzieningen centrum Marum	50.066	50.066	50.066	50.066	50.066
19 Voorziening voormalig personeel	117.720	117.720	117.720	117.720	117.720
20 Voorziening Grondexploitatie	2.204.969	2.204.969	2.204.969	2.204.969	2.204.969
21 Voorziening Debiteuren	907.424	907.424	907.424	907.424	907.424
22 Voorziening Belastingdebiteuren	53.633	53.633	53.633	53.633	53.633
23 Voorziening Deelname Verkoop Vennootschap BV	96.992	96.992	96.992	96.992	96.992
Subtotaal	8.328.218	8.643.281	9.051.779	9.460.277	9.868.775
Totaal	30.674.030	29.423.127	32.589.061	27.873.702	32.524.094

Beleidsindicatoren

Bij Ministeriële regeling zijn indicatoren vastgesteld. Het merendeel van deze verplichte set indicatoren wordt beschikbaar gesteld via de website [waarsaatjegemeente.nl](http://www.waarsaatjegemeente.nl). De resterende (vijf) indicatoren worden door de gemeenten zelf aangeleverd. De zogenoemde 'datapartners' (zie Bron) leveren de gegevens voor [waarsaatjegemeente.nl](http://www.waarsaatjegemeente.nl) aan. De meest actuele gegevens worden opgenomen, maar niet alle informatie komt gelijktijdig en even snel beschikbaar. Ook komt niet alle informatie met dezelfde frequentie beschikbaar (niet alle onderzoeken/monitors worden bijvoorbeeld jaarlijks uitgevoerd). Dit is de reden dat er bij sommige indicatoren nog verouderde informatie staat.

			2017	2018	2019
Formatie (formatieplan 1-1-2018)	Fte per 1.000 inwoners	Eigen gegevens		7,80	
Bezetting (werkelijke bezetting 1-1-2017)	Fte per 1.000 inwoners	Eigen gegevens	6,50		
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	Eigen gegevens		404,00	
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	Eigen gegevens		0,35%	
Overhead	% van totale lasten	Eigen gegevens		15,29%	
Winkeldiefstal per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	CBS	0,7	0,5	
Geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	CBS	2,3	2,0	
Diefstal uit woning per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	CBS	1,4	1,2	
Vernieling en beschadiging per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	CBS	3,6	3,2	
Verwijzingen Halt	per 10.000 inw. 12-17 jr.	Bureau Halt	97,0	95,0	
Vestigingen	per 1.000 inw 15-64jr	LISA	134	140,1	
Funcziemenging	%	LISA	46,1	46,7	
Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO) %	%	Ingrado	1,3	nb	
Absoluut verzuim	per 1.000 leerplichtige leerlingen	Ingrado	0,75	nb	
Relatief verzuim	per 1.000 leerplichtige leerlingen	Ingrado	13,08	12,15	
Banen	per 1.000 inw 15-64jr	LISA	485,1	499,7	
Netto arbeidsparticipatie	%	CBS	67,7	68,5	
Bijstandsuitkeringen	per 1.000 inw 18jr eo	CBS	27,3	26,6	
Aantal re-integratievoorzieningen	per 1.000 inw 15-75jr	CBS	22,4	29,3	
Wmo-cliënten met een maatwerkarrangement	per 1.000 inw	CBS		52	65
% Kinderen in armoede	%	Verwey Jonker Instituut	3,62	nb	
% Jeugdwerkloosheid	%	Verwey Jonker Instituut	1,32	nb	
Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS	11,2	11,4	
Jongeren met jeugdreclassering	%	CBS	0,4	nb	
Jongeren met jeugdbescherming	%	CBS	0,8	0,7	
Huishoudelijk restafval	kg per inwoner	CBS	111	nb	
Hernieuwbare elektriciteit	%	RWS	3,4	nb	
Woonlasten éénpersoonshuishouden	euro	COELO	696	709	731
Woonlasten meerpersoonshuishouden	euro	COELO	809	781	811
WOZ-waarde woningen	dzd euro	CBS	193	200	
Nieuwbouw woningen	aantal per 1.000 woningen	ABF	7,5	nb	
Demografische druk	%	CBS	59,1	59,6	60,1

